

Beszámoló
a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
2013. évi tevékenységéről

Összeállította:

Szilágyi Gábor
igazgató

Jóváhagyta:

Dr. Illés Zoltán
államtitkár

Debrecen, 2014. március

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
2. Személyi állomány.....	5
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi.....	7
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek.....	7
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek	7
3.1.2. <i>Ex lege</i> védett természeti területek.....	7
3.1.3. <i>Ex lege</i> védett természeti értékek.....	8
3.1.4. Natura 2000 területek.....	8
3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek	8
3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai	9
3.3. Saját vagyonkezelésű területek	10
3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek.....	11
3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek.....	11
3.6. Magas Természeti Értékű Területek.....	11
4. Kutatás és monitorozás.....	12
4.1. Kutatás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)	12
4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)	13
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként.....	15
4.4. Jelentési kötelezettség.....	16
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység.....	16
5.1. Kezelési és fenntartási tervek.....	16
5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek.	16
5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek	17
5.1.3. Világörökség kezelési terv.	19
5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,	
5.3. Élőhely-rehabilitáció és	
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek	19
5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások.....	19
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése.....	30
5.5. Saját állatállomány	40
5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás	41
5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek.....	41
5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése.....	42
5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás.....	46
5.8. Halászati vízterek	47
5.8.1. Védett vízterek és	47

5.8.2. Védett halastavak.....	
5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vízterek.....	47
5.9. Gyűjteményes kertek	47
5.10. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység	48
6. Tájvédelem.....	49
6.1. Egyedi tájértékek	49
6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	50
6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben.....	50
6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység.....	50
6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások.....	50
7. Projektek	52
8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	54
8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma.....	54
8.1.1. szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára	54
8.1.2. jelentési feladatok a Minisztérium számára.....	54
8.1.3. ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés.....	54
8.2. Szabálysértés	54
8.3. Természetvédelmi bírság	55
8.4. Büntető ügyek	55
8.5. Polgári perek	56
9. Természetvédelmi Őrszolgálat	57
9.1. Alapadatok.....	57
9.1.1. Személyi feltételek.....	57
9.1.2. Technikai felszereltség.....	58
9.1.3. Polgári természetőrök.....	58
9.2. Feladatellátás.....	58
9.2.1. Hatósági feladatellátás.....	58
9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal.....	59
9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása.....	59
10. Költségvetés és vagyon.....	59
10.1. Kiadások	60
10.2. Bevételek	61
10.3. Vagyon	62
10.3.1. Befektetett eszközök.....	62
10.3.2. Forgóeszközök.....	62
10.4. Épületek	63
10.5. Eszközök.....	63
11. Bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok	64

11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra	64
11.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	64
11.1.2. Tanösvények.....	71
11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek.....	72
11.1.4. Társadalmi kapcsolatok.....	74
11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	76
11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények.....	76
11.2.2. Szakvezetéses túrák.....	76
11.2.3. Erdei iskolák.....	77
11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	77
11.2.5. Kiadványok.....	81
11.2.6. Látogatóstatisztika.....	82
11.3. Tervezett fejlesztések (2014)	83
11.4. Együttműködési megállapodások.....	84
11.5. Fontosabb események.....	85
12. Közfoglalkoztatás.....	87
12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek.....	87
12.2. Elvégzett feladatok, eredmények.....	87
12.3. Tapasztalatok, javaslatok	87
13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel	88
14. Belföldi és külföldi együttműködés.....	89
15. Ellenőrzés.....	90
16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása	91
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre	92
I. melléklet: a HNPI 2013. évben futott projekjeinek összefoglaló táblázata.....	93

1. Bevezetés

Ha a 2011. év a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság történetébe a "változások éve" jelzővel fog bevonulni, a 2012. évet pedig "a stabilizáció és az építkezés éveként" aposztrofáltuk, akkor a 2013. esztendő "a gyarapodás éve" volt. Ez megnyilvánult az igazgatóság dolgozói létszámában (Tiszakürti arborétum beolvadása, közmunka), a tulajdonolt és vagyonkezelt objektumok (egy új gyűjteményes kert, Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft., földterületek) számában, de a feladatok mennyiségének (földhaszonbérleti pályáztatási eljárás) tekintetében is. Az évek száma is gyarapodott, ezzel a nemzeti park és az igazgatóság létezésének ötödik évtizedébe lépett; a 40 éves jubileum a tavalyi év egyik vezérfonala volt.

Az Igazgatóság működésének rendje a megelőző évvel megegyezett, ahhoz képest minőségi változást a Nonprofit Kft. tulajdonosi jogainak gyakorlásából, illetve a Tiszakürti Arborétum beolvadásából adódó feladatok hoztak, a mennyiségi változást a feladattípusok arányainak átmeneti változása (földhaszonbérleti pályáztatás) eredményezte.

Fentiekből már felsejlik, hogy az elmúlt év az "erőltetett menetelés" éve volt, sok látványos cselekménnyel, és számos kevésbé látványos, de annál nagyobb jelentőségű és hatású intézkedéssel. Összességében elmondható, hogy sikeres évet zártunk, a 2013. év fő célkitűzéseit teljesítettük, a folyamatos, illetve átnyúló feladatokat a 2014. évben is kiemelt feladatként kezeljük.

2. Személyi állomány

Az Igazgatóság 2013. évi átlagos statisztikai létszáma 155,47 fő, ebből a teljes munkaidőben foglalkoztatottak éves statisztikai átlaglétszáma 153,58 fő. Az év végén a záró munkajogi létszám 172 fő, ebből 76 nő. A 40 év felettiek száma 77 fő, ebből 33 nő.

Jogviszony megszűnésére 2013-ban 14 esetben került sor.

A vezetők (igazgató, igazgató-helyettesek, osztályvezetők, és a Nonprofit Kft. igazgatója) létszáma 12 fő, ebből nő 4 fő. A vezetőség személyi összetétele gyakorlatilag változatlan volt, csupán a Nonprofit Kft. élén történt személycsere, illetve ennek következményeként változott az igazgatóság gazdasági vezetője is.

A közfoglalkoztatás statisztikai létszáma a foglalkoztatás időtartama alatt (2013. 04. 15 - 2013. 10. 15.): 80,67 fő, mely 98 fő foglalkoztatásával valósult meg.

A 2013. évben az igazgatóság vezetését az igazgató irányításával három igazgatóhelyettes, továbbá nyolc osztályvezető látta el. Az nagyobb, összetettebb felépítésű osztályokon belül csoportokat alakítottunk ki, kiemelt feladat- és felelősségi körrel bíró csoportvezetők irányítása alatt. A Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft. (tulajdonosi jogait az Igazgatóság gyakorolja) vezetője szintén az Igazgatóság vezetőségébe tartozik, közvetlenül az Igazgató alá rendelve.

A **Természetmegőrzési Osztályon** 2013 végén 13 fő kormánytisztviselő, 3 fő munka törvénykönyve alapján foglalkoztatott és 1 fő egyéni vállalkozó dolgozott. A tavalyi évhez képesti emelkedést az új (időszakos és állandó) feladatok indokolják: világörökségi gondnoksági feladatok, kiemelten a kezelési terv megírása; Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítése; informatikai feladatok volumenének növekedése; Góréstanyai Madármentő- és bemutatóhely funkcióbővülése.

A **Vagyonkezelési Osztály** munkatársai négy csoportban látják el feladataikat. A csoportok létszáma az alábbiak szerint alakult: birtokügyi csoport – 5 fő, mezőgazdasági csoport – 10 fő, erdőgazdálkodási csoport – 6 fő, vadgazdálkodási és halászati csoport – 3 fő. A Hortobágy-Nagykunsági gazdálkodási egységben 2 fő, a Bihari-sík TK és a Hajdúsági TK gazdálkodási egységeiben 1-1 fő közmunka program keretében állt foglalkoztatásban. Az osztály személyi állományából 14 fő kormánytisztviselői, 12 fő munkaszerződéses jogviszonyban állt.

A **Természetvédelmi Fejlesztési Osztály** teljes személyi állománya jelenleg 10 fő felsőfokú végzettségű munkavállaló, ebből 8 fő közszolgálati tisztviselő, 2 fő munkaszerződéssel áll alkalmazásban. A munka törvénykönyve alapján egy főt határozatlan idejű, egy főt határozott idejű szerződéssel foglalkoztatunk. Egy fő gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadságát tölti. Az év során

személycserék történtek az osztályon, ez a feladatok leosztásának ismételt átszervezését tette szükségessé. 2 új kollégát vettünk fel, egy főt korábbi munkakör átvételére, egy főt új feladatok (közmunka program pályázati adminisztrációjának) ellátására. A TFO 2007 decemberében jött létre, mint a KEOP pályázatokat előkészítő és a megvalósítást lebonyolító, koordináló projekt menedzsment szervezet. Az osztály által ellátott feladatok köre folyamatosan bővült, többek között ÉAOP, LIFE, INTERREG pályázatok, valamint NATURA 2000 fenntartási tervek projekt menedzsment és koordinációs feladatainak elvégzésével, majd 2013 második félévében a HNPI által bonyolított közmunka program pályázati koordinációs-adminisztratív feladataival.

A **Természetvédelmi Őrszolgálati** osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi leosztással létrehozott csoportok az ún. természetvédelmi tájegységek, melyek élén a tájegység-vezető áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat az egyik természetvédelmi tájegység (Hortobágy ~) vezetője látja el. A hat természetvédelmi tájegységben 2013-ban összesen 39 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, akinek munkáját átlagosan 40 közmunkás segítette.

Az **Oktatási és Turisztikai Osztály** 2013-ban a második legnagyobb létszámú szervezeti egysége volt az Igazgatóságnak. Az osztályon dolgozók száma átlagosan 35 fő volt, melyet 25 fő közmunkás egészített ki.

A **Tiszakürti Arborétum** önálló osztályként épült be az igazgatóság szervezetébe, az általános igazgatóhelyettes alá rendelve. Az arborétum korábbi igazgatója lett az osztály vezetője, vele együtt 18 főt számlál az egység: 10 fő fizikai munkás, 2 fő látogató-központi jegykiadó, portás, 1 fő épület gondnok, 1 fő irodai alkalmazott, és 3 fő közszolgálati tisztviselő.

A **Pénzügyi és Számviteli Osztály** évben az osztály rendkívül szerteágazó feladatait (pénzkezelés, számlák feldolgozása, bevételek beszedése, vezetői döntéseket megalapozó adatszolgáltatások, egyéb adatszolgáltatás elkészítése, pályázatok pénzügyi feladatainak lebonyolítása, bérszámfejtés, könyvvizetés, költségvetés és beszámoló készítés) 7 fővel láttuk el, részben és időszakosan közmunkás foglalkoztatásával.

A **Műszaki Üzemeltetési Osztály** feladatait (létesítményműködtetés, munkagép és gépjármű ügyintézés, anyagbeszerzés, informatikai kiszolgálás, szállítás, karbantartás, nyilvántartások és adatközlések, őrzési feladatok) 7 fő látja el.

Az **Igazgatási Osztály** feladatkörét (jogi képviselet, szabálysértési ügyek, az igazgatóság ügyiratforgalmához kapcsolódó tevékenység, személyi és munkaügyek, portaszolgálat, telefonközpont) az elmúlt évben 12 fővel látta el. Az igazgatóság jogi képviseletét részben megbízott ügyvéd (1 fő) közreműködésével látja el.

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

A) Védetté nyilvánító határozattal létrejött védett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
	védett terület egység		ebből fokozottan védett (hektár)	változás a tárgyévben (hektár)
	száma (db)	kiterjedése (hektár)		
nemzeti park	1	79 381	1207	0
tájvédelmi körzet	4	55 552	4 172	0
természetvédelmi terület	20	7 631	60	0

B) Védelemre tervezett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
	védelemre tervezett (bővítendő) terület	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)
nemzeti park	1	24 704
tájvédelmi körzet	5	10 873
természetvédelmi terület	4	141
természeti emlék*	3	8,6

*Az Igazgatóság működési területén 3 földtani képződmény található:

- Kaszonyi-hegy – földtani képződmény (3,5 ha);
- Pocsaji homokbánya – földtani képződmény természeti emlék (0,6 ha);
- Tarpai Nagy-hegy – földtani képződmény (4,5 ha).

A minisztériummal történő folyamatos egyeztetés mellett megtörtént a területek lehatárolása, majd elkészültek a kezelési tervek és a megalapozó dokumentációk. A társadalmi egyeztetést 2014-re ütemeztük.

3.1.2. *Ex lege* védett természeti területek

A) lápok és szikes tavak

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	"régi felmérés" (1998-2000) alapján		"új felmérés" (2011) alapján	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
láp	201	6 492	kb. 300	10 645**
szikes tó	94	5 300	kb. 100	4 652**

* A felmérés a korábbival ellentétben nem terület egység, hanem földrészlet/alrészlet alapon történt, a terület egységek pontos számát a határozattal történő (→hatóság) megállapítás után lehet megadni. Előzetes becslések szerint a lápok száma mintegy 100 terület egységgel emelkedni fog, a szikes tavaké közel azonos marad, vagy kis emelkedést mutat.

** A szikes tavak összkiterjedésének csökkenése abból adódik, hogy a korábbi felmérések és kigyűjtések – az akkori szakmai iránymutatás szerint – tartalmazták a szikes tavakat bennfoglaló földrészlet teljes területét ("pufferzóna"),

most a területek alrészlet szinten kerültek lehatárolásra. A lápok esetében látható jelentős emelkedést az előző felmérés óta előkerült lápok nagy száma okozza. Mindkét esetben a hatósági aktus (határozattal történő megállapítás) folyamatának befejezése után lesz lehetséges pontos kiterjedést számítani, a fenti adatok a láppal és szikes tóval érintett összes alrészlet összkiterjedését mutatja.

B) kunhalmok, földvárak, források és víznyelők

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett területegység	száma (db)	tárgyévi változás
		száma (db)
kunhalom	860	0
földvár	45	0
forrás	0	0
víznyelő	0	0

3.1.3. Ex lege védett természeti értékek (barlangok)

Az Igazgatóság működési területén jelenlegi ismereteink szerint barlang nem található.

A) Natura 2000 területek

védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)	tárgyévi változás	
			száma (db)	kiterjedése (hektár)
NATURA 2000 KMT*	6	294 159	–	–
NATURA 2000 KTT*	124	269 269	–	–

* A NATURA 2000 területek két típusa átfed, összkiterjedésük 366 981 hektár.

B) Ramsari területek

védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	2	54 347

C) MAB bioszféra rezervátumok

védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	1	154 591

D) Világörökségi területek*

védett területegység (ún. világörökségi helyszín)	kiterjedése (hektár)
"Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá"***	74 867***

* A kultúráért felelős miniszter 2012. december 12-i keltezésű levelében kérte fel a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságot a „Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá” világörökség helyszín gondnoksági feladatainak ellátására. A feladatok ellátására háromoldalú szerződés keretében a HNPI 8 MFt összegű támogatásban részesült. A támogatási összegből bérek és járulékok és szakértői feladatok költségei kerültek elszámolásra. A szakértői feladatok keretében a 2013-as év során a Hortobágyi Nemzeti Park számos rendezvénye közül 17 különböző, a VÖ-hez szervesen kapcsolódó kulturális és oktatási programban való közreműködés valósult meg. Továbbá, a HNPI koordinálta azt a nagy lélegzetű előkészítő munkát, ami a világörökség helyszín védőövezetének kialakítását célozta. A védőövezet kialakítását a HNPI saját hatáskörben kezdte előkészíteni 2013. januárjában. Minden, potenciálisan érintett önkormányzathoz (összesen 32 település) személyes egyeztetésre mentek a HNPI által delegált személyek, előzetes tájékoztatás-tájékozódás és állásfoglalásról emlékeztető felvétele céljából. Miután az önkormányzatok körbejárása májusban sikeresen befejeződött (csupán egy település kategorikus szembenállásával és egy bizonytalan álláspontjával), a HNPI további támogatást kért az eljárás lefolytatására a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztályától, de ez a folyamat sajnálatos módon a VM állásfoglalása

alaján megszakadt. Ugyancsak a szakértői feladatok keretében a Hortobágy és a Nagykunság Tájegység természetvédelmi őrrei 2013. év őszén a világörökség helyszínén található, a kiemelkedő egyetemes értéket hordozó attribútumokra („kunhalmok”, állattartó telepek, kutak, gémeskutak) vonatkozó felmérést végeztek.

** A világörökségi terület 2013-ban bekerült a Hungarikumok Gyűjteményébe is.

*** A világörökségi helyszín jelölési dokumentációjában az szerepel, hogy a világörökségi helyszín körül 200 000 hektár védőövezet kerül lehatárolásra. A Forster Központtal történt előzetes szakmai egyeztetés alapján nem szükséges a világörökségi helyszín kibővítése védőövezettel. Az Országos Településrendezési Tervben a tervezett védőövezetet is tartalmazó tájképvédelmi övezet lehatárolásával biztosítható a világörökségi helyszín megőrzése.

E) Geopark

Az Igazgatóság működési területén geopark nem található.

3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2013-ban jogszabályban előírt kisajátítási kötelezettség végrehajtása, illetve védett területek elővásárlási jogának gyakorlása útján összesen 149 ha termőföldet vett a Magyar Állam tulajdonába. A viszonylag alacsony mértékű területvásárlás oka, hogy szinte kizárólag védett erdőterületek kerültek megvásárlásra, amelyek hektárra vetített értéke nagyságrendekkel magasabb, mint a gyep, nádas és kivett művelési ágú területeké. A Vidékfejlesztési Minisztérium által az 1995. évi XCIII törvény (Vsztt) hatálya alá tartozó védett területek állami tulajdonba vételére biztosított 20 MFt pénzforrást teljes összegében, határidőre használta fel az Igazgatóság.

Tájvédelmi körzet	Település	Erdő	Gyep (legelő és rét)	Kivett (út és mocsár)
Szatmár-Beregi TK	Tiszakerecseny	6,28	0,24	1,99
Hajdúsági TK	Konyár	0	0	1,17
Közép-Tiszai TK	Jászberény	0	0	0,42
Közép-Tiszai TK	Tiszajenő	8,25	126,81	3,79
Összesen:		14,53	127,05	7,38
Mindösszesen:		148,96		

Igazgatóságunk működési területén a védettségi szint helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény hatálya alá tartozó, azaz a volt TSZ használatban levő védett, védelemre tervezett ingatlanok összes területe meghaladja a 6 900 hektárt.

Védettség	Megye	Összesen	
		Hektár	AK
Védett	Hajdú-Bihar	1020,77	5524,51
Védett	Jász-Nagykun-Szolnok	832,72	5859,21
Védett	Szabolcs-Szatmár	3088,74	22670,15
Védett	Bács-Kiskun	173,10	1054,40
Védett	Heves	234,21	2271,70
Összesen:		5349,53	37379,97
Tervezett	Hajdú-Bihar	198,87	764,74
Tervezett	Jász-Nagykun-Szolnok	829,10	5083,75
Tervezett	Szabolcs-Szatmár	487,72	3086,68
Tervezett	Bács-Kiskun	66,63	719,43
Tervezett	Heves	31,98	585,56

Összesen:	1614,30	10240,16
------------------	----------------	-----------------

3.3. Saját vagyonkezelésű területek

2013. év végére vagyonkezelőként illetve tulajdonosi jogok gyakorlójaként az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő földterület nagysága 101 859 hektár.

A HNPI vagyonkezelésében lévő földterület és hasznosítása (2013.12.31.)					
Művelési ág	Terület (hektár)	Saját használatban		Természetvédelmi kezelés haszonbérbe adással	
		ha	%	ha	%
Szántó	8412	1758	21	6654	79
Gyep	71974	9663	13	62311	87
Kert	1	1	100	0	0
Szőlő	1	1	100	0	0
Gyümölcsös	4	4	100	0	0
Nádas	1582	736	47	846	53
Halastó	1545	68	4	1477	96
Erdő	7236	7236	100	0	0
Kivett	11104	4554	41	6550	59
összesen	101859	24021	24	77838	76

Április hónapban aláírásra került 14 196 hektár védett, illetve védelemre tervezett termőföld HNPI és NFA közötti vagyonkezelői szerződése.

3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

A kategóriába tartozó természeti érték az Igazgatóság működési területén nincs.

3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

A) Erdő-rezervátum

védett területegység	kihirdetett		tervezett	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	6	502	1	284

B) Nemzeti Ökológiai Hálózat

védett területegység (altípus)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
magterület	716	292 496
ökológiai folyosó	850	155 463
pufferterület	233	281 966
Összesen:	1799	729 925

C) Magas Természeti Értékű Területek

védett területegység neve	kiterjedése (hektár)
---------------------------	----------------------

Hortobágy MTÉT	74 300
Bihari-sík MTÉT	47 790
Szatmár-Bereg MTÉT	112 207
Összesen:	234 297

4. Kutatás és monitorozás

4.1. Kutatás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

- Az Igazgatóság saját forrásából, az E-Misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesületet megbízva a Rétköz kistáj lapterületeinek, védett növényfajainak, közösségi jelentőségű erdei élőhelyeinek és haris-állományának felmérését valósította meg. A vizsgálat során 76 lapterület került felmérésre, 26 védett (és további 2 nem védett, de ritka) növényfaj előfordulása került rögzítésre, 10 település (Dombrád, Tiszakanyár, Szabolcsveresmart, Döge, Fényeslitke, Komoró, Tuzsér, Tiszabездéd, Győröcske, Záhony) közigazgatási területén a közösségi jelentőségű erdei élőhelynek minősülő területek felmérése valósult meg, valamint 3860 hektár területen összesen 16 haris, továbbá 2 fokozottan védett és 1 védett madárfaj (pettyes vízicsibe, bölömbika és füleskuvik) előfordulása került dokumentálásra.
- Az Igazgatóság saját forrásából, a Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítványt megbízva a Hortobágyi Nemzeti Park területén az eredeti maradvány sziki tölgyesek és a telepített erdőtársulások denevér-faunisztikai alapfelmérését valósította meg. A felmérés során 16 mintavételi helyről 12 denevérfaj vagy denevér-fajcsoport került kimutatásra.
- Az Igazgatóság saját forrásából, Dr. Lengyel Szabolcsot megbízva az északi szöcskegér (*Sicista betulina*) Guthi-erdőben való előfordulásának, illetve az apró cickány (*Sorex minutissimus*) Egyek-Pusztakőcson való előfordulásának kimutatását kísérelte meg. A Guthi-erdőből négy kisemlős faj került kimutatásra, azonban az északi szöcskegér előfordulása nem került bizonyításra. Egyek-Pusztakőcson két kisemlős faj került kimutatásra, azonban az apró cickány előfordulása nem került bizonyításra.
- Az Igazgatóság saját forrásából, a Fácies Kulturális Szolgáltató Bt-t megbízva a kunkápolnási fúrások pollenanalitikai mintáinak geokémia elemzését (szerves anyag tartalom, karbonát tartalom, vízoldható elemek K, Na, Ca, Mg, Fe, Mn- tartalma), makrobotanikai mintáinak (előkerült magvak, náddarabok) szelvényéből 6 darab minta radiokarbon (AMS) vizsgálatát valósította meg. Az eredmények alapján Ca, Mg, Na sókban gazdag sztyepp – erdőssztyepp környezetben helyezkedett el a vizsgált kunkápolnási meder az elmúlt 14 ezer évben. A mederben kialakult tavi környezet vízszintje az utolsó 8300-8500 évben indult fluktuációnak, és az utolsó 2600 évben vált mocsári környezetté. A jégkor végén kialakult és a jelenkor kezdetén már stabil környezet még emberi hatásra is alig változott a meder környezetében.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta az 1999-ben elkezdett, a fokozottan védett magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) elterjedésének vizsgálatát a Nyírségben. 2013-ben 23 új élőhelyről sikerült kimutatni a fajt, így eddig összesen 178 előfordulási helye ismert a Nyírségben, amelyek 94 település közigazgatási területét érintik.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta a 2006-ban elkezdett, a fokozottan védett beregi futrinka (*Carabus hampei*) elterjedésének vizsgálatát a Szatmár–Beregi-síkon. 2013-ban 1 újabb élőhelyről sikerült kimutatni a fajt, így jelenleg összesen 7 élőhelyfoltja ismert a térségben.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével feltáró jellegű futóbogár-faunisztikai vizsgálatokat végzett a fokozottan védett Hencidai Csere-erdőben.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével részt vett az országosan koordinált madártani felmérések részfeladatainak végzésében (rétisas, daru, kékvércse, túzok, erdei fülesbagoly szinkron számlálások).

4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

- Az igazgatóság kizárólag saját erőforrásaira alapozva 2011-ben elindította a "Hortobágyi Madár Monitorozás" nevű tevékenységet a Hortobágy Különleges Madárvédelmi Területen (HUHN10002), melynek fő célja az európai közösség irányába történő adatszolgáltatás (Natura

2000, Madárvédelmi Irányelv) megalapozása rendszeres, összehangolt adatgyűjtéssel. A madártani monitorozás során öt részprogram kerül megvalósításra: Mindennapi Madaraink Monitoring (MMM), Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoring (RTM), Vonuló Vízimadár Monitoring (VVM), speciális madártani monitorozás (kis kárókatona szinkron, sas szinkron, kék vércse szinkron, daru szinkron, túzok szinkron) és egyedi adatgyűjtés. A 2013. évben a madártani monitorozás tovább folytatódott, az MMM program kiterjesztésre került a Bihar Különleges Madárvédelmi Területre (HUHN10003) és a Szatmár-Bereg Különleges Madárvédelmi Területre (HUHN10001), a VVM program tekintetében a Nagykunság Tájegységben 7 új helyszín integrálódott a rendszerbe, lefedve a Tisza-tó egész területét. 2013-ban 5939 megfigyelési adat került rögzítésre az MMM program keretében, a VVM program keretében 4985 adat, míg az RTM program keretében 1483 adat keletkezett. A felmérésekben összesen 35 személy vett részt, ebből 30 fő igazgatósági alkalmazott volt.

- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében 6 növényfaj (*Angelica palustris*, *Cirsium brachycephalum*, *Marsilea quadrifolia*, *Pulsatilla patens*, *Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*, *Thlaspi jankae*) populációméretét határozta meg összesen 24 helyszínen, valamint 9 növénytársulás (*Achilleo-Festucetum pseudovinae*, *Acorelletum pannonicum*, *Agrostio-Beckmannietum eruciformis*, *Artemisio-Festucetum pseudovinae*, *Camphorosmetum annuae*, *Festuco vaginatae-Corynephorum canescentis*, *Peucedano-Asteretum sedifolii*, *Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae*, *Potentillo arenariae-Festucetum pseudovinae*) cönológia felvételezését valósította meg 9 helyszínen, továbbá 6, a korábbi években is felmért, valamint 2 újabb élőhelyen valósította meg az ürge (*Spermophilus citellus*) állományának felvételezését (részletesen lásd a mellékelt táblázatban).

Vizsgált taxon	Mintavételi helyek megnevezése
1. Védett növényfajok monitorozása	
<i>Dicranum viride</i>	Bátorligeti-láp
mohaközösség	Bátorligeti-láp
mohaközösség	Júlia-liget
mohaközösség	Angyalháza
mohaközösség	Angyalháza
<i>Angelica palustris</i>	Bagamér
<i>Angelica palustris</i>	Bátorliget
<i>Angelica palustris</i>	Fülöp
<i>Angelica palustris</i>	Nyírábrány
<i>Angelica palustris</i>	Nyírac nád
<i>Angelica palustris</i>	Nyírpilis
<i>Angelica palustris</i>	Penészlek
<i>Angelica palustris</i>	Petneháza
<i>Angelica palustris</i>	Piricse
<i>Angelica palustris</i>	Újléta
<i>Angelica palustris</i>	Vámospércs
<i>Cirsium brachycephalum</i>	Hortobágy: Kadarcs
<i>Cirsium brachycephalum</i>	Görbeháza: Malom-zugi-legelő (Nagy-Kapros)
<i>Marsilea quadrifolia</i>	Nagyiván: Kunmadarasi-pusztá
<i>Marsilea quadrifolia</i>	Paszab: Kubikgödör
<i>Pulsatilla patens</i>	Bátorliget
<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>	Bagamér: Daru- hegyek
<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>	Bátorliget: Nagy-legelő

<i>Pulsatilla pratensis subsp. hungarica</i>	Hajdúbagos: Hajdúbagosi-legelő
<i>Pulsatilla pratensis subsp. hungarica</i>	Hajdúhadház: Liget-legelő
<i>Pulsatilla pratensis subsp. hungarica</i>	Debrecen-Haláp: Álló-hegy
<i>Pulsatilla pratensis subsp. hungarica</i>	Martinka: Vermes-oldal
<i>Thlaspi jankae</i>	Jászdózsa: Tarna-mente (Pap-erdő)
<i>Thlaspi jankae</i>	Jászdózsa: Kis-Tarna-mente
2. Cönológiai felvételek	
<i>Achilleo-Festucetum pseudovinae</i>	Nádudvar: Szelencés
<i>Acorelletum pannonicum</i>	Újfehértó: Nagy-Vadas-tó
<i>Agrostio-Beckmannietum eruciformis</i>	Kunmadaras: Kunmadarasi-puszta
<i>Artemisio-Festucetum pseudovinae</i>	Nádudvar: Szelencés
<i>Camphorosmetum annuae</i>	Kunmadaras: Kunmadarasi-puszta
<i>Festuco vaginatae-Corynephorum canescentis</i>	Hajdúsámson: Martinkai-legelő
<i>Peucedano-Asteretum sedifolium</i>	Újszentmargita: Tilos-erdő
<i>Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae</i>	Kunmadaras: Kunmadarasi-puszta
<i>Potentillo arenariae-Festucetum pseudovinae</i>	Bátorliget: Cserepesi legelő
3. Natura 2000 élőhelyek extenzív felmérése	
6250	Pocsaj: löszletörés (HUHN20010)
6260	Debrecen: Sámsoni úti bellegelő (HUHN20161)
6440	Barabás-Gelénes (HUHN20045)
7230	Nyírábrány: Káposztás-lapos (HUHN20026)
91E0	Záhony: Tisza-hullámtér (HUHN20001)
91F0	Beregdaróc: Dédai-erdő (HUHN20045)
91I0	Barabás: Kaszonyi-hegy (HUHN20045)
4. Védett állatfajok monitorozása	
<i>Euphydryas maturna</i>	Bocskai-kert
<i>Lycena dispar</i>	Nyírség
<i>Proserpinus proserpina</i>	Nyírség
<i>Zerynthia polixena</i>	Nyírség
<i>Triturus sp.</i>	Debrecen: Fancsika, Derecske
<i>Spermophilus citellus</i>	Debrecen-Józsa: Tócsa-ér-mente
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló: nyugati-legelő
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló: reptér
<i>Spermophilus citellus</i>	Kállósemjén: Honcsokos
<i>Spermophilus citellus</i>	Nagykálló: Harangod
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza: reptér
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza: Simai úti (volt) lőtér
<i>Spermophilus citellus</i>	Sáránd: Városréti legelő

Kisemlősvizsgálat bagolyköpet alapján (gyűjtés)	HNPI működési területe
Denevérközösségek	HNPI működési területén lévő települések

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

a) Biotika modul

Altéma	Rekordok száma
Betöltött	
A LIFE04NAT/HU/000118 azonosítójú LIFE Nature projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	2216
Őri archív botanikai (Demeter László) adatok 2001-2007	737
Dr. Kovács Gábor madarak felmérése, Hortobágy archív 1997	14329
Futóbogarak gyűjtése 2000-2010 a HNP Igazgatóság működési területén	12016
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2008-2011	7758
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2008-2011	62026
Archív felügyelői (Lukács Balázs) botanikai adatok 2006-2008	274
Mindennapi Madaraink Monitoringja 2011	6310
Vonuló Vízimadár Monitoring 2011	3266
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött gerinctelenek fajelőfordulása	1020
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött kételtű és hulló fajok előfordulás	369
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	1405
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött poloska fajok előfordulása	461
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött szárazföldi csiga fajok előfordulása	300
Haris felmérések a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetben 1997-2010 között	830
Összesen:	113317
Betöltésre előkészítve	
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2012	1912
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2012	18894
Felügyelői adatok 2013	3200
Mindennapi madaraink monitoring 2013	5939
Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoring 2013	1483
Vonuló vízimadár monitoring (VVM) 2013	4985
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2013	kb. 4500

HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2012	kb. 20000
Összesen:	60913

b) Védett érték modul

- ba) A HNP Igazgatóság működési területe vonatkozóan, a NP, TK, TT esetében a betöltött adatok naprakészek és teljeseek
- bb) Natura 2000: csak geometriai adat van betöltve.
- bc) *ex lege* védett területek esetében csak geometriai adat van betöltve.
- bd) Egyedi tájérték
  - betöltött: 84 db település (2225 db)
  - betöltésre előkészítve: 5 db település (203 db)

4.4. Jelentési kötelezettség

- A Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya által koordinált, az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke szerinti országjelentés előkészítéséhez adatok szolgáltatása a Natura 2000 területek jelölő élőhelyeiről és jelölő fajairól.

Az országjelentés elkészítéséhez az Igazgatóság átdolgozta az egyes közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok előfordulási és elterjedési térképeit (adatok aktualizálása, új térképezési gridbe való átalakítás).

Az egyes élőhelyek és fajok esetében elvégezte a vonatkozó adatlapok adatokkal való feltöltését, illetve aktualizálását (ez 2012-ben indult, 2013-ban fejeződött be). Mindez 10 közösségi jelentőségű növényfajt, 21 közösségi jelentőségű ízeltlábú fajt, valamint 23 közösségi jelentőségű élőhely-típust érintett.

- Az Igazgatóság működési területén lévő Natura 2000 területek adatbázisának (SDF adatlapjainak) felújítása. Ennek során pontosításra, illetve aktualizálásra került Natura 2000 területenként:
  - a jelölő élőhelyek előfordulása
  - a jelölő élőhelyek kiterjedése (az új adatlap szerint a viszonylagos, területarányos %-os borítást abszolút értékben, hektár mértékegységgel)
  - a jelölő élőhelyek állapotának változása
  - a jelölő fajok előfordulása
  - a jelölő fajok állomány nagysága
  - a jelölő fajok állományainak változása.
- A Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya koordinálásával a Natura 2000 területek megőrzése, illetve az uniós természetvédelmi irányelvek hatálya alá tartozó fajok és élőhelyek természetvédelmi helyzetnek javítása érdekében készített nemzeti prioritizált intézkedési terv véleményezése.
- Adatok szolgáltatása a Rétköz-Beregi, a Nyírbátori és a Guthi erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz.

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1. Kezelési és fenntartási tervek

5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek

A Cégénydányádi-park Természetvédelmi Terület, a Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület, a Tiszaigari Arborétum Természetvédelmi Terület és Tiszakürti Arborétum Természetvédelmi Terület kezelési terve már korábban jogszabályokban kihirdetésre került.

A természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. KvVM rendeletben és az országos jelentőségű védett természeti területekre vonatkozó természetvédelmi kezelési terv tervdokumentációjának tartalmi követelményeiről és elkészítéséről szóló 16/2012. VM utasításban foglalt tartalmi követelményekkel 2012 decemberében elkészült a Bihari-legelő Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési terv tervezete és a természetvédelmi kezelési tervdokumentációja, melyeket véleményezés céljából 2012. december 18-án megküldtünk a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztályának.

A 3/2008. KvVM rendeletben és a 16/2012. VM utasításban foglalt tartalmi követelményekkel 2013. januárjában elkészült a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terv tervezete és a természetvédelmi kezelési tervdokumentációja, melyeket véleményezés céljából 2013. január 22-én megküldtünk a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztályának.

A 3/2008. KvVM rendeletben és a 16/2012. VM utasításban foglalt tartalmi követelményekkel a Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terv tervezete és a természetvédelmi kezelési tervdokumentációja készítése folyamatban van. Januárban elkészítettük a Hortobágyi Nemzeti Park övezeti besorolásának aktuális helyzetértékelését, áprilisban pedig az általunk javasolt övezeti lehatárolás térképét és a másfél oldalas, alátámasztó dokumentációt. A Hortobágyi Nemzeti Park védőövezetének lehatárolása kapcsán nem kellett széles körű társadalmi egyeztetéseket végrehajtanunk, mivel a természeti övezet teljes egésze állami tulajdonban, és az igazgatóság vagyonkezelésben áll.

5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek

Két Natura 2000 terület – nem előírás szerinti formátumú – fenntartási terve pályázatokhoz ("Túzok LIFE") kapcsolódóan már 2010-ben elkészült, ezek a következők: Hortobágy Különleges Madárvédelmi Terület és Bihar Különleges Madárvédelmi Terület. A Jászság Különleges Madárvédelmi Terület fenntartási terve egy folyamatban lévő LIFE+ pályázat ("Parlagi sas LIFE+") keretében 2013-ban készült el.

A Liget-legelő Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN21164) fenntartási tervét a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynökség megbízásából a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2007-ben elkészítette.

A Felső-Tisza Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN20001) bővítése fenntartási terve a 2012. évben elkészült, az érintett társadalmi szervezetekkel, államigazgatási szervekkel, települési önkormányzatokkal, az érintett földrészletek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel egyeztetésre került és a tervet a környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár 2012. augusztusában jóváhagyta.

2012-ben a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz nyolcvanhat Natura 2000 területegységre vonatkozó Natura 2000 fenntartási terv elkészítésére vissza nem térítendő támogatási igényt nyújtottunk be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól szóló 43/2012. (V.3.) VM rendelet értelmében.

2013-ban 12 db Natura 2000 terület előrehaladási jelentése és 14 db Natura 2000 terület fenntartási terve készült el (lásd az alábbi táblázat), melyeket a 2014. év elején benyújtottunk az agrár-vidékfejlesztésért felelős miniszter által létrehozott Szakmai Bizottsághoz.

Natura 2000 terület neve	Natura 2000 terület azonosító kódja	Szakmai Bizottsághoz benyújtott anyag típusa
Apagyi Falu-rét	HUHN20041	fenntartási terv
Balkányi Libegő	HUHN20133	fenntartási terv
Biri Nagy-rét	HUHN21163	fenntartási terv
Jászdózsai Pap-erdő	HUHN20044	fenntartási terv

Kállósemjéni csordalegelő	HUHN20134	fenntartási terv
Kenderesi legelő	HUHN20144	fenntartási terv
Létavértesi Falu-rét	HUHN20029	fenntartási terv
Nagy-Széksós-Rakottyás	HUHN20005	fenntartási terv
Nyírbogdányi rét	HUHN20129	fenntartási terv
Pocsaji kapu	HUHN20010	fenntartási terv
Pocsaji csordalegelő	HUHN20006	fenntartási terv
Sándorosi tavak	HUHN20012	fenntartási terv
Tóció-völgye	HUHN20122	fenntartási terv
Újfehértói gyepek	HUHN20106	fenntartási terv
Alsó-Zagyva hullámtere	HUHN20089	előrehaladási jelentés
Borsóalmi legelő	HUHN20076	előrehaladási jelentés
Cserkei Nagy-fertő	HUHN20155	előrehaladási jelentés
Derecske-konyári gyepek	HUHN20009	előrehaladási jelentés
Dél-ásványi gyepek	HUHN20098	előrehaladási jelentés
Gelénes-Beregdaróc	HUHN20046	előrehaladási jelentés
Kék-Kálló-völgye	HUHN20016	előrehaladási jelentés
Lónya-Tiszaszalka	HUHN20049	előrehaladási jelentés
Mezőtúri Szandazugi legelő	HUHN20149	előrehaladási jelentés
Szentpéterszeg-hencidai gyepek	HUHN20007	előrehaladási jelentés
Tarpa-Tákos	HUHN20048	előrehaladási jelentés
Tiszakürt-tiszainokai gyepek	HUHN20158	előrehaladási jelentés

5.1.3. Világörökség kezelési terv

A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv szakmai előkészítésére szolgáló megalapozó dokumentáció és világörökségi kezelési terv elkészítésére a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ 2013. 05. 21-én közbeszerzési felhívást jelentetett meg. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a közbeszerzési felhívás nyertes ajánlattevőjeként a megalapozó dokumentáció mintapéldányát 2013. november 21-én, míg a módosított megalapozó dokumentációt 2013. december 13-án adta át a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központnak. Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága Világörökség Szakbizottsága a 2014. január 14-i ülésén egy tartózkodás mellett alkalmasnak találta a módosított megalapozó dokumentációt az EMMI miniszteri véleményezésre.

5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,

5.3. Élőhely-rehabilitáció és

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek

- Az élőhely-fenntartási, élőhely-rehabilitációs és a fajmegőrzési tevékenységeket nem célszerű szétválasztani, hiszen egymást kiegészítő, egymásra épülő tevékenységekről van szó, ezért az alábbi felsorolásban mindhárom tevékenységi kör elemei szerepelnek a természetvédelmi tájegységek szerinti bontásban, az összefüggések láthatósága érdekében. Ugyanígy, tájegység bontásban adjuk meg az élőhelyekre, fajokra megállapított összefüggéseket, tendenciákat, értékelést.

5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

5.2.1.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

Az idei év az elmúlt fél évszázad egyik legszárazabb esztendője volt. Ehhez párosult még az évi középhőmérséklet átlag feletti volta, ami együttesen rendkívüli szárazságot eredményezett, bár a nemzeti park északi és déli területei jelentős eltéréseket mutattak a csapadékösszeg tekintetében.

Növénytanilag ebben az évben sok újdonságról nem lehet beszámolni. Mindenképpen fontos adat a tőzgepáfrány kb. 60 töves állományának megtalálása az Öreg-tavak egyik nádasában, a gyűrűző állomás környékén. A sóballa újabb területeken jelent meg, állományai erősödtek. A kiséfészű aszat állományai az elmúlt évben erős közepes intenzitással virágoztak.

Zoológiai vonatkozásban is jelentős következményei voltak a száraz időjárásnak. Így például mind az éjjeli, mind a nappali nagylepkek (*Lepidoptera*) egyed- és fajszáma szignifikánsan csökkent, ami elsősorban a vizes élőhelyekhez kötött tápnövény specifikus fajok esetében volt jellemző - például érzékeny csökkenés volt tapasztalható a nagy tűzlepkénél (*Lycena dispar*). Ugyanakkor viszont a halastavak gátjain élő és emiatt kevésbé csapadék-érzékeny farkasalfoltokon tenyésző farkasalma-lepke (*Zerynthia polyxena*) állományai stabilak voltak. A szárazság ellenére számos helyen került elő a sziki ürömbagoly (*Saragossa porosa*).

A kételtűek állományalakulásán is jelentős mértékben érzékelhető volt a rendkívüli szárazság, ami az egyedszám látszólag óriási visszaeséséhez vezetett.

A tájegység leginkább kutatott része a madárvilág, melyre vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Kis kárókatona - a Hortobágyi-halastó IV-es taván 250-280 pár fészkelte. Őszi gyülekezés során a maximum október 19-én volt, 1616 példánnyal.

Üstökögém - két halastavi gémtelepen becsült fészkelő állománya 108-130 pár között alakult.

Kis kócsag - 65-90 pár fészkelte a Virágoskúti- és a Hortobágyi-halastavon.

Nagy kócsag - 807 pár fészkelte a tájegységben, kizárólagosan halastavi környezetben.

Fekete gólya - a tájegység északnyugati részein 5 pár fészkelte.

Batla - mindösszesen 1-3 pár költött a Hortobágyi-halastó IV-es tavában.

Kanalasgém - 230 pár fészkelte a Hortobágyi-halastó területén.

Kis lilik - március 30-án 58 példány volt a maximum a Hortobágyi-halastavon és a Rókáson. Ez a mennyiség 2004 óta a legnagyobb volt. Ősszel, a jó költési eredményeknek köszönhetően 74 példány volt a maximum.

Vörösnyakú lúd - a november közepi vízimadár szinkron alkalmával 155 példány fordult elő.

Rétisas - az idei évben 7 pár fészkelése vált ismertté a tájegység területén.

Pusztai ölyv - a tájegység északi területein összesen 5 pár költött 2011-ben.

Kerecsensólyom - az idei évben 9 pár fészkelése vált ismertté a tájegység területén, magasfeszültségű oszlopokon, illetve fán lévő műfészkekben.

Kék vércse - 141-142 pár fészkelése vált ismertté a tájegység területén. Elsősorban a tradicionális, valamint a mesterségesen kialakított telepeken költöttek ebben az évben. Legnagyobb telepe idén is a Magdolnában volt.

Daru - az idei ősszel rekord közeli mennyiséget számoltunk, a maximum kb. 102 ezer példány volt. Legjelentősebb éjszakázó helyek Virágoskúton, Elepen és a Kondáson alakultak ki.

Túzok - az idei évben 15 túzok költés vált ismertté. A kedvező időjárási viszonyok következtében a költési eredmények jók voltak.

Gólyatöcs - az idei évben 127 pár gólyatöcs költött a tájegységben.

Gulipán - Az idei évben 57 pár gulipán fészkelését regisztráltuk a tájegységben.

Fattyúszerkő - A faj állományát 405-460 párra becsültük.

Fehérszárnyú szerkő - az idei évben a tájegység területén nem volt ismert fészkelése.

Szalakóta - az idei évben 52 pár szalakóta költött a tájegységben. A fiókaszám átlagosnak volt mondható.

Vetési varjú - 15 telepen 5008-5028 pár költött.

5.2.1.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

Tavaszi folyamán jelentős árhullám vonult le a Tiszán és a Hortobágy-Berettyó-főcsatornán. Április 5-én árvízi véstározásra került sor. A TIVIZIG Német-szigetben a Hortobágy folyó töltését átvágta, majd a Hortobágy-Berettyó csatornán lévő árvízi kaput lezárta, és még aznap az Ózesi-csatorna töltését is kivágta. A töltések földmunkagéppel történő átvágása ugyanott történt, mint a legutóbbi, 2006-os véstározásnál. Április 6-tól 4 napon keresztül az árvízi kapunál szivattyús átemelést végeztek a véstározás irányába, a Hortobágy-Berettyó csatorna vízszintjének csökkentése érdekében. A szivattyúk 3 köbméter/sec teljesítménnyel dolgoztak. A víz kiáramlása rendkívül gyorsan történt. Három nap alatt elöntötte Német-sziget, Sándorok, Sulymos, és Ózes szinte teljes területét, valamint Borzas-puszta jelentős részét. A Hortobágy folyó töltésén lévő kivágáson a vízkiáramlás sebessége április 5-én 20 köbméter/sec, 7-én 22 köbméter/sec, 15-én már csak 10 köbméter/sec volt. A Hortobágy-Berettyón lezajló gyors vízszintcsökkenés miatt, április 12-től az árvízi kapunál megkezdték a betétgerendák eltávolítását (naponta kettőt), és 19-ére már mindegyiket kiemelték. Április 18-án a Hortobágy folyó töltésének kivágásán már megszűnt a víz kiáramlása, másnap elindult a víz visszaáramlása, melynek sebessége 22-én 7 köbméter/sec volt. A TIVIZIG szakemberei szerint a véstározással érintett területen összesen 55 millió köbméter víz volt (a véstározás előtti csapadékvízzel együtt).

2013. augusztus 2-án tűz keletkezett a Kecskeri-tározótól északra elhelyezkedő gyepterületeken, mely során gyeptarló gyulladt ki és égett le mintegy 32 hektáron. Jelentősebb természetvédelmi kár nem keletkezett, a tűz oka ismeretlen.

5.2.1.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

A tél végi és a tavaszi csapadéknak köszönhetően jelentős vízborítások alakultak ki a gyepeken, azonban már a tavasz második felétől kezdődő szárazság miatt a kisebb-nagyobb vízállások és tocsogók, majd a mélyebb vízterek is teljesen kiszáradtak. Kivételt képez a Körömszpusztai-víztározó mely egész évben – még ha csekély mértékben is – vízzel borított maradt. Itt azonban a nádas, gyékényes záródása tovább folytatódott. Szintén maradt némi víz a berettyóújfalui Ücskő területén. A derecskei Bocskoros, bár szeptemberben, néhány hétre kiszáradt, de az esők hatására, hamarosan újra jelentős vízborítás keletkezett. Andaházán egész évben vízborítás volt, illetve néhány víztározón, halastavon.

A tavaszi nagy mennyiségű csapadék következtében a legelők fűhozama megnőtt ez növelte a gazdálkodók kaszálási kedvét, de a legrosszabb adottságú területeken a legelők jelentős része kiszáradt. Emiatt sok területen nem is történt kaszálás. Összességében elmondható tehát, hogy a gyephasználat a sok éves átlagnak megfelelően alakult, nagyobb változások nélkül, a kaszálás aránya körülbelül megfelelt a csapadékosabb években megszokottnak. Az enyhe késő őszi és téli időjárás mellett igen sok helyen egészen sokáig folytatták a legeltetést. A kaszálások és legeltetés aránya természetesen területegységenként is jelentős eltéréseket mutat. Egyes területeken nagyarányú kaszálások voltak és a legelő jószágállomány nem növekedett, míg más területegységeken jelentősebb szerepet kapott a legeltetés és a juhok mellett erősödött a marha legeltetése is.

Nádaratás Zsákán a Sós-tó elnevezésű területen volt 4 hektáron.

Talán az extrém hosszú télnek, azaz a március/április eleji rendkívül hideg időjárásnak voltak negatív következményei az egyes korai fészkelő madarak esetében tapasztalt sikertelen költések. Tűzok, rétisas, parlagi sas, kék vércse és kerecsen sólymok költése hiúsult meg. Vélhetően a fehér gólya fiókák számát is ez, illetve az ezzel összefüggő táplálékhiány befolyásolta negatívan.

A tavasz elején a legtöbb szikes-tó és vízzel feltöltődő lapos is jó fészkelési lehetőséget biztosított a parti madarak számára (bíbic, piroszlábú cankó, nagy goda), de a kezdeti revír foglalás után a sikeres költések elmaradtak. Az andaházi területen megfelelő vízszint volt. Ennek köszönhetően a partimadarak költése is jelentős részben e területen volt. fokozottan védett fajok fészkelése, többek között: fattyúszerkő (*Cblidonias hybridus*), feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), nagy goda (*Limosa limosa*) és a piroszlábú cankó (*Tringa totanus*) is. Ősz második felétől a területen rendszeresen éjszakáztak és pihentek kis lilikek (*Anser erythropus*) (max. 111 példány!) és vörösnyakú ludak (*Branta ruficollis*) (max. 44 példány).

A terület jelentős ragadozó madár táplálkozó és rendszeres kék vércse (*Falco vespertinus*) fészkelő hely. A területen a dűvadirtásról (dolmányos varjú) gondoskodni kell a jövőben.

Az egyes gyakoribb fajok jellemzése és ahol ismert állományadataik:

Kisfészkeű aszat - E növény számára rendkívül kiemelkedő év volt. Az ismert termőhelyek száma és az állomány nagysága mindenhol jelentősen gyarapodott. Eddig nem ismert állományai is szép számban kerültek elő.

Sziki kocscord - Az elmúlt években megszokott számban került szem elé a növény. Újabb állományok váltak ismertté például Komádi térségében.

Pusztai tyúktaréj - 30 töves állománya került elő Furtán a Györgyös elnevezésű területen.

Pocsolyalátonya - A Vekerd környéki mocsarakban új állomány.

Kunsági bükköny - A Püspökladányi ún. Mérges területen 7 tő. Jelentős csökkenés.

Gyapjas gyűszűvirág - A Biharnagybajomi ún. Feketesziget területén körbekerítve kaszálás ellen.

Fátyolos nőszirm - Kimagasló év Told, Mezőpeterd és nagy számban Komádi térségében.

Fogasfarkú szöcske - Darvas, Vekerd, Zsáka térségében nagy számban.

Délvidéki poszméh - Csökmő, Nagy-Szöcsköd Új adat.

Magyar virágbogár - Komádi Csébi-sziget, Gyökeres térségében Új adat.

Nagy szikibagolylepke - Jelentősebb számban észlelték a jelenlétét minden területen.

Tűzok - A márciusi tél következtében újra nagyobb számban jelentek meg a telelő repcetáblákon, és a dürgési idő is kitolódott kissé. Jelentős tűzokállomány volt Püspökladány, Szerep, Sárrétudvari, Nagyrabé területén. Sárrétudvari külterületén max. 100 példány (dec. 29-én). A Váncsodi-legelő, mint tradicionális telelőhely szerepelt ez évben is (max. 7 tyúk). Zsáka, Álomzug területén ősszel 47 példány. Zsákán a Kígyós elnevezésű területrészen 2013 elején 72 példány, ugyanitt egy bizonyított költés két felnevelt fiókéval. Ezen kívül még egy bizonyított fészkelés 1 csibével. Feltalált elhullás: 2 kakas és egy tyúk.

Kerecsensólyom - Kb. 7 revír, de csak egy sikeres költésről tudunk három kirepült fiókéval a darvasi Bozsód elnevezésű területen.

Parlagi sas - Négy ismert fészkelésből egy sikeres: három kikelt fiókából kettőt sikeresen reptetett a Csökmőn a Nagy-Szöcsköd elnevezésű területrészen költő pár.

Réti sas - Sikeres költés 2 fiókéval a darvasi Bozsód területén, ezen kívül egy sikertelen költés.

Hamvas rétihéja - Egy pár bizonyított költése.

Kék vércse - kb. 70 pár.

Cigányréce - 23 pár.

Küszvágó csér - Kabán 15 pár

Feketenyaku vöcsök - Kabán 2 pár, Andaházán 17 pár.

Szerecsensirály - A kabai cukorgyár taván 12 pár költött.

Gólyatölcs - 18 pár Kabán, 35 pár Andaházán és környékén.

Gulipán - Kabán 64 példány, de csak 6 fióka. Andaházán 7, de mind sikertelen.

Fattyúszerkő - Kb. 300 pár.

Fehérszárnyú szerkő - 15 pár (Nyár-tó, Berettyóújfalu)

Kormos szerkő - 4-5 pár költése valószínű.

Kanalgém - 15 pár Bakonszeg K-XI.

Szalakóta - Kb. 50 pár.

Piros lábú cankó - Andaháza környékéről van adat, itt 31 pár költött.

Haris - 2 revír.

Pettyes vízcisze - Rendkívül jó év, egy felmért gyepen 13 revír is volt.

Partifecske - 1000 pár a kabai mészsízapban kialakított költőüregekben.

Daru - Átnyaraló madarak Zsáka, Horgas területrészen: 7-13 példány.

5.2.1.4. Hajdúság – Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

Az év vízhiánnyal indult, tavasszal feltöltődtek a vizes élőhelyek, majd nyárra igen komoly aszály következett. A lápok vízellátása megszűnt, majd többségük kiszáradt. A védett víztározókon is lecsökkent nyárra a vízszint.

A Bodzás-tározóban idén újra volt kisebb fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*) és dankasirály (*Larus ridibundus*) telep. A Halápi-tározón nem fészkel a kis kárókatona, de a nyári lúd igen.

A hosszúpályi Fehértói-tározóban a légi fényképezés tanulsága szerint 100 felett volt a nagykócsag (*Egretta alba*) fészkek száma, a bokrokon pedig jelentős bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) kolóniák voltak, ahol kis kócsagok (*Egretta garzetta*) is költöttek. Mindezek mellett a Kis-Fehér-tóban is fennmaradt a gémtelep.

Idén 13 harisról (*Crex crex*) van adatunk a tájegységben. Sajnos a kaszálás hatósági korlátozása esetenként több héttel később érkezett meg a földhasználókhoz, így nem érte el célját.

Idén 8 pár fekete gólyánál (*Ciconia nigra*) észleltünk sikeres költést. A nagycseri fészkek sajnos sikertelenek voltak. A Monostori-erdő környékén mozgó pár fészket idén sem találtuk meg.

A fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) költési sikere a száraz nyár ellenére Debrecen térségében felülmúlta a tavalyit. Pocsaj és Konyár vidékén viszont már két éve egyre romlik.

Földikutyák áttelepítésére került sor két alkalommal a hajdúhadházi Liget-legelőről a bagaméri Malom-gát területére. Az áthelyezett 13 állat azóta is aktív. A Liget-legelőn Horváth Tibor idén 582 földikutya revírt azonosított.

Létavértes környékén Szél Lászlónak sikerült több helyen megtalálnia a magyar szitkárt (*Chamaesphacia hungarica*) és a magyar kutyatejcincért (*Oberia euphorbiae*). Utóbbit a tájegység számos más pontján is megtaláltuk.

A nyár folyamán Kovács Tibor mért fel Natura 2000 jelölő bogárfajokat a Pocsaji-kapu és a Kék-Kálló-völgy területén. Jelentős mennyiségű szarvasbogarat (*Lucanus cervus*) és nagy hőscincért (*Cerambyx cerdo*) talált. Pocsajban kimutatta a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), Létavértes határából a vércincér (*Purpuricenus kaehleri*) előfordulását is. A legjelentősebb felfedezése az alföldi gyászbogár (*Oodescelis melas*) előfordulása volt, amelynek igen régóta nem volt publikált hazai adata.

Deli Tamás Natura 2000 jelölő csigafajok felmérését végezte a Kék-Kálló-völgyben. Több helyen előkerült a hasa törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) és a balogcsiga (*Vertigo angustior*) is. Ezt követően mi is kerestük a hasas törpecsigát, és észleltük Haláp, Bánk, Nyíracsad, Létavértes határában.

Az Újlétei egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) állományban a tavalyihoz képest megduplázódott a virágzó példányok száma, a magtermés viszont elenyészőnek látszott. Folytattuk a megkezdett élőhely-kezelési beavatkozásoktól (cserjeirtás, akácos ritkítása, legeltetés, kaszálás). A monostorpályi Fáy-rész kisebb állományában szintén duplája volt a virágzó növények száma az eddiginek (74 tő).

A magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) idén szépen virágzott. Az állományokban több sajnálatos pusztulás történt. A Hármashegy Tölgyesek Natura 2000 területen a 112 A erdőrészletben a Debreceni Erdészeti Hatóság engedélyével kituskózta és felszántotta az ottani állomány élőhelyét. A korábban szintén tarra vágott 109 E pusztai tölgyesben mindössze egy polikormon hajtott ki, a többi elpusztult. Idén nem volt alkalmunk arra, hogy a közmunkásokkal inváziós növényeket irtunk ezen a Natura 2000 területen. A terület jelölő élőhelyei, az erdőssztyepp tölgyesek rohamosan degradálódnak az akác és kése meggy terjedése, valamint a nem megfelelő erdészeti művelés miatt.

A magyar kökörtő (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) állomány jelentős csökkenést mutat a Földikutya Rezervátum területén. Véleményünk szerint a juh legeltetése kedvezőtlen a számára. A Sámsoni Úti Bellegelő kökörtő állománya idén 1857 tőnek adódott.

Ebben az évben minden korábbinál pontosabban mértük fel a Monostori-erdő ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*) állományát. A felmérés során közel 250000 tő növényt számoltunk össze.

A Monostori-erdő hóvirág (*Galathus nivalis*) állományának területén tarvágásba kezdtek, amit sikerült leállítanunk. Az erdő felnyitása miatt így is veszélybe került az állomány legnagyobb része.

Talán a tavaszi jó vízellátásnak köszönhetően a kiscsészke aszatot (*Cirsium brachycephalum*) sok helyen és viszonylag nagy számban észleltük a tájegységben.

A Tócsa menti Bellegelőn sikerült megtalálni a területet kaszáló személyt, akivel így kaszolatlan foltokat tudtunk kihagyni a sűrűbben öldöklő aszatos (*Cirsium furiens*) részeken. Az Auchan áruház parkolója mellett novemberben lezúzták a cserjék nagy részét, ami kedvezhet az állománynak. A vasút Y elágazásában viszont benzinkutat akarnak létesíteni, amivel tovább csökkenne az aszat élőhelye.

A tájegységben eddig ismeretlen növényfajként került elő Monostorpályi határában a kacstalan lednek (*Lathyrus nissolia*), Lovass-Kiss Ádám találta.

Újabb szürke veronika (*Pseudohysimachion incanum*) állományt fedezett fel Szigetvári Csaba a penészleki területen. A korábban ismert növényektől nyugatra található.

Számos helyen találtuk meg az egypelyvás csetkákát (*Eleocharis uniglumis*) homoki és szikes területeinken egyaránt.

Idén megkezdtük a lápi nádtippant (*Calamagrostis stricta*) célzott keresését. Több penészleki, fülöpi és nyírabrányi lápban sikerült eddig megtalálni.

Gebei Lóránt jelzése alapján igen nagy állományát mértük fel a mocsári csorbókának (*Sonchus palustris*) a pocsjai Hideg-völgyben.

A 2013-as évben zuzmó és moha felmérést végzett a BRYO Kutató és Oktató Bt. a tájegységben igazgatóságunk megbízására. 90 mohafajt és 105 zuzmófajt találtak a mintavételi helyeken. A számos értékes és ritka faj között 3 védett zuzmófajt mutattak ki: magyar tölcsérzuzmó (*Cladonia magyarica*), pokorny bodrány (*Xanthoparmelia pokornyii*), magyar bodrány (*Xanthoparmelia pulvinaris*).

Sajnos az özönnövények mennyisége rohamosan nő a tájegység területén.

5.2.1.5. Nyírség – Szatmár – Bereg Természetvédelmi Tájegység

A tájegységben múlt év időjárása átlagostól eltérő volt. A lehullott csapadék mennyisége a térségre jellemző átlag alatt maradt. Ezt a helyzetet súlyosbította a korábbi évek aszálya. Az év elején az átlaghőmérséklet magasabb volt a sokéves átlagnál, majd március elején jelentős lehűlést tapasztaltunk hóeséssel, jelentős szellőkéséssel (49 km/h). Az időjárás szélsőséges jellege miatt, a kora tavaszi növények megjelenése is eltért az átlagostól darabszám és a megjelenés időpontja tekintetében egyaránt. A több éve tartó kedvezőtlen csapadékmennyiség miatt, az ecsetpázsitos területek a kora tavaszi időszakban a haris számára még nem nyújtanak megfelelő élőhelyet, ezért már évek óta az átlagosnál kevesebb éneklő hímeket regisztrálunk. A Bereg északi részén 464 mm, déli részén 553 mm hullott, a Szatmárban 560-626 mm évi csapadék volt mérhető (a sokévi átlag 600-754 mm között alakul).

- *Fekete gólya*: Megyénkben 47 revírt ellenőriztünk, ezek közül 35-ben volt sikeres költés. Ebben az évben 13 fiókat jelöltünk meg alumínium-és színes gyűrűvel.
- *Parlagi sas*: Az egyetlen ismert dombrádi fészekből 2 fióka repült. A megye nyugati végén, Tiszalök–Tiszaeszlár–Tiszavasvári térségében több alkalommal láttunk öreg illetve fiatal madarakat.
- *Rétisas*: 2013-ban 8 revírt tartottunk nyilván, ezek közül 5-ben volt sikeres költés, ezekből összesen 7 fióka repült ki. 2 további helyen feltételezzük költését (Mátyus-Benk és Kemecse térségében). Ezek közül kettő a HNPI működési területén kívül is lehet.
- *Fehér gólya* felmérés: 122 településen végeztünk felmérést a megyében. A fészkelést veszélyeztető tényezők összeírását is elvégeztük.
- *Haris felmérés*: 42 éneklő hím.
- *Szalakóta felmérés*: a megye nyugati részén 2 pár költött.
- *Gyöngybagoly felmérés*: Az ellenőrzött 41 költőhelyből 21-ben volt első költés.
- *Parti fecske és jégmadár felmérés*: A Tisza Tiszabecs-Tiszalök és a Szamos Csenger-Vásárosnamény közötti szakaszán elvégeztük a felmérést, az adatokat a biotikai adatbázisba rögzítettük.
- *Hamvas rétibéja felmérés*: Nem volt tudomásunk konkrét fészkeléséről, de a megfigyelési adatok alapján 2-3 pár költése valószínűsíthető volt.
- *Kerecsensólyom felmérés*: A 750 és 400 kV-os vezetékoszlopokra kihelyezett mesterséges fészkelőtálcákat és -ládákat legalább két alkalommal ellenőriztük, 8 pár kezdett költésben 13 fiókat neveltek. 10 fiókat jelöltünk meg alumínium lábgyűrűvel.
- *Kérészrajzás*: Az idén június 24-29 között volt rajzás Tivadarnál, a legerősebb rajzások 26-29 között voltak.
- *Uhu felmérés*: 3 revír volt ismert, ebből 2 költést regisztráltunk. A tarpai kőbányából eltűnt ugyan a pár, de a Nagy-erdő felől többször lehetett hallani. A barabási Kaszonyi-hegyen folyamatosan je-

len voltak a madarak, itt költés biztosan volt. Mivel a korábbi költőürege leomlott és új helyet keresett magának a bányán belül, a költés sikerességéről így nincs információ. Tiszadobnál a Tisza hullámterében rétisas fészkekben találtunk egy fiókat.

- *Délvidéki poszméh előfordulása:* Berkesznél, a Lónyai-főcsatorna hídjánál észleltük a faj egy példányát.
- *Hódfelemérés:* Milotáról, Szatmárcsekéről, Szabolcsveresmartról és Tiszalökről a Tisza folyón észleltük jelenlétét.

5.2.1.6. Jászság – Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

Az elmúlt évek szélsőségesen aszályos időjárása 2013 során némileg mérséklődött, jóllehet a lehullott csapadék mennyiség nem volt jelentős és inkább a térségre jellemző átlag körül alakult. Tekintetbe véve, hogy az elmúlt három év során lehullott összes csapadék összesített mennyisége még az 1250 mm-t sem éri el, az erős vízhiányos állapot továbbra is fennáll, amit a folyók tartós igen alacsony vízállása még erősít. Inkább a nyár eleje, illetve a május volt némileg csapadékos. Kirívóan sok eső ebben az időszakban se hullott, és az meglehetősen egyenetlen eloszlású volt. A korábbi száraz évekre jellemzően a csapadékos napokon lehullott mennyiség általában nem volt túl nagy. Gyakran előfordult, hogy az egymást követő esős napok során mért csapadékmennyiség csak néhány mm-t tett ki. Főleg a télvégi-koratavaszi időszakban volt jellemző, hogy több napos esőszitálás eredményeként 10 mm-t alig meghaladó mennyiség hullott le. A tél nem hozott kemény fagyokat és jelentősebb mennyiségű hó is már csak március közepén esett erős szél kíséretében. A tél folyamán tartós hótakaró nem alakult ki.

A tavasz későn érkezett, ami azt jelenti, hogy nagyobb felmelegedést csak április közepétől jegyeztünk fel. Az átlagos hőmérsékleti értékek főleg a nyár második felében voltak magasak, nagyjából ez elmúlt néhány évben feljegyzettekhez hasonlóan. Az igen forró július-augusztus gyakorlatilag csapadékmentesen telt, csak augusztus utolsó napjaiban esett nagyobb mennyiségű eső. Mindezekkel együtt, mint az már jó néhány éve jellemző, ebben az évben is hosszúra nyúlt az enyhe őszi idő. Igazi télies időjárás az év végéig nem volt. A holtágakon nem alakult ki vastag és tartós jégtakaró, és folyók sem fagytak be.

Tekintettel arra, hogy a természetvédelmi oltalom (országos védett és NATURA 2000) alatt álló területek majdnem kizárólag a folyók (Tisza és Zagyva) hullámtérben találhatók, azokra a vízállás, de főleg a nagyobb áradások döntő hatással vannak. 2013-ban közepes árhullám haladt át a Tiszán április hónapban. A hullámtéri vizes élőhelyek vízutánpótlására sor került, bár a nyár során a kubikok és az egyéb vízállások nagyrészt teljesen kiszáradtak. A szentély holtágak vize az őszi időszakra csökkent alacsonyabbra. A tavaszi árvíznek köszönhetően a debreceni torma illetve a tiszaparti margitvirág szép állományai virágoztak a hullámtérben. Tavasszal főleg a vízdoldali töltéslábak mentén tömeges nyári tőzike virágzás volt tapasztalható. A közmunkaprogram keretében végzett több helyen kifejezetten természetkárosító növényzetirtás 2013-ban kevésbé érintette súlyosan a védett növények állományait, viszont a természetesen felújuló őshonos faállományokra továbbra is megsemmisítő hatással van. Továbbra is súlyos probléma, hogy „cserjézés” címen a közmunkások sok esetben a tájidegen fásszárúakat hagyják meg, az őshonos, fiatal faegyedeket pedig elpusztítják. Külön súlyosbítja a problémát, hogy tevékenységüket vegetációs és fészkelési időszakban végzik, jelentős zavaró hatást fejtve ki ezzel a védett területen. A késő őszi és téli hónapok időjárása, az előző évhez képest szárazabb volt. Ennek köszönhetően a Tisza folyó vízállása november közepétől ismételen csökkenni kezdett, ami miatt november végére és decemberre szélsőségesen alacsony téli vízszint alakult ki.

Általánosságban elmondható, hogy az év folyamán a természeti területek állapotára legnagyobb hatással a csapadékhiány, a forró nyár és a száraz viszonylag kemény tél, továbbá az áradások elmaradása voltak. A száraz időjárás és a folyók tartósan igen alacsony vízállása általánosan véve az átlagosnál jóval vízhiánysabb évet eredményezett, számos szélsőséges hőmérsékleti értékkel.

Egyelőre nem tapasztaltuk egyes ízeltlábú fajoknak az időjárási szélsőségek nyomán korábban bekövetkezett jelentősebb gradációját. Ilyen volt a korábbi években például bizonyos sáskafajok erős elszaporodása, a selymes futóbogár, a gyapjaslepke, a tűzfarkú lepke, bizonyos aknázómolyok gradációja, továbbá a 2009-ben új fajként megjelent és tömegessé vált harlekin katicabogár, majd 2011-ben a levéllábú poloska. Október hónapban az árvízvédelmi töltéshez közelebb eső amerikai kőrís állományok közelében jelentős harlekin katica rajzás volt tapasztalható.

A tájegység természeti értékeire vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze:

- Volgamenti hérics (*Adonis vologensis*) - Kengyel és Tiszatenyő határmezsgyéjében 2+28 tő került elő 2012-ben. Az állomány megóvása érdekében megkezdődtek a konkrét természetvédelmi lépések. A hó elolvadását követően gázperzselő lángjával távolítottuk el az előző évi elszáradt avart a termőhely egy részén, továbbá a cserjék egy része eltávolításra került. A márciusi erőteljes lehűlés és havazás a virágzást jelentősen visszavetette, sőt a korai virágok és hajtások egy része fagykárt szenvedett. Emiatt egyes több éves tövek nem is virágoztak. Elvirágzást követően magfogást végeztünk, a gyűjtött magokat a tiszakürti arborétumba szállítottuk, ahol megfelelő körülmények között a vetés megtörtént.
- Fekete kökörccsin (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*) - Az állomány a tavalyihoz képest növekedett és már nem csak az ismert termőhelyen, hanem a prizmán kívül a fenyves határában is előkerült. Jelenlegi ismert állománya: 100-120 tő. Az állomány védelmének érdekében a tulajdonossal egyeztetés történt. A termőhely közvetlen környékének átvizsgálásánál a prizmán túl is kerültek elő tövek, amely az állomány terjedésére utal.
- A nyílt homokpuszta gyepeken a további védett növényfajok vannak jelen, állományuk stabil: homoki imola (*Centaurea arenaria subsp. tauscheri*), homoki árvalányhaj (*Stipa borysthénica*), kései szegfű (*Dianthus serotinus*). Az ismert nyílt homokpuszta gyepek jelenleg semmilyen védettséget nem élveznek a hosszú távú megőrzésüket védetté nyilvánítással és természetvédelmi kezelésbe vonással lehetne biztosítani.
- Vörösbarba nőszőfű (*Epipactis atrorubens*) - A Jászberény Újerdő és Portelek közötti idősebb erdei fenyő és akác elegyes telepített hazai és nemes nyaras erdőrészekben több százas töves állománya található. Egy véghasznált erdőrészlet felújítása ügyében sikerült az erdőgazdálkodóval olyan megoldást találni, mely a vörösbarba nőszőfű fennmaradását nem veszélyezteti.
- Tarka nőszirm (*Iris variegata*) - A jászfelsőszentgyörgyi megyehatárnál az út és a szántó közötti 2 m széles mezsgyében kb. 6 m hosszán található állományban 2013-ban több egyed virágzása volt megfigyelhető.
- Szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) A Jászberény László tanyai láprét ex lege védett területen előkerült a szibériai nőszirm kisebb állománya két természetben lévő egyeddel. Az állomány meglehetősen alászorult a rétet határoló rekettyefűz sávnak. A rekettye, állomány fölötti megnyitásával biztosítható az állomány nagyobb mértékű virágzása, terjedésének elősegítése.
- Csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata*) - Jászszági állománya a pusztamonostori öreg temetőben továbbra is két egyed, ez egyben a vadon élő országos állományt is jelenti! Jelenleg az állományt nem veszélyezteti egyéb emberi tevékenység, de mivel belterületen található fokozott figyelemmel kell lenni rá.
- Törpe mandula (*Amygdalus nana*) - Újszász határában az út mentét érintő cserje irtásnak köszönhetően folyamatosan terjeszkedik, emellett a pusztamonostori öreg temető erdőszegélyét végig törpe mandula állomány kíséri. Lassú terjeszkedése figyelhető meg többi állományában is, Tiszatenyőnél, Kétpó-Csugarnál, Mezőhéknél, Túrkevénel, illetve Tiszaföldvárnál ismert állományok továbbra is megtalálhatóak. A pusztamonostori öreg temető erdőszegélyében végig megtalálható még a törpemandula, de legnagyobb állományban az Újszász-Abonyt összekötő út mentén van jelen, ahol a cserjeirtásnak köszönhetően az állomány továbbra is növekszik.
- Ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*) - Az Alattyáni Berki erdőben a ligeti csillagvirág virágzása a szokásosan alakult, a hátsó fiatalos tölgyesben megfigyelhető a tavalyi állapothoz képest az állomány további növekedése. Az állomány már 160000 tő fölé tehető.
- Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*) - Egyetlen jászszági termőhelyén 2013-ban az állományt 5-6000 tőre becsültük. A terület jelenleg semmilyen védettséget nem élvez, így az állomány megóvás különös odafigyelést igényel.
- Tavasz hérics (*Adonis vernalis*) - Jászberény és Jászágó közigazgatási határán húzódó mezsgyéjén 62 töves állománya található. A területen két tő erdélyi hérics (*Adonis x hybrida*) került elő. A héricsek határozását genetikai vizsgálat támasztja alá. Jelenleg ez a növény egyetlen magyarországi ismert

termőhelye. A mezsgye állami tulajdonban van, védelme érdekében természetvédelmi vagyongazdálkodásba vonásának kezdeményezése szükséges. A hó elolvadását követően gázperzselő lángjával távolítottuk el az előző évi elszáradt növényzetet a termőhely jelentős részéről.

- Kálmos (*Acorus calamus*) - A már ismert Tápó menti állomány mellett további állományok kerültek elő a Zagyva jászfelsőszentgyörgyi árterén, a Zagyva jászberényi-hatvani híd, illetve a jásztelki 32-es híd lábánál.
- Epergyöngyike (*Muscari botryoides*) - A jászfelsőszentgyörgyi Öregerdőn az idei évben is tömeges virágzása volt tapasztalható. Becslés alapján kb. 5000 tő.
- A jászsági tölgyesek orchideái: Virágzási intenzitásuk évenként változik, de állományuk stabil: fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*), kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*), kislevelű nőszőfű (*Epipactis microphylla*), széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*), békakonty (*Listera ovata*) két ismert termőhelyen.
- Sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) - A jászság területén 5 különböző nagyobb állománya ismert. Borsóhalmán, Alattyáni Berki erdőben, Jászdózsán a Tarna mentén, illetve Jászberény külterületén, két helyen. Emellett szórványosan Jászboldogháza-Újszász térségében.
- Janka-tarsóka (*Thlapsi jankae*) - A jászdózsai állomány gyepen jelenlévő része kora tavasszal beszántásra került. A szükséges intézkedések után megkezdődött a terület helyreállítása, a beszántott gyepterület mellett a kökényekkel ligetesen tarkított területen erős és tömeges virágzása volt tapasztalható. A beszántott területen egy-egy tő jött elő. A terület tarsóka állományának fennmaradása és terjedése a továbbiakban a cserjés terület ligetessé alakításával biztosítható.
- Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) - A Tisza tartósan igen alacsony vízállása 2013-ban is hozzájárult ahhoz, hogy a faj állományairól tisztább képet alkossunk. A Közép-Tisza számos pontján figyeltük meg erős és stabilnak tűnő állományait, néhány helyen a festő kagylóval keverten. Veszélyeztető tényezőként ez évben is jelentkezett a strandolók és a horgászok részéről folyó gyűjtés.
- Tiszavirág (*Palingenia longicauda*) - A 2012-es évihez nagyon hasonló igen látványos kérészrajzát tapasztaltuk a Közép-Tiszán. Az első kérész példányok 2013. június 14-én jelentek meg. Ezt követően napokig csak nagyon kevés egyed repült, némileg egy enyhe áradás is visszavetette a rajzás beindulását, hiszen a víz rendkívül zavaros volt napokon keresztül. Június 20-21-én, mindkét nap gyenge előrajzás volt tapasztalható, majd 22-én egy igen erős rajzás történt. 23-án közepes erősségű rajzás indult, de az időjárás miatt (heves zivatar, erős szél) gyorsan eltűntek az állatok. 24-én este még repült néhány ezer kérész, de ezt követően érdemi kérészrajzás már nem történt.
- Sárgás szitakötő (*Gomphus flavipes*) - A 2013-as évben viszonylag későn, csak a kérészrajzást követően sikerült egyedeivel találkozni, állományában a megfigyelések gyakoriságát tekintve nem lehet csökkenést tapasztalni.
- Farkasalma lepke (*Zerynthia polyxena*) - Nagyobb rajzást nem figyeltünk meg, de a faj jelen volt és főleg a Szolnok feletti árvízvédelmi töltéseken jelentkezett.
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) - A korábbi évekhez képest jóval ritkább volt.
- Nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii*) - A rákóczipfalvai sziki kocsord állományban a megtámadott tövek alapján becsült állománysűrűsége viszonylag nagy (20-25%) volt ugyan, de a tápnövény állomány jelentősen csökkent). Besenyszögnél ebben az évben sem találtunk egyetlen növényen se a faj jelenlétére utaló nyomokat, és tápnövény állomány továbbra is leromlott állapotban van. A Jászdózsa melletti Pap-erdőnél található sziki kocsord állományban számos tövön sikerült rágásnyomokat fellelni.
- Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) - A korábbi évekhez képest, amikor lárváival és olykor kifejlett egyedekkel szinte minden alkalmas élőhelyen találkoztunk a Zagyva és a Tisza mentén, feltehetően a szárazság következtében jelentősen csökkent a megtalált lárvák száma. Imágoval pedig csak 1-2 alkalommal találkoztunk.
- A védett hólyaghúzó félek – pannon hólyaghúzó (*Mylabris pannonica*), pompás nünüke (*Meloe variegatus*), díszes nünüke (*Meloe decorus*) és óriásnünüke (*Meloe cicatricosus*) - A díszes nünüke főleg azo-

kon az árvízvédelmi töltéseken jelentkezett szinte gradációszerűen, amelyeknél még nincs kő- vagy sóderréteg szétterítve a gátkoronán. Fokorúpuszta és Óballa környékén különösen gyakori volt. A többi hólyaghúzófaj az előző évekhez képest jóval ritkább volt vagy nem is került elő.

- Bütykös hattyú (*Cygnus olor*) - A Cserkei-fertőn 1 pár, Kengyeli halastavakon 3 pár, a Mámai-Holt-Tiszán 3 pár, a Cibakházi-Holt-Tiszán 1 pár, az öcsödi Báboczkai halastavaknál 1 pár fészkel.
- Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) - A csongrádi gémtelenen 98 pár fészkel. A Tisza folyó Kisköre-Csongrád közötti szakaszán Vezenynél a Tisza 308 fkm-nél alakult ki egy 13 páros kolónia. A párok fészket raktak a galériaerdőben, de költés a fészkekben nem volt.
- Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) - A 2013-as évben a Közép-Tisza – Jászság Természetvédelmi Tájegységben a faj nem fészkel.
- Kanalgém (*Platalea leucorodia*) - A 2013-as évben Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 1 pár fészkelése volt valószínűsíthető.
- Nagy kócsag (*Egretta alba*) - A Cserkei-fertőn 2 pár, a Csukás-fertőn 87 pár, a Csépai-fertőn 61 pár fészkelését regisztráltuk. A védett területeken kívül a Cibakházi-Holt-Tiszán 125 pár, a Kékes-laposon 10 pár fészkel. A 2013-as évben a költések meglehetősen későn kezdődtek, feltehetően a március közepén történt jelentős lehűlés és tartós havazás miatt. A színes gyűrűvel történő jelölést idén is folytattuk, a Csépai-fertőn 21 fiókát jelöltünk. A Nagykunság Tájegységben a kenderesi Sósokúti-halastavakon 33 fióka kapott színes gyűrűt. Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 1 pár fészkel.
- Kis kócsag (*Egretta garzetta*) - A 2013-as évben Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 10 pár fészkel.
- Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) - Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 50 pár fészkel. Üstökös gém (*Ardea ralloides*) - A 2013-as évben a Közép-Tisza – Jászság Természetvédelmi Tájegységben a faj nem fészkel.
- Vörös gém (*Ardea purpurea*) - A tiszazugi szikes tavakon idén szerényebb számban költött, a hagyományos fészkelőhelyeiken 1-4 pár költött területenként.
- Szürke gém (*Ardea cinerea*) - A Közép-Tiszai – Tájvédelmi Körzetben a pélyi madárrezervátumban 135 pár, az óballai fokozottan védett területen 138 pár, a csongrádi gémtelenen 74 pár költött.
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*) - A tájegység területén a 2013. évben 11 pár kezdett biztosan költésbe, további 6 revírben a fészkek pontos helye ismeretlen. Az ismert aktív fészkekben 3 pár sikeresen költött.
- Parlagi sas (*Aquila heliaca*) - Az idei évben 46 pár költött a tájegységben. A 25 sikeres pár összesen 46 fiatal repített. A jászfelsőszentgyörgyi fészkekből a 3 hetes fióka adoptálásra került a Karcag bőcsai párhoz. A Jászberény borsóhalmi 1-es pár fészket online kamerával figyeltük. A jászság SPA területén 4 különböző fészkekben 1-1 fióka GPS jeladóval lett ellátva.
- Rétisas (*Haliaeetus albicilla*) - 2013-ban 15 pár fészkel a Tájegységben és további 5 revír volt ismert a tájegység területén. 8 pár sikeresen nevelt fiókákat, 5 költés meghiúsult. Az ismert fészkekalkjából összesen 14 fiatal repült ki, ezek közül 3 lett meggyűrűzve.
- Kerecsensólyom (*Falco cherrug*) - A faj állománya a korábbi évek tendenciáját követve csökkenést mutatott, az alacsony költési sikert pedig a márciusi jelentős lehűlés és a havas időjárás indokolja. 2013-ban 17 pár fészkeléséről volt tudomásunk, több revír madarak nélkül maradt. Mindössze 9 sikeres pár volt.
- Kék vércse (*Falco vespertinus*) - A Jászságban 3 telepen 60 pár kék vércse költött sikeresen 2013-ban a következő eloszlásban: Jászberény Zagyva telepen 38 pár, a Jászberény legelőerdő telepen 10 pár, és a jászboldogházi telepen 12 pár. A tradicionális újszászi kék vércse gyülekező helyről eltűntek a madarak. A gyülekező áthelyeződött Tiszasüly határába, ahol viszont az egy este számolt minimum 1300 pld éjszakázó madár számával az ország második legnagyobb gyülekező helye alakult ki. Túrkevéen mesterséges költőládában a Pásztói-legelő Natura 2000 területen 5 pár kezdett költésbe, de a fészkekalk predáció miatt tönkrementek.

- Tűzok (*Otis tarda*) - Elsősorban Túrkeve illetve Mezőtúr térsége tekinthető stabilan a Tájegységen belül a faj élőhelyének. A tűrkevei telelő állomány 80-110 pld között mozgott, a fészkelők számra 1-3 párra tehető.
- Szalakóta (*Coracias garrulus*) - A 2013-as évben a tavalyihoz képest csekély mértékben csökkent a szalakóta állomány, 38 pár költött, amely annak köszönhető, hogy a kint lévő szalakóta odúk elöregedtek és sok helyen leestek, költésre alkalmatlanná váltak. Az odúk cseréjével, a leesettek helyére újak kirakásával az állomány újra visszahozható a korábbi mennyiségre. A szalakóták által preferált területek továbbra is Jászberény Borsóhalmi-legelő, jászkiséri és jászboldogházi szikes gyepek.
- Vetési varjú (*Corvus frugilegus*) - Egy telep található Jászboldogháza külterületen, amely évről évre másik tanyahelyre költözik. Az idén visszamentek a madarak arra a bálványfás tanyahelyre, ahol 2010-ben fészkelési időszakban kivágták a fészkes fákat, 38 lakott fészket számoltunk. Túrkeve, Zichy-Bala elnevezésű határrezsén a 0384/6a erdő művelési ágú (67 tag, 1 részlet, „A” részletkódú) terület akácosában 225 pár költött 2013-ban. Összehasonlításként a múlt évben ugyanitt 112 pár fészkelte.
- Eurázsiai hód (*Castor fiber*) - A tájegység területén a Zagyván és a Tiszán valamint holtágain stabil hódállomány található, a becsült állomány a Tiszán 20-22 család, a holtágakon 5-7 család, a Zagyván 2-4 család illetve további 6-8 magányos egyed.

5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

5.2.2.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Januártól március közepéig a tűzok telelőhelyeket, március közepétől május végéig a tűzok dűrgő-, illetve költőhelyeket, május elejétől július elejéig a tűzok potenciális költőhelyeit, szeptembertől decemberig a potenciális és tradicionális tűzok telelőhelyeket folyamatosan mértük fel a természetvédelmi tájegység területén.
- A Hortobágyi Vonuláskutató Állomás – bér csökkentett intenzitással - üzemszerűen működött.
- Folyamatos volt a Kis lilik LIFE+ pályázattal kapcsolatos feladatok ellátása.
- A HHG Zrt. által a Polgári-halastó négy medencéjén megvalósított természetvédelmi célzatú pályázati beruházás utolsó része – a betekintők és a dongaut teljes kivitelezése – is befejeződött.
- Megtörtént a mátai rizsrendszerek egy újabb, nyugati részén lévő szakaszának elmunkálása az év végén. Erre lehetőséget a nyár folyamán kialakult tüzeset teremtett.
- A HORTOBÁGY TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET feladatvállalásában folytatódott a szikes tavak rekonstrukcióját célul kitűző LIFE+ pályázat megvalósítása a Nagyszíken és a Magdolna-pusztában. Jelentős mennyiségű földmunka történt a meglévő csatornák felszámolása tekintetében.
- A Hortobágyi-Halastó fészkelő szigeteinek kaszálása egész nyáron folyt.
- Tavasszal megtörtént a Hortobágyi-Halastó Bivalyos-tavában a villanypásztor rendszer kibővítése, melynek segítségével a legelő jószág befogása könnyebbé válik.
- A kék vércse védelem részeként megtörtént a mesterséges fészektelepek költőládáinak felújítása
- Az E-ON által végzett vezeték-felújítások kapcsán folyamatosan ellenőriztük és számon kértük a gólyafészkek engedélynek megfelelő áthelyezését.

- Folyamatosan végeztük a szinkronszámlálásokat (rétisas, daru, kék vércse, túzok), fészekszámlálásokat és a madártani monitorozás-vizsgálatot. Utóbbinak koordinálását és az adatok feldolgozását Katona József végezte.
- Megtörtént a gémtelpek repülőgépről történő felmérése.
- Elvégeztük a fehér gólyák fészkelő állományának felmérést a nyár folyamán, illetve adatbázist készítettünk a problémás fészkekről és a veszélyes közepfeszültségű oszlopokról, melyet az áramszolgáltatónak eljuttattunk. Felügyeltük a fészkelő helyeken a hálózati munkavégzést (Tiszacsege, Újszentmargita, Tiszagyulaháza).
- Folyamatos volt a 33-as országos főút mentén tavaly megépült kételtű védelmi kerítés javítása
- A Hortobágyi Nonprofit Kft. néhány helyen megkezdte a pusztai kutak felújítását, illetve pásztor-szállást is építettek
- Ragadozómadár védelmi tevékenységünk során rétisas számára etetőhelyeket tartottunk fenn a tél folyamán, valamint színes gyűrűs jelölését végeztük a fajnak
- Magyarországon elsőként megvalósítottuk egy rétisas pár fészkelésének online közvetítését webkamera segítségével.
- Tájrekonstrukciós céllal lakossági favágást végeztettünk.
- A tájegységben Balmazújváros, Tiszacsege, Újszentmargita, Hortobágy külterületén végezték a HNPI vagyonkezelésében lévő védett gyepen a keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris, és kismértékben akác irtását.
- A közmunkások az év jelentős részében mechanikai és vegyszeres módszerrel irtották az adventív növényeket – elsősorban Tiszacsege és Újszentmargita külterületén, illetve kisebb részt Hortobágy, Nagyhegyes és Balmazújváros területén.
- Eredményesnek tűnik a Kadarcsaljban és az Ökörföldi-erdőben az adventív növényekkel szembeni beavatkozásunk. Az év elején mélységi szárazzóval átlazítottuk a talajt és megszüntettük a tuskók okozta problémát, majd tavasszal saját magbankból származó fűvetéssel alapoztuk meg az új vegetáció kialakulását.
- Folyamatos voltak alkalmak az év során, amikor idegenforgalmi és turisztikai szakvezetések tartottunk (HNPI vendégek, terepi biológia órák, hortobágyi iskola Délibáb szakkörében részvétel, iskolai csoportok, Daru napok, stb.)
- Folyamatosan szervezzük a DE_HNPI Természetvédelmi Zoológiai Tanszék keretein belül folyó tevékenységet
- Részt veszünk a tájegység területén a természetvédelmi célzatú vadgazdálkodási tevékenységben (vaddisznó és róka vadászat, dolmányos varjú vadászata és Larssen csapdázása)
- "Te Szedd!" szemétszedési akcióban vettünk részt önkéntesek bevonásával.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- További saját vagyonkezelésünkben lévő csatornák megszüntetése szükséges számos helyen, pl. a Nagy-Álomzugban.
- Folytatni kell a 33-as főút mentén az adventív növényzet visszaszorítását és rá kell bírni a Nonprofit Kft-t, valamint az új haszonbérelőket, hogy a használatában lévő területeken ezt a munkát haladéktalanul kezdjék meg.
- A Borsósi-tározón – a HHG Zrt. több ezer hektárnyi halastavához hasonlóan – még nem tudtuk elérni, hogy a gázágyús riasztás kikerüljön a gyakorlatból. A közeljövőben történő bérleti szerződés módosításkor ezt el kell érni.
- Továbbra is megoldatlan a fényszennyezés hatása több helyen, kiemelten például a Fényesés a Gyökérkúti-halastavak telelőin.

- Nem sikerült elkezdni a Hortobágy-folyó ökológiai állapotát javító KEOP pályázatot, mely véleményünk szerint a nemzeti parkban az egyik legfontosabb természetvédelmi beavatkozást valósítaná meg. Törekednünk kell a későbbiekben ennek a pályázatnak a megvalósítására, melynek első lépése egy komoly előkészítő tanulmány elkészítése
- A Hortobágyi-Halastó területén a lesek felújítása forráshiány miatt csak részben történt meg. A kis lili LIFE+ pályázat terhére történt les építés.
- Nem sikerült pályázati forrást találni a kónyai-öblözet rizsgátakkal szabdaltsági területének helyreállítására.
- Kapacitáshiány miatt nem adtuk be a Nagy-Kácsa-Miska-foki-holtág élőhelyfejlesztésre vonatkozó KEOP pályázatunkat. Az év végén újra betettük a programot – számos másik javaslattal együtt a KEHOP elképzelések közé – így remélhető, hogy az előttünk álló pályázati periódusban rendezni tudjuk ennek a területnek is a sorsát. Első körben egy átfogó előtanulmány elkészítése a feladat.
- Kungyörgy-pusztai területén a nádasok visszaszorítása legelő állatok hiányában nem történt meg.
- A Nonprofit Kft. által használt területek jelentős részén a legeltetés mértékének a szintje továbbra is elégtelen.
- Nem alakult ki még végleges elképzelés és álláspont a gyepkezelés, a nádasok kezelése, a vizes élőhelyek, valamint a fás vegetációjú területek kezelése, illetve az azokat megalapozó természetvédelmi kutatások kérdéskörét illetően. Ennek oka a túlterheltség.
- Még mindig nem valósul meg az állattartó létesítmények fenntartásának és állagmegóvásának haszonbérleti szerződésben, vagy ahhoz csatlakozó és azzal párhuzamos szerződésben történő rendezése. Az új haszonbérleti szerződések megkötésével ezt mindenképpen el kell érni.
- Az év végén nem történt meg a gyalogakác mélységi szárazítása a Nagy-Kácsán, pedig novemberben szóba került. Remélhetőleg a tél folyamán, 2014 elején ez el lesz végezve.

5.2.2.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Egész évben kiemelt figyelmet fordítottunk a tűzok táplálkozó, fészkelő, dűrgő helyek felmérésére, megfigyelésére, a székicsér költő és vonuló helyek megfigyelésére, védelmére, az ismert ragadozó madár fészkek védelmére.
- A fehérgólya fészkelő állomány felmérését a nyár folyamán elvégeztük, a problémás fészkelő helyekről a problématerképet elkészítettük.
- Rendszeresen részt vettünk a szinkron számlálásokban (tűzok, sas, kékvércse, erdei fülesbagoly)
- Részt veszünk a madártani monitorozás felmérésekben összesen 5 mintaterülettel (MMM, VVM, RTM)
- A Német-szigetben és az Egyek-pusztakócsi mocsarak területén KEOP pályázati forrásból befejeződött az elektromos légvezeték földkábelre történő cseréje. A légvezetéseket és az oszlopokat eltávolították.
- A Komplex Tisza-tó Projekt kapcsán évközben voltak területi egyeztetések és az év végén megkezdtek az Aponyháti öblítőcsatornát a Nagy-morotvával összekötő csatorna kivitelezését. Szintén elkezdtek a Ki-Tisza, Szilas-fok, Sarudi-medence, Érfűi terület kotrását és Sarud térségében a partvédelem megerősítését.
- Az egész Tisza-tavon végeztünk kárókatona szinkron számlálásokat a Tisza-tavi Sporthorgász NKFT-vel közösen. Ennek eredményei : május-455 nagy kárókatona, június- 255 nagy kárókatona, augusztus- 265 nagy kárókatona és 21 kiskárókatona, szeptember- 310 nagy kárókatona és 30

kiskárokatoná, november eleje- 535 nagy károkatoná és 47 kiskárokatoná, november vége- 176 nagy károkatoná és 1 kiskárokatoná.

- Befejeződött a Feketerét mocsár rekonstrukciója és a Górési Madár-repatriáló Telep felújítása (KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0009 Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-pusztakócsi mocsarak területén) A Feketerétben elkészült az új dongautó, az új bemutató volierek és fogadó épületek nyár elejére elkészültek. A tereprendezéssel is végeztek nyár elejére és megtörtént a műszaki átadás. A mocsár bejárását segítő csónak és a hozzá tartozó motor beszerzésre került.
- A pályázat keretében a Nyíregyházi halom, a Filagória-halom, a Meggyes-halom, a Poros-állás-halom és a Kosárhát cserje irtása és szárzúzása megtörtént az év folyamán.
- Két ürge citellárium került megépítésre, melyekbe júliusban megérkeztek a lakók.
- A TIVIZIG kora tavasszal a Hortobágy folyó mentén, a Nádudvar 0944 helyrajzi számú (0,8 hektáros) területen hazai nyarakkal erdősítést végzett (a 2008-ban letermelt nemes nyaras helyén).
- Az ún. Sárga torony, és a hozzá kapcsolódó helikopter leszálló elbontása júliusban megtörtént.
- Októberben több alkalommal vettünk részt a Vadászati Felügyelőségekkel helyszíni egyeztetésen, idényen kívüli vadkár elhárító vadlúd vadászat engedélyezése miatt. Az engedélyezett vadászatokat pedig rendszeresen ellenőriztük.
- Szeptemberben megkezdődtek a tájegység egyik legnagyobb és legfontosabb pályázatának az előzetes munkái. Ez első körben a terület lőszermentesítését jelenti, amelyet a közbeszerzési pályázatok alapján a KBSZT (Különleges Biztonsági Szolgáltató és Tanácsadó Kft.) Kft. nyert meg. Kezdetekben ez a cég megbízta a Csukás Kft-t a munkaterület letisztításával a könnyebb munka miatt. Ezzel párhuzamosan pedig felvonultak kb. 10 fővel és elkezdték a terület mágneses térképezését, valamint a jelzések alapján leszűrt pontok feltárását. Később 2 alvállalkozót is bevontak a munkákba (Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt., Tornádó Bt.). Kb. 3 hónapos munkájuk alatt több mint 1200 előtalált robbanótestet tártak fel közel 200 hektáron. A Magyar Honvédség tűzszerészeti alakulata is megjelent idővel a területen és megkezdtek az előtalált robbanótestek hatástalanítását és elszállítását. Két hetes kint létük alatt 209 db feltételezett robbanótestet hatástalanítottak. A nem biztonságos, még éles bombákat a helyszínen robbantották fel, a többit elszállították. A területről elszállított vas mennyisége kb. 15 tonna mennyiségű volt ez ideig. A feltárási munkálatok december 22-én leálltak

B) A természetvédelmi tájegységben megkezdett fejlesztések és vélhető okai: –

5.2.2.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A kisvízes KEOP pályázat helyszínein újabb egyeztetések, területbejárások voltak. A munkálatok a derecskei Nagy-nyomáson novembertől megkezdődtek. Itt egy vízviszatartó műtárgy épül, a megmaradó meder „kikönnyítésével” együtt. A kapcsolódó monitorozás tevékenység folyamatos (dán típusú pontszámolás). Szintén ehhez kapcsolódva légifotózás volt a területen.
- Év közben több alkalommal folyamatos egyeztetések zajlottak a gépes- és az állattartó telepek korszerűsítésével kapcsolatos KEOP pályázatok ügyében. A konkrét munkálatok még nem kezdődtek meg.
- Andaházán: a terület – a közelmúltban megvalósulásra került KEOP pályázat eredményeképpen – rendszeresen áraszthatóvá vált. A bivalyok legelése a természetvédelmi szempontból kedvező élőhelyeket fenntartja, így az árasztás éves rendszeressége egyelőre fenntarthatónak tűnik. Több fokozottan védett faj fészkelő és ragadozó madarak táplálkozó területe. 2012 őszén egy kb. 32 hektáros területtel bővítették a bivaly legelő kiterjedését, ami egyrészt növelte a legelő területeket, másrészt segít az inváziós fajok visszaszorításában, harmadrészt növeli a kedvező természeti álla-

potú vizes élőhelyek kiterjedését. A gyepek területeket a bivalyok lelegelték, de a gyékény kilegeléséhez a hosszan elnyúló laposban valószínűleg több időre van szükség. A keskenylevelű ezüsthék terjedése megállt (taposás hatása). A terület tavasszal folyamatosan nagy vízen volt a 2012-es árasztások következtében, de augusztusra jórészt kiszáradt. Szeptember közepén voltak ismételt árasztások. Sajnálatos, hogy a vízjogi engedély korábbi árasztást nem tesz lehetővé, hiszen aszályos évben egy augusztusi árasztás természetvédelmi szempontból igen hasznos lenne.

- Az andaházi terület környezeti nevelésben betöltött szerepét az itt kialakított Bihari-sík Tanösvény határozza meg. A nagyobbik kilátója padlózatának cseréje, két szinten megtörtént. A kisebb kilátó és a tájékoztató táblák festését a közmunkások elvégezték.
- Berettyóújfalu, Palocsa területén a lezajlott KEOP munkákat követően már a második évben is természetvédelmi célú árasztás volt. Összességében elmondható, hogy az előző évben tapasztalattal ellentétben az idén a vízi növényzet gyorsan felnőtt, a nyílt vizes területek eltűntek. Nagyobb létszámú gulya legelt ugyan a területen, de a jelentősebb tavaszi csapadék ellátottság miatt sem tudta úgy letakarítani a területet, mint 2012-ben. Ennek megfelelően 2014-ben nem tervezzük a terület árasztását, hanem a teljes kilegeltetése a cél. Ezekkel együtt is a terület jelentős fészkelő és táplálkozó terület volt a vízimadarak számára. A terület augusztusra – a kikötött 1 hektáros tavat leszámítva – kiszáradt. A megnőtt jószágállomány miatt a korábban kaszált területek aránya minimálisra csökkent, a kezeletlen (HNPI használatában lévő) gyepek állapota javult.
- A tetétleni csatorna betemetések (Rizsgátas KEOP) megtörténtek.
- Sápon a Sas-ér elnevezésű területen a HNPI vagyongazdálkodásban lévő régi hulladéklerakó rekultivációja befejeződött, ami mind tájképi, mind élőhely vonatkozásában igen pozitív fejlemény. A területet határoló betonkerítés bontását szintén elvégezték.
- Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő kismarjai illegális hulladéklerakó rekultivációja megtörtént. Fontos feladat lesz a terület gyommentesen tartása.
- A természetvédelmi kezelések vonatkozásában a keskenylevelű ezüsthék irtását végezték egyeztetések után a bérlők, illetve a közmunkások. Legjelentősebb helyszínek Derecske térségében, a berettyóújfalu Palocsán, Földes határában. Szintén Derecskén, a Nagy nyomás területén gyalogakác irtása történt.
- AKG-MTÉT támogatásban részesülő gazdálkodókkal egyeztettek a legeltetés során tűzok fészkelő helyeknek kijelölt területek kapcsán. A kaszálni szándékozott lucernásokat rendszeresen ellenőrizték. A gazdálkodók által talált és bejelentet tűzok fészkeket helyszínen ellenőrizték.
- Közös ellenőrzések, helyszíni szemlék voltak az MVH-val: az AKG-MTÉT helyszíni ellenőrzések, Natura-2000 és JFGK ellenőrzések.
- A Kormány Hivatal Régészeti és Kulturális Örökségvédelmi Felügyelőjével és a Déry Múzeum régészeti terepbejárás, ellenőrzés kifosztott régészeti lelőhellyel kapcsolatban. Feljegyzés régészeti lelőhelyen folytatott fémkeresés ügyében Berettyóújfaluiban.
- Elvégezték a szinkronszámlálásokat: sas szinkronszámlálás (január 10), erdei fülesbagoly szinkronszámlálás (jan. 18., febr. 14.) Kék vércse számlálás (augusztus-szeptember folyamán heti rendszerességgel Bihardancsházán).
- Tűzok felmérések: Tűzok szinkronszámlálásra meghirdetett időpont nem volt, regionális szinten volt összehangolva. Folyamatosan az év megfelelő hónapjaiban felmérték a telelőhelyeket, dürgő-, illetve potenciális vagy tradicionális költőhelyeket. A fészkek „kifigyelések módszerrel” történő felmérését a hatalmasra nőtt ecsetpázsit szinte lehetetlenné tette. Fészkek keresés indokkal gyepluházások voltak több kolléga örkerületében és több helyszínen. Tűzoktojás mentés három alkalommal történt (Boruzs A.), a tojások mindannyiszor Dévaványára lettek szállítva. A beszállított 6 tojásból 5 csibe kelt ki.
- Fehér gólya felmérés 43 településen.
- Középfeszültségű vezetékszakaszok felmérését végezték.

- Folyamatosan ellenőrizték és karbantartották szükség szerint felújították a mesterséges fészkelőhelyeket (kék vércse ládák, szalakóta odúk, kerecsen tálcák)
- Új mesterséges fészkelőhelyeket létesítettek, helyeztek ki. Kék vércse költőládák Simai G területén és 10 darab a nagyrábéi Varjas erdőben 5 db Szentpéterszegen került kihelyezésre, szalakóta odúk több helyszínen, 2 gyöngybagoly láda, 4 kerecsen tárcsa (Gáborján, Furta, Derecske, Váncsod). Az E-On egyeztetett helyekre kihelyezett golya fészektartó kosarakat.
- Számos esetben és igen sok fajnál váltak szükségessé madármentések. Ez esetekben a kollégák a megadott legközelebbi helyre szállították a sérült madarakat.

B) A természetvédelmi tájegységben megíúsult fejlesztések és vélhető okai:

- Tépén a régi becserjésedett hulladékgyödör rekultivációjának előkészítése elkezdődött, de érdemi beavatkozás még nem történt.
- A jelenlegi vízjogi engedély szerint nem lehetséges az andaházi és palocsai terület nyár közepén végzett, akár részleges vízpótlása, ezt felül kellene vizsgálni.
- A gyepekezelések állapota, bár helyenként mutatott némi javulást még mindig nem megfelelő. Egyes területeken a gyepek kezelés nélkül maradtak, azaz sem legeltetés sem kaszálás nem történt. Ez jellemző például Csökmő környékén. A szikes tavak is nem vagy alul legeltettek Derecske környékén. A legeltetés fokozódását várjuk az új birtokrendszerek kialakításától. A megfelelő előírások mindenhol rögzítésre kerültek.
- A megkezdett beavatkozások ellenére továbbra is igen súlyos probléma az ezüsfák terjedése (kiseb mértékben a gyalogakác). Összességében elmondható, hogy mind a közmunka programnak, mind az egyes bérlők aktivitásának köszönhetően részeredmények születtek, de a munkát nagyobb intenzitással és esetlegesen új módszerekkel folytatni kell. Hasznos lehet vállalkozók polgármesteri hivatalok bevonása is, akik a kivágott gallyakat ledarálják és fűtési célra hasznosítják..
- Az erdők földhivatali nyilvántartását nem sikerült kielégítően rendezni. Jelentősek a legelők rovására terjeszkedő facsoportok. Ezek helyzetét át kell tekinteni és szükség szerint, erdő művelési ágba vonásuk előtt a területről tájidegen fajok esetén kiirtani.
- Nem sikerült megfelelő mértékben gátat szabni a falopásoknak. Ez egyes területeken jellemző (Derecske, Földes, Nagyrábé, Vekerd, Furta) A rendőrséggel szorosabb kapcsolattartás, közös járőrözések szükségesek. Ehhez a technikai eszközöket (terepjáró) nekünk kell biztosítani.

5.2.2.4. Hajdúság – Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Hosszúpályiban a Fehértói-tározó területén a 91 hektárnyi villanypásztorral bekerített területen már hetedik éve tart a szürke marhák legeltetése. A cél a gyepek állapotának javítása, a nád és az egyéb vízi növényzet visszaszorítása, kopárok (esetenként nyílt vizes foltok) kialakítása. A nagy fűhozam miatt idén a nádat kevésbé legelték a marhák.
- Több területen végzett természetvédelmi kezelési célú kaszálást a tájegység Renault traktora, ami szürke marhák takarmányozását is kiegészítette:
  - Hosszúpályi, Fehértói-tározó: 1 ha
  - Hosszúpályi, Kis-Fehér-tó: 1 ha
  - Létavértes, Lőszletörés: 4 ha
  - Hencida, Berettyó hullámtér: 7 ha
- Az idén a traktorral a következő szárazúást végeztünk aranyvessző, parlagfű és egyéb gyomok eltávolítása, valamint gyengén cserjés területek megtisztítása érdekében:

- Haláp és Bánk közötti erdők: 2 ha
  - Bánki láprétek és erdők: 0,6 ha
  - Nyírábrány, Káposztás-lapos: 2,7 ha
  - Nyírábrány, Teleki-legelő: 5 ha
  - Fülöp, Hanelek: 1,2 ha
  - Fülöp, Százholdas: 0,5 ha
  - Hosszúpályi, Fehértói-tározó: 6 ha
  - Esztár, Nagyszéksós-Rakottyás: 2 ha
  - Újléta, Nagy-Ócsa: 1,2 ha.
  - Álmosdon a Bihariban: 0,7 ha
  - Bagamér, tarka sáfrányos határsáv: 1 ha
  - Vámospércs-Nyíracsád, Jónásrés: 4,5 ha
- Bércmunkában került szárzúzásra a létavérsesi Csohos-tónál 4,5 ha. Szintén bércmunkában szárzúzták a nyírábrányi Teleki-legelő 0444 hrsz 2,7 ha cserjésedett részét.
- Számos területen végeztünk cserje-, és sarjirtásokat, kézi kaszálásokat főként magyar nőszirom élőhelyek, értékes láprétek és egyéb gyepes élőhelyek fenntartása, helyreállítása érdekében:
    - Gyalogakác, akác, kései meggy irtása a Martinkai-legelőn: 3 ha
    - Kései meggy és akác irtás a Rabauer-erdőben: 2 ha
    - Kései meggy és akác irtás a Haláp és Bánk közötti erdőben: 3,5 ha
    - Kései meggy és akác irtás a Vámospércsi Ligetes-tölgyesekben: 0,8 ha
    - Kézi kaszálás (siska nádtippán) a bagaméri területen: 0,1 ha.
    - Kézi kaszálás a Vámospércsi Ligetes-tölgyesekben: 0,2 ha
    - Cserjeirtás az Állóhegyi-tölgyesben: 0,2 ha.
    - Kései meggy sarjak és magoncok leverése a Monostorpályi egyhajúvirágosokban: 0,3 ha.
    - Cserjeirtás a Káposztás-laposon: 0,1 ha
    - Cserjeirtás a Jónásrészen: 0,5 ha
    - Cserjeirtás a létavérsesi Böcsöntő: 0,1 ha
    - Láprét kézi kaszálása a Jónásrészen: 0,2 ha
    - Cserjeirtás az Újlétai Kis-erdőben: 3,4 ha
    - Paci-tölgyes: 0,5 ha.
- Számos területen irtottunk kései meggyet kéreggyűréssel és kihúzással (legtöbb esetben magyar nőszirom élőhelyeken):
    - Debreceni Nagyerdő, Medvesarok (Db. 215 A)
    - Bánki láprétek és erdők (756 D): 0,5 ha
    - Haláp, Állóhegyi-tölgyesekben: 5 ha.
    - Haláp, Rachbauer-erdő (Db. 403 J és Q, 405 G): 5 ha.
- Újabb területeken kezeltük az idegen honos fásszerű növényeket a fúrásos-vegyszeres technikával:
    - Újlétán a Kis-erdőben akác fúrása: 0,3 ha
    - Akác fúrása a Nyárfa-lapos-dűlőn: 0,2 ha
    - Akác megfúrása a penészleki Bergel-tagban: 3,5 ha
- Inváziós növényeket vegyszeres pontpermetezéssel is irtottunk. A foltok kiterjedését sajnos nem tudjuk sok esetben pontosan megadni:
    - Gyalogakác és selyemkóró pontpermetezése a Káposztás-laposon: 0,2 ha
    - Selyemkóró pontpermetezése a Monostorpályi-legelőn: 0,1 ha.
    - Selyemkóró pontpermetezés a Kék-Kálló-völgyben: 0,8 ha
    - Selyemkóró pontpermetezése a Kőrises Arborétumban: 0,2 ha.
    - Selyemkóró pontpermetezése a Jónásrészen: 2 ha.
    - Selyemkóró pontpermetezése a Hajdúhadházi Liget-legelőn, a Nyárfa-lapos-dűlőn, és a Martinkai-legelőn: 1 ha

- Megindult az „erdős KEOP” pályázat kivitelezése. Az ősz folyamán megkezdték a martinkai akác-
cos letermelését.
- Megkezdődött a „kisvizes KEOP” pályázat kivitelezése. A Csohos-tónál megépítették a töltést és
a műtárgyat, a Kokadi Daru-lápon betonozták a műtárgyat, a Kis-Fehét-tónál pedig megkezdték a
töltés építését.
- Amerikai kőris lett letermelve az álmosdi Bihariban 0,3 ha kiterjedésben az igazgatóságunk va-
gyonkezelésében álló területről.
- Akác letermelése történt meg a penészleki Bergel-tagban 11 ha kiterjedésben.
- A tájegységben 13 zsilippel végzünk vízvisszatartást, és további 7 ideiglenes vízelkötést tartunk
fenn.
- Hulladékot szállítottunk el vállalkozóval a Monostorpályi-legelőről (50 m³). A Vámospércs szélén
található, HNPI vagyonkezelésben levő lápról 43 tonnányi építési törmelékot szállítottunk el. A
Martinkai-legelőről egy utánfutónyi pala hulladékot szállítottunk el.

B) A természetvédelmi tájegységben megíúsult fejlesztések és vélhető okai:

- A sziki tölgyesek rekonstrukcióját célzó megnyert KEOP pályázat végrehajtásától igazgatóságunk
elállt a kivitelezésre rendelkezésre álló idő elégtelensége miatt. Tájegységünkben a projekt a Henci-
dai Csere-erdőt érintette volna.
- Az elnyert HU-RO pályázatban a kokadi Daru-láp tanösvényére kiírt közbeszerzés eredménytele-
nül zárult, ezért idén nem kezdődhetett meg a kivitelezés.

5.2.2.5. Nyírség – Szatmár – Bereg Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú
fejlesztések és programok:

- Tarpai-erdőben természetes erdő felújítási kísérletek (Pro Silva) folytatódtak, nem sikerült a moni-
torozás vizsgálatokat elkezdni, de a 2014-es felmérések előkészítése megtörtént.
- Lápi kutak üzemeltetése a Beregben folyamatos, a TMO kérésének megfelelően a kúdatatok min-
den hónapban összesített formában megküldjük a központnak. Kállósején Mohos-nál a kút fel-
újítása indokolt lenne. A 2013-ban nem üzemeltetett Vajai-tónál lévő kút vagyonbiztonságáról
gondoskodni kell 2014-ben.
- A fülesdi mocsárréten (Fülesd 072/6 hrsz.) a sávós tisztítókaszálás megtörtént, a gyakorlatosok se-
gítségével a gyepen lévő gyalogakác foltokat eltávolítottuk.
- Kaszonyi-hegy T.T.: Élőhelykezelés kb. 1,5 ha területen (kaszálás, legyűjtés, cserjeirtás gépi és ké-
zi). A saját vagyonkezelésű területeken a 2012-ben megszerezett akác levágása és eltávolítása meg-
történt. A gyümölcsös (0706/1 hrsz.) területrészen a cserjeirtást és a terület kitisztítását közmun-
kások bevonásával elvégeztük.
- Bátorligeti-ösláp T.T.: láprétek kaszálása, a lekaszált növényzet összegyűjtése, valamint kihordása
6ha területen, 1 hektáron a cserjeirtás és a levágott anyag kihordása megtörtént.
- Bátorligeti-legelő T.T.: akácsarj vágást 1,0 ha területen, ill. inváziós lágyszárúak kaszálását (selyem-
kóró,gyalogbodza) 0,5 ha területen elvégeztük.
- Fényi-erdő T.T.: pusztai tölgyesek tisztásain tisztítókaszálás 7 ha kiterjedésben megtörtént.
- Károlyi-folyáson vízvisszatartást végeztünk.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai: –

5.2.2.6. Jászság – Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A természetvédelmi célú fejlesztések illetve kezelési tevékenységek egyrészt pályázati forrásokból, másrészt a saját vagyongazdálkodási területeken a bérlők bevonásával kerülnek megvalósításra.
- A HELICON LIFE+ pályázat keretén belül a parlagi sas és egyéb ragadozó madár fajvédelmi tevékenységek kerülnek megvalósításra. Ennek keretén belül megtörténtek a Jászberény melletti látogatóközpont építésével kapcsolatos előkészületi munkák. A parlagi sas fajvédelmi pályázat fő kedvezményezettje a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület.
- A túrkevei Pásztó-puszta Natura 2000 területen futó LIFE+ pályázat kedvezményezettje a Nimfea Természetvédelmi Egyesület. A pályázat keretében tovább folyt a vegyes jószágállománnyal történő szakaszos legeltetés a területen. KEOP pályázati forrásból a Jászságban, a Zagyva hullámtérében egy helyszínen adventív fászfű növényzet eltávolítás indult meg. Cibakházánál fás-legelő kialakítás és csatorna betemetési munkálatok kerültek megvalósításra, Tiszajenőn a Nagy-réten, hullámtéri legelőn szintén csatorna betemetési munkálatok történtek.
- A Pélyi Madárrezervátumban a Patkós-holtág kotrása a 2013. év folyamán megkezdődött, de befejezésre nem került. A szintén KEOP forrásból megvalósuló természetvédelmi célzatú beavatkozás részeként egyrészt a holtág eredeti alakjához és medermorfológiájához hasonló kialakítás révén tartósabb vízborítás érhető el, a lefolyást lehetővé tevő csatorna elzárásra kerül, továbbá az árvízvédelmi töltés mentett oldalán a kikötött iszapból a töltést stabilizáló padka kerül kialakításra.
- Legnagyobb arányban az élőhely-kezelési tevékenységeket elsősorban a gazdálkodók és bérlők végzik a saját vagyongazdálkodási gyepeken, szántókon. Az erdők esetében a releváns erdőgazdálkodói tevékenységeken kívül egyéb beavatkozás nem történt. Szikes tavak vonatkozásában rendszeresek a nádgazdálkodási tevékenységek.
- A gyepek kezelésére vonatkozóan kiemelendők egyes gazdálkodók egyre növekvő szürke marha állományai, valamint az Akolháti-mocsárrét vegetációjának újabban marhával történő visszaszorítása.
- Természetvédelmi célú fejlesztések közé sorolható a felújítási kötelezettség alá tartozó területek erdősítésében illetve a kötelező pótlásoknál alkalmazott vegyes állományszerkezet kialakítása, melynek során az enyves éger, vénic szil és magyar kőris is nagyobb arányban kerül telepítésre a termőhelyi viszonyok függvényében.
- A Tájegységben továbbra is nagy problémát jelent a falopás. A száraz faanyag engedély nélküli gyűjtése mellett sok esetben élő fákat vágnak ki, ami az anyagi károk mellett természetvédelmi problémákat is okoz. A falopással leginkább érintett települések Tiszabura, Tiszabő, Tiszapüspöki továbbá egyre inkább növekvő mértékben jellemző Kőtelek, Nagykőrű, Szolnok-Szandaszőlős, Rákócziújfalu térségében is.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai: –

5.5. Saját állatállomány

Az igazgatóságon végzett állattartási és -tenyésztési tevékenység a következő célokat szolgálja: természetvédelmi kezelés, génmegőrzés, kísérleti célú állattartás (Pentezug Projekt) és bemutatás.

Az őstulok állománylétszáma a 2013. évi záró adatok szerint 462 db. Az állományból a hímivarú állatok jelentős része ivartalanításra kerül és kétéves korban tervezzük az értékesítésüket 400-450 kg körüli átlag

élőtömeggel. Az üsző állomány szinte teljes mértékben állományfejlesztést szolgál. Az AKG célprogram előírásainak megfelelően a 2011/2012. gazdálkodási évtől kezdődően másfél szeresére kellett növelni az állatlétszámot, így az ivartalanított állatokkal tudjuk biztosítani a célprogram előírásainak megfelelően az állománynövelést, másrésztől nagyobb legeltetési intenzitással tudjuk kezelni a gyepterületet, melytől a természetvédelmi értékek kedvező változását várjuk (pl.: tűzoklétszám növekedés). A túl korai tenyésztésbe-vétel elkerülésére a tenyész-üsző nevelés önálló legelő területre, Malomházára került áthelyezésre. A rendelkezésre álló legelőterület mintegy 300 ha nagyságú. Tekintettel arra, hogy ezen legelőterületen nincs természetes vízfolyás, így az állatok itatása kizárólag fúrott kútból történik, így a kút köré épített karámrendszer az év folyamán bármikor lehetővé teszi az állatok befogását. Ezért döntöttünk úgy, hogy az év közben értékesítendő ivartalanított állatokat e legelőterületre helyezzük ki és innen tervezzük az értékesítéseket akkor, amikor az állatok a legjobb kondícióban vannak, amellyel jobb értékesítési árak érhetőek el.

A Hajdúsági Tájegységben tartott magyar szürke marha állomány év végi záró létszáma 84 db. Az állományban 2012-es évben is tovább folyt a minőségi csere. Az év során értékesítésre került 3 db 2003/2004. évjáratú tinó, pótlásukra növendék üszők kerültek tenyésztésbe vételre, így biztosított az állatlétszám szinten tartása, melyet a legelőterület ökológiai állapota is igényel. Az üszőnevelést 2012-től kezdődően a hortobágyi üszőnevelő telepünkön végezzük, ahonnan három éves korban kerülnek vissza a tenyésztésre alkalmas nőivarú állatok.

A bivaly állomány év végi záró létszáma 156 db. A 2013-as évben értékesítésre kerültek a növendék bikák (29 db) és 14 db növendék tenyész üsző is. Az állomány létszáma az állattartó telep férőhely kapacitásának és a Bihari-sík TK-ban rendelkezésre álló legelő terület (Andaháza) állattartó képességének megfelelő (megközelítőleg 100 db nőivarú egyed).

Az Igazgatóság hortobágyi racka állománya 2013. év végén 484 egyedből áll. Az anyajuh létszám 353 db. Tárgyévben az Igazgatóság 2 db fekete és 2 db fehér hortobágyi racka tenyészkoszt vásárolt a Magyar Juh- és kecsketenyésztő Szövetség központi kosnevelő telepéről, így remélhetőleg tovább folyik az állomány genetikai és fenotípusos minőségének javulása. A törzsállomány létszáma elérte a tervezett 300 db-os anyaállományt. A tenyésztői munka következő lépéseként megkezdődött az állomány szelekciója (idős, nőivarú tenyészállatok értékesítése), minőségi cseréje saját szaporulatból származó, a tenyészcéloknak megfelelő fiatal állatok tenyésztésbe vételével.

A szarvasmarha és bivaly állomány alakulása (2013 évi záró létszám)

Korcsoport	Őstulok (db)			Magyar szürke marha (db)			Bivaly (db)		Összesen
	Hím-ivarú	Ivartalanított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Ivartalanított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Nő-ivarú	
24 hónapos kor felett	19	3	206	11	7	30	6	103	385
6-24 hónapos kor között	50	30	120	16	0	14	23	24	277
6 hónapos kor alatti	17	0	17	5	0	1	0	0	40
Összesen:	86	33	343	32	7	45	29	127	702

A hortobágyi racka állomány alakulása (2013.évi záró létszám)

Korcsoport	db
Anyajuh	353
Növendék jerke	113
Tenyészkos	18
Összesen:	484

5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése országos jelentőségű védett természeti területen 18 124 ha, az érintett erdőrészek száma 8 050 db.

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területen 47 890 ha, az érintett erdőrészek száma 15308 db.

A nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdők kezelésére az igazgatóságnak csak közvetett ráhatása van a körzeti erdőtervezésbe illetve az hatósági eljárásokba történő bevonása esetén.

Az elmúlt évben öt – ebből három teljes egészében a HNPI működési területén található - körzeti erdőtervezés kapcsán végzett az Igazgatóság munkát.

- Rátköz-Beregi erdőtervezési körzet:* Részletszintű tárgyalásokon való részvétel, egyeztetések. Közreműködés a Natura 2000 elővizsgálat elkészítésében, adatszolgáltatás. Zárótárgyalás, illetve ahhoz kapcsolódó egyeztetések, 10 éves körzeti erdőterv véglegesítése.
- Gutbi erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Erdőterv renDELETEhez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok. Közreműködés a Natura 2000 elővizsgálat elkészítésében, adatszolgáltatás.
- Nyírbátori erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Előzetes tárgyalás, erdőterv renDELETEhez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.
- Kecskeméti erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Erdőterv renDELETEhez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.
- Bugaci erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Előzetes tárgyalás, erdőterv renDELETEhez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.

A körzeti erdőtervezésben való – igen aktívnak minősíthető – közreműködés jelentős erőforrásokat kötött le, főleg a Természetmegőrzési, kisebb részben az Őrszolgálati Osztályon.

5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult hiányosságok, erdősítési hátralékból adódó kötelezettségek megszüntetése rendkívüli erőforrásokat igényel az Igazgatóságtól.

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult erdősítési hátralékok megszüntetése érdekében jelentős anyagi ráfordításokat tett az Igazgatóság, amely eredményeként a hátralékos területek nagyságát sikerült szinte teljesen megszüntetni. Az erdősítési hátralékkal még terhelt kb. 30 hektárnyi terület a Hortobágyi Nemzeti Parkban helyezkedik el, az erdőrészek felújítása a kedvezőtlen termőhelyi adottságok miatt szinte lehetetlen. Igazgatóságunk kezdeményezte a területek csere erdősítését, de ez sajnos jogszabályi hiányosságok miatt eddig nem valósult meg.

Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő erdők nagysága 7 545 ha, ebből Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (Hortobágyi NP, Hajdúsági TK, Bihari-sík TK) 3237 ha, Szabolcs-Szatmár- Bereg megyében (Fényi-erdő TT, Szatmár-Beregi TK) 1974 ha, Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád és Heves megyében (Közép-Tiszai TK) 2334 ha helyezkedik el.

A természetvédelmi kezelési célokat szolgáló erdészeti tevékenység keretén belül az alábbiak fontosabb feladatok kerültek elvégzésre:

- Az éves és rendkívüli, favágási tervek, engedély-kérelmek, erdőművelési tervek elkészítése.
- A HNPI erdőgazdálkodói jogosultsága alá tartozó területeken a tervezési, irányítási, ellenőrzési munkák elvégzése.
- Közreműködés a területileg illetékes Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságai által lefolytatott ellenőrzésekben, műszaki átadásokban.
- Határidős jelentéseket (Erdészeti Igazgatóság, VM) elkészítése.
- Fahasználatok, faértékesítések irányítása, szervezése, közreműködés a szerződések megkötésében.

A HNPI a kezelésében lévő erdőterületek nagy részére rendelkezik érvényes erdőgazdálkodási üzemtervvel. Több erdőtervezési körzet terve lejárt, amelyek esetében új erdőtervek elkészítése folyik az illetékes erdészeti igazgatóságoknál. 2013-ben az illetékes erdészeti hatóság a műszaki átadások alapján 47,57 ha erdősítést befejezett erdősítésként vett át, így ennyivel csökkent a folyamatban lévő erdősítések aránya. Erdősítési hátralékkal terhelt erdőterület 33,98 ha, melyből 30,98 ha a Hortobágyi Nemzeti Parkban, 3,00 ha a Jászság-Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegységben található.

Számszerű adatok:

- Erdőfelújításra került sor 64,85 hektáron;
- csemetepótlásra került sor 167,78 hektáron;
- folyamatban lévő erdők ápolását végeztük 384,93 hektáron;
- tuskózást 11, 50 hektáron, illetve bozótirtást és teljes-talajelőkészítést végeztünk 68,75 hektáron;
- vállalkozókkal kitermeltettünk 4961 m³ faanyagot;
- ennek a faanyagnak nagy részét értékesítettük.

2013 szeptemberében elindult a „Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” című és KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 azonosító számú pályázat, melynek keretében 2013. december 31-ig az alábbi munkák kerültek elvégzésre:

- 8,77hektárnyi területen vegyszeres inváziós irtás
- 82,05 hektáron kézi cserje irtás
- 224,13 hektáron gépi szárzúzás
- 2151 m³ faanyag került kitermelésre

A 2013. évi erdőgazdálkodási tevékenység erdőgazdálkodási egységek szerinti bontásban és összesítve

Hortobágy, Bihar-sík Tájvédelmi Körzet, Hajdúság-Dél-Nyírség Tájvédelmi Körzet				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2012 év elején	30,98			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2013.02.10-ig	0,00			
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2012. év elején	152,25			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2013.02.10-ig	47,57			
Erdőfelújítások	61,85			
Csemete pótlás	28,36			
Csemeteszükséglet				172 655
Tuskózással érintett terület	11,50			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	65,75			
Ápolással érintett terület	112,25			

Kitermelt famennyiség		1550		
Értékesített famennyiség		672,5		
Raktáron kezelt famennyiség		877,5		
Bevétel összesen			6 452 333	
Kiadás összesen			43 875 536	

Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2012. évben	0			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2013.02.10-ig	0			
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2012. év elején	143,22			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2013.02.10-ig	0			
Erdőfelújítások	0			
Csemete pótlás	18,40			
Csemeteszükséglet				73 000
Tuskózással érintett terület	0			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	0			
Ápolással érintett terület	143,22			
Kitermelt famennyiség		420		
Értékesített famennyiség		420		
Raktáron kezelt famennyiség		0,00		
Bevétel összesen			10 434 345	
Kiadás összesen			13 279 758	

Közép-Tisza-Jászság Tájegység				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2012. évben	3,00			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2013.02.10-ig	3,00			
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2012. év elején	129,46			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2013.02.10-ig	0,00			
Erdőfelújítások	3,00			
Csemete pótlás	121,02			
Csemeteszükséglet				132 050
Tuskózással érintett terület	0,00			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	3,00			

Ápolással érintett terület	129,46			
Kitermelt famennyiség		2991		
Értékesített famennyiség		2991		
Raktáron kezelt famennyiség		0,00		
Bevétel összesen			13 644 636	
Kiadás összesen			49 206 492	

HNPI Összesen				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2012 év elején	33,98			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2013.02.10-ig	3,00			
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2012. év elején	424,93			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2013.02.10-ig	47,57			
Erdőfelújítások	64,85			
Csemete pótlás	167,78			
Csemeteszükséglet				377 705
Tuskózással érintett terület	11,50			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	68,75			
Ápolással érintett terület	384,93			
Kitermelt famennyiség		4 961,00		
Értékesített famennyiség		4 083,50		
Raktáron kezelt famennyiség		877,5		
Bevétel összesen			30 531 314	
Kiadás összesen			106 361 786	

5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság az üzemtervi ciklusban (2007. március 1. – 2017. február 28.) két vadászterületen vadászatra jogosult, mely vadászterületek csaknem teljes egészükben védett természeti területeket tartalmaznak, illetve különleges rendeltetésű státusszal bírnak. A vadászterületeken belül a HNPI vagyonkezelésében lévő termőföldek aránya eléri a 95 %-ot, kiterjedésük 54.057 (Hortobágy) illetve 14.206 (Egyek-Tiszafüred-Kócsújfalu) hektár.

Jelen vadászterületek mellett a hivatásos vadász létszám kötelezés a Jász-Nagykun-Szolnok megyei vadászterületnél 5 fő, míg a Hajdú-Bihar megyei vadászterületnél 20 fő. Mindkét terület esetében – tekintettel a természetvédelmi különlegesei rendeltetésükre felsőfokú végzettségű fővadász alkalmazása jogszabályi előírás.

A vadgazdálkodási terv kialakítása a természetvédelem szempontjából negatív hatású vadászható vadfajok vadászati túlsúlyán alapszik, amely célkitűzés a 2013-2014-es vadászati évben is teljesült.

Az állományszabályozási célok érdekében nagy hangsúlyt fektetünk az élve fogó csapdázások alkalmazására. Dolmányos varjú esetében a tűzok élőhelyeken Larsen féle csapdákat használtunk, melyekkel költési időben nagy biztonsággal elfoghatóak a költő madarak, így a költés elmaradásával hatékonysága hatványozott. A 2013-2014-es vadászati évben a befogott egyedek száma 121 példány volt.

A róka állománycsökkentése érdekében – a 2011-ben megkezdett kotorécsapdázás mellett - további innovatív élve-fogó csapdázási módszereket vezettünk be 2013. évben. Az állatvédelmi szempontokat maradéktalanul teljesítő ún. visszartató kábeles csapdából 75 db áll az Igazgatóság rendelkezésére. A 2013-2014 vadgazdálkodási évben a ragadozó életmódot folytató fajokból az alábbi példányszámok kerültek terítékre:

- Vaddisznó: 225 példány
- Dolmányos varjú: 121 példány
- Róka: 189 példány

Az Igazgatóság vadászterületén található mezőgazdasági termelvények védelme érdekében a hivatásos vadász szakszemélyzet szinte a teljes vegetációs időszakban intenzív vadkár-elhárítási tevékenységet folytatott, amely eredményeként kártérítési igény nem merült fel a gazdálkodási évben.

A 2013 év időjárásának a vadgazdálkodási-vadászati tevékenységre gyakorolt hatása számos negatívumban nyilvánult. A tavaszi belvíz hatására a mezei apróvad fajok szaporulata visszaesett, majd pedig a nyári aszály csökkentette az apróvadfajok szaporulatának felnevelési sikerét. A korábbi évek eredményes vaddisznó létszám apasztása ill. a tavaszi belvíz miatt a vaddisznó esetében is állománycsökkenést tapasztaltunk. A fagymentes időjárási tényezők miatt igazgatóságunk nem tudta maradéktalanul teljesíteni a vaddisznó társas vadászatok ütemtervét, így a 16-755710-430 kódszámú vadászterület éves vadgazdálkodási tervében rögzített állományszabályozási tervszámok módosítását kértük az illetékes vadászati hatóságtól.

Hosszú távú céljaink között- pályázati források rendelkezésre állásának függvényében- az őshonos fogoly védelmét szolgáló repatriációs és élőhelyfejlesztési tevékenységeinek újraindítását tervezzük.

5.8. Halászati vizek

5.8.1. Védett vizek és

5.8.2. Védett halastavak

- A védett vizekre és védett halastavakra vonatkozóan nem áll rendelkezésre pontos adat. Még az ingatlan-nyilvántartásból sem derül ki egyértelműen, hogy egy vízter milyen hasznosításban van, például sok "kivett" művelési ágú ingatlan (pl. víztározó) áll halászati, horgászati hasznosítás alatt, viszont a halászati vizekről igazgatóságunknak nem áll rendelkezésére hiteles és aktuális nyilvántartás. A természetvédelmi tevékenység szempontjából egyébként ezek az információk irreleváns, tisztán statisztikai adatok, nem jellemzik és nem minősítik a természeti értékek helyzetét, illetve a természetvédelmi munka minőségét, sikerességét.

5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vizek

A Miskafoki-holtág (más elnevezés szerint: tiszacsegei Nagyerdei Holt-Tisza) a Hortobágyi Nemzeti Park területén fekszik. A halászati jogot (mint a Magyar Állam önálló halászati jogát) a HNPI gyakorolja. Hasznosítását az elmúlt évben is 1 fő kisszerszámos halász, illetve a Tiszacsegei Horgász és Természetvédelmi Egyesület végezte. Az Egyesület 168 db éves területi engedélyt értékesített a horgászoknak 10 500 Ft/db áron. A HNPI a halgazdálkodási tervben vállalt kötelezettségeinek eleget téve 1200 kg háromnyaras pontyot és 300 kg compót telepített a holtágba, amelyből az Egyesület 500 kg ponty telepítési költségét átvállalta.

Az Igazgatóság gyakorolja a halászati jogot a Hortobágy folyó 76 kilométeres szakaszán is. A vízter halászati hasznosításában közreműködik a Nádudvari Sporthorgász Egyesület, a Hortobágyi Horgász Egyesület és egy fő kisszerszámos halász. A Hortobágy folyó nádudvari szakaszán 139 db éves területi engedélyt értékesítettünk 9 500 Ft/db áron.

A Hortobágy folyónak a Hortobágy település belterület felé eső oldalának horgászati hasznosítását a Hortobágyi Horgász Egyesület látja el. Ezen a szakaszon 20 db területi engedély került értékesítve 5 000 Ft/db áron. Igazgatóságunk haltelepítési kötelezettségének a Hortobágy folyó hortobágyi szakaszán tett eleget, ahol 200 kg kétnyaras pontyot, 50 kg egynyaras csukát, 50 kg egynyaras harcsát, 50 kg egynyaras süllőt és 100 kg compót telepített 700 000 Ft értékben.

A Jánd és Olcsvaapáti külterületen fekvő Fótoskerti-holtág horgászati hasznosítását a Jándi Természetbarát Horgászok Egyesülete látja el együttműködési megállapodás keretében. Az Egyesület az év végéig 35 darab éves területi engedélyt valamint 60 darab napijegyet értékesített a horgászoknak, melyből az Igazgatóságnak 645 000 Ft bevétele keletkezett.

A HNPI 2012 év őszén a halgazdálkodási tervben foglalt haltelepítés idejének halasztását kérelmeztük, a holtág alacsony vízállása miatt, ezért a 2012-2013 évi hal tenyésztésanyag együttesen 2013 tavaszán került kihelyezésre.

5.9. Gyűjteményes kertek

A Tiszakürti Arborétum 2013. június 15. napjával beolvadással került a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe. 150 éves múlttal rendelkező 60 hektár, országos jelentőségű természetvédelmi terület. A gyűjtemény a valamikori Tisza folyóvölgyét kísérő tölgy-szil-kőris ligeterdő maradványára szerveződött. Jelentős idős kocsányos tölgy és magas kőris állománya között idegenföldi (*exota*), ezen az alföldi tájon, érdekesség számba menő, fa és cserje fajok találhatók. Nyilvántartott növényfajok száma megközelíti az 1500-at.

Az Arborétum fő feladata a bemutatás, de ez kiegészül egy oktatási-szemléletformálási feladatkörrel is. További fontos funkciója az egységnek a szaporítóanyag-előállítás. A díszfák nevelésén és értékesítésén túl az igazgatóság erdészeti és védett növény védelmi programjaiban is tevékenyen részt vesz az egység.

Az Arborétum szakszemélyzetének "házon belülré kerülése" komoly előrelépést jelent másik két gyűjteményes kertünk, a tiszafüredi **Kemény-kastély parkja** és a **Cégénydányádi Kastélypark** szakszerű kezelésében is.

5.10. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység

Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek 77 %-án a természetvédelmi kezelést biztosító földhasználat haszonbérbeadással történik. A több mint 77 000 hektár védett terület természetvédelmi kezelése haszonbérleti jogviszony útján valósult meg. 2013. december 31-i állapot szerint 903 db hatályos haszonbérleti szerződéssel rendelkezett

Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosításának részletes szabályairól szóló 262/2010. (XI. 17.) Korm. rendelet és a nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységének egységes szakmai alapelvek szerinti ellátásáról szóló 12/2012. (VI. 8.) VM utasítás alapján három körben összesen 65 138 hektár termőföld (563 birtoktest) haszonbérleti pályázati eljárását folytatta le az igazgatóság

A vagyonkezelési osztály, a természetvédelmi őrszolgálat és a természetmegőrzési osztály együttműködésében történtek a birtoktest kialakítások és a kezelési előírások összehangolása.

Az első körben 104 birtoktest esetében került nyertes pályázó kihirdetésre, amely alapján összesen 12 156 hektár területre a haszonbérleti szerződések szeptemberben aláírásra kerültek, illetve a birtokba adási eljárások lezajlottak. A második és harmadik pályázati körben (szeptember) összesen 52 982 hektár nemzeti park igazgatósági vagyonkezelésű termőföld haszonbérleti pályázata került kiírásra, amelyekre 1629 pályázatot nyújtottak be a gazdálkodók. E pályázatok esetében 2014. január hónapban eredményt hirdetett Igazgatóságunk.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2013. évben a saját hasznosításban művelt területei közül 6.050 hektár nagyságú területen igényelt területalapú támogatást. A támogatási rendszerekben szerepeltetett területekből 5.297 hektár gyeppel, 753 hektár pedig szántó művelési ágú terület. A szántók jelentős területén tűzokvédelmi célú élőhelyfejlesztés valósul meg, másrészt takarmánytermő területek, melyek az Igazgatóság természetvédelmi kezelést szolgáló állatállományának téli takarmányozásához szükségesek (Karcag-Disznórét 52 ha), Nádudvar-Mihályhalma 133 ha, Püspökladány, Ágota-puszta 80 ha, Berettyóújfalu 48 ha, Nagykereki 14 ha). Jelentős vízivad őszi-téli táplálkozó területként illetve takarmány termő területként szolgált az AKG célprogram előírásai alapján művelt hortobágyi (Kungyörgy) szántóterületek is 75 ha területnagyságon.

Azon gyepterületeken, ahol az Igazgatóság nem tudta ellátni saját állatállománnyal a természetvédelmi kezelést, ott teljesítési segéd bevonásával oldotta meg a legelőterületek kezelését mintegy 2.997 ha területnagyságon.

A saját hasznosításban lévő gyepterületek jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Parkban és Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben találhatóak, itt az Igazgatóság állat állományának legeltetésével (szürke marha, őstulok, bivaly, Przewalski ló, hortobágyi racka,) valósult meg a természetvédelmi kezelés.

A tűzokvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás a korábbi évekhez hasonlóan folytatódott Nádudvar és Karcag külterületén. A 2013. év viszonylag kiegyenlített csapadék eloszlása miatt sikerült betakarítani az állatállományunk teletetéséhez szükséges szálas tömegtakarmány mennyiséget. Szálastakarmány vásárlásra egyedül a bivalyállomány részére volt szükség, ugyanis ebben a térségben jelenleg még nem rendelkezünk az állatállomány igényét kiszolgáló tömegtakarmány termőterülettel.

A nádudvari, a karcagi a püspökladányi és a palocsai (Bihari-sík TK) szántóterületek művelését szerződött vállalkozókkal, a hortobágyi (Kungyörgy, Szatmári-telek) szántóterületeket saját erő- és munkagépekkel végezte az Igazgatóság. 2013. decemberében a KEOP-3.2.0/11-2012-0001 projekt részeként leszállításra került egy 220 LE teljesítményű mezőgazdasági erőgép, kalapácsos szárzúzó munkaeszköz és egy kételtű tókasza valamint annak szállításra szolgáló utánfutó. A további, pályázatban szereplő erő- és munkagépek közbeszerzési eljárás keretében történő beszerzése jelenleg is folyamatban van. Terveink szerint 2014. ősztől saját gépparkkal tudjuk végezni a természetvédelmi kezeléseket a saját vagyonkezelésű területek túlnyomó részén.

2013-ban az Igazgatóság természetvédelmi célú gazdálkodása során betartandó szabályok, hatósági előírások teljesítését (Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot, Kölcsönös Megfeleltetés szabályai) az

illetékes hatóságok több alkalommal is ellenőrizték, amelyek során súlyos kötelezettségzegés egy alkalommal sem került megállapításra.

6. Tájvédelem

6.1. Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek felmérése több hullámban zajlott, legutóbbi szakasza 2010-ben zárult. Az igazgatóság működési területe 382 település külterületét foglalja magába, ebből 2012. év végéig 84 külterület felmérése készült el.

Debrecen	169	Méhtelek	17	Zajta	32
Nyíregyháza	86	Mílotá	21	Zsarolyán	20
Beregdaróc	39	Nagyar	14	Álmosd	138
Beregsurány	38	Nagyhódos	15	Bedő	48
Botpalád	25	Nagyszekeres	23	Berekfürdő	9
Cégénydányád	27	Nemesborzova	27	Bihardancsháza	7
Csaholc	26	Olcsvaapáti	22	Bocskai kert	11
Csaroda	17	Panyola	20	Csataszög	4
Darnó	18	Rozsály	22	Földes	25
Fülesd	20	Sonkád	29	Győröcske	4
Garboldc	10	Szamoszályi	29	Hunyadfalva	2
Gelénes	17	Szamosújlak	18	Kokad	58
Gulács	38	Szatmárcseke	34	Kuncsorba	12
Gyügye	19	Tákos	11	Örményes	11
Hermánszeg	28	Tiszaadony	14	Piricse	29
Hetefejércse	17	Tiszabecs	27	Sáp	32
Jánd	39	Tiszacséce	34	Tépe	25
Kisar	19	Tiszakerecsény	7	Tetétlen	11
Kishódos	5	Tiszakóród	16	Tiszacsege	105
Kisnamény	40	Tiszaszalka	13	Újiráz	12
Kispalád	25	Tiszavid	9	Vekerd	7
Kölcse	19	Tisztaberek	24	Záhony	15
Kömörő	38	Tivadar	14	Bihartorda	13
Lónya	16	Túristvándi	26	Folyás	9
Magosliget	13	Túrricse	15	Nagyhegyes	20
Mánd	27	Uzka	11	Nagyiván	53
Márokpapi	29	Vámosatya	39	Tiszaörs	33
Mátyus	8	Vámosoroszi	32	Újszentmargita	25

Összesen: 84 település, 2225 egyedi tájérték

A 2013. évben a „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” világörökségi terület öt településének (Egyek, Görbeháza, Tiszadorogma, Tiszaigar, Újlőrincfalva) közigazgatási területén 203 darab egyedi tájérték felmérése, adatlapjainak kitöltése és minőségbiztosítás után az adatoknak a Természetvédelmi Információs Rendszerbe való feltöltése valósult meg.

Település	Egyedi tájértékek száma
Egyek	63
Görbeháza	83
Tiszadorogma	16
Tiszaigar	29
Újlőrincfalva	12
Összesen	203

A 2013. évben felmért egyedi tájértékekkel együtt az igazgatóság működési területén összesen 89 település 2428 egyedi tájértéke van rögzítve a Természetvédelmi Információs Rendszerben.

6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2013. évben 90 településrendezési eszközt és területrendezési tervet véleményezett, melyek közül 15 esetben tett észrevételt, javaslatot vagy megjegyzést. Az Igazgatóság által tett észrevételek, javaslatok valamennyi esetben beépítésre kerültek a településrendezési tervekbe. A településrendezési eszközök, területrendezési tervek véleményezése során az igazgatóság részére visszamutatásként mindig megküldésre került a véleményezésben részt vevő szereplők álláspontja, véleménye, javaslata.

A területrendezési tervek véleményezése kapcsán kiemelendő az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 2013-ban esedékes felülvizsgálata, melynek véleményezésében részt vettünk.

6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2013. évben négy, főként integrált városfejlesztési koncepciót véleményezett.

6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység

A 2013. évben ilyen jellegű feladata nem volt az Igazgatóságnak.

6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A Természetmegőrzési Osztályhoz telepített nevesített tájvédelmi feladatok mellett az Igazgatóság minden szakmai tevékenységében érvényesíti a táj védelmének irányelveit, így például a kezelési tervek írása és megvalósítása során, a hatósági eljárásokban való részvétel során, a világörökségi cím menedzseléséhez kapcsolódó feladatok kapcsán, és külön figyelemmel a pályázati tevékenység tervezésénél és végrehajtásánál. Az alábbi táblázatban felsoroljuk a **kiemelt tájvédelmi jelentőséggel** bíró tevékenységi köröket, pályázatokat.

Pályázat/Projekt címe	Tájvédelmi vonatkozás

1. Világörökségi cím menedzselése, kezelési terv és megalapozó dokumentáció írása	A hagyományos pásztorkodás által kialakított és fenntartott tájkép védelme.
2. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	A park képének megőrzése, fejlesztése.
3. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a HNP Igazgatóság működési területén - II. és III. ütem	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
4. Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	A pusztai tájkép javítása, a természetes vízjárás helyreállításával, a vonalas formák eltüntetésével.
5. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. és II. ütem	Katonai használat nyomainak (földművek, bombatölcsérek) eltüntetése.
6. Természetes és természetszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	Az erdei és erdőpusztai tájkép megőrzése, fejlesztése, természetes és mesterséges (fáslegelők) területeken.
7. Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
8. "A történelem országútján" Tematikus csárdaútvonal a Hortobágyon keresztül	A hortobágyi táj kulturális elemeinek megőrzése, fejlesztése.
9. Szabadvezeték kiváltás, illetve megszüntetés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
10. Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement	A Túrkeve melletti Pásztói-legelő táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fenntartásával, fejlesztésével.
11. Restoration of sodic lake sub-type of the Pannonic salt steppe and marsh habitat in the Hortobágy	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
12. Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy	A Hortobágy táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fejlesztésével, vizes élőhelyekre kidolgozott akciókkal, tájidegen erdők és fasorok felszámolása.

7. Projektek

A **pályázati tevékenységi körben** folyamatos volt a KEOP-3.1.2., KEOP-7.3.1.2, KEOP-3.2.0. és a KEOP-7.3.1.3, valamint az ÉAOP-2.1.1/A.I-12 konstrukciókra benyújtott pályázatok megvalósításával kapcsolatos feladatok ellátása, ill. egyes előkészítési vagy megvalósítási szakaszban lévő pályázatok zárása. A HNPI 2013-ben *31 saját (kedvezményezett) pályázat* menedzsmantjét látta el, ami az adminisztratív és a megvalósítással kapcsolatos feladatokat is magába foglalja; *8 projektben (1 KEOP, 1 ÉAOP, 5 LIFE+, 1 HURO)* pedig partnerként vettünk részt, azaz összesen **39 projektet** kezeltünk. Mindebből 23 db pályázat KEOP konstrukcióban valósul meg, egy pályázatot ÁROP konstrukcióra nyújtottunk be. A kedvezményezettként **megpályázott KEOP** projektek összértéke meghaladja a **7,7 milliárd forintot**. Ezen túl ellátjuk az Igazgatóságon készülő 86 db NATURA 2000 fenntartási terv projekt menedzsmant feladatait is.

Az év végén megkezdődött a KEHOP 4. prioritástengely keretében a 2014-2020-as időszakra tervezett projektek előzetes összeállítása.

A pályázatokhoz kapcsolódó ellenőrzések, helyszíni szemlék 2013-ban:

A **KEOP Monitoring Bizottság** delegációját fogadtuk a Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-Pusztaköcsi mocsarak területén című (KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0009) fejlesztés helyszínén, melyet a területen KEOP forrásból megvalósuló további projektekkel együtt bemutattunk („Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban” és az „Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén”).

2013-ban **11 projekt helyszíni ellenőrzésére** került sor.

- Az **Európai Unió Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság** helyszíni ellenőrzésen vizsgálta az Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén című, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0003 számú projekt megvalósulását.

A **Közreműködő Szervezet (NKEK Nonprofit Kft.)** a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítésének vizsgálata céljából az alábbi projektekhez kapcsolódóan végzett időközi-, illetve záró helyszíni ellenőrzéseket:

- A Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban című, KEOP-3.1.2/2f/09-2010-0013 számú projekt időközi helyszíni ellenőrzése.
- A projekt fenntartási időszakának zárásához kapcsolódó helyszíni ellenőrzés az Élőhely-rekonstrukciós programok és erdei iskola kialakítás a HNPI illetékességi területén című, KIOP-1.5.1.-2005-04-0001/2 számú projektre vonatkozóan.
- A projekt fenntartási időszakának zárásához kapcsolódó helyszíni ellenőrzés az Élőhely-rekonstrukciók a HNPI illetékességi területén című, KIOP-1.5.1.-2005-04-0005/2 számú projektre vonatkozóan.
- A projekt fenntartási időszakának zárásához kapcsolódó helyszíni ellenőrzés a Szabadvezeték kiváltás, illetve megszüntetés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén című, KIOP-1.5.1.-2006-01-0002/2 számú projektre vonatkozóan.
- Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0001 sz. projekt időközi helyszíni ellenőrzése.
- Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0002 sz. projekt időközi helyszíni ellenőrzése.
- Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 sz.

projekt időközi helyszíni ellenőrzése.

- Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0009 sz. projekt időközi helyszíni ellenőrzése
- Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban, KEOP-3.1.2/2f/09-2010-0013 sz. projekt zárásához kapcsolódó helyszíni ellenőrzés.

Az ellenőrzések során szabálytalanság, hiányosság nem merült fel.

- A HNPI konzorciumi partnerként vesz részt Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban című, ÉAOP-2.1.1/E-12-k2-2012-0004 azonosítójú projektben, melynél szintén volt helyszíni ellenőrzés 2013-ban.

A HNPI 2013-ban kezelt saját KEOP pályázatai

2013-ban az osztályon **23 db** támogatási szerződéssel rendelkező vagy benyújtott **KEOP** pályázat kezelését bonyolítottuk.

Elyert KEOP pályázatok összértéke:	7,54 milliárd Ft
Megpályázott összesen:	7,7 milliárd Ft (egy pályázat elbírálás alatt)
Benyújtott pályázatok, 2013:	3 KEOP pályázat (megvalósítás)
TSz kötés, 2013:	8 KEOP pályázat (megvalósítás)
Lezárt projektek, 2013:	4 KEOP (3 előkészítés, 1 megvalósítás)
Megvalósítás alatt:	18 KEOP (megvalósítási szakasz)

A 2013-ban kezelt pályázatok adatai részletesen az **I. melléklet**ben szerepelnek.

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma

Az Igazgatóság ügyiratait a Kontroller 2 iktatóprogrammal kezeljük. 2013. év folyamán négy iktatókönyvet használtunk: ügyviteli, személyzeti, hasznbérleti és igazgatói iktatókönyvek. A személyzeti, hasznbérleti és igazgatói iktatókönyvekhez a hozzáférési jogosultság korlátozott volt, míg az ügyviteli iktatókönyvhöz az ügyintézők teljes hozzáférési jogosultsággal rendelkeztek. 2013-ban 6796 ügyviteli főszámot, és 20 651 alszámot rögzítettünk, kimenő irataink száma 7464 volt. A szerződés és megrendelő iktatását az ún. integrált ügyviteli programban (TÜSZ) végeztük, 662 főszám került létrehozásra a hasznbérleti iktatókönyvben.

8.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára

Az Igazgatóság szakvélemény adására nem jogosult. A vonatkozó jogszabályok alapján a hatósági eljárásokban belföldi jogsegélyt és/vagy ügyféli nyilatkozatot adunk ki. A hatóságok által kért adatokat a felügyeleti szervvel egyeztetve bocsátottuk a hatóságok rendelkezésére. Itt jegyzendő meg, hogy a Természetmegőrzési Osztály és az Őrszolgálati Osztály munkájának jelentős részét ez a feladat teszi ki.

8.1.2. Jelentési feladatok a Minisztérium számára

A Minisztérium főosztályai által kért adatszolgáltatásokat – néhány apró csúszástól eltekintve – határidőre teljesítettük.

8.1.3. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az ügyfelektől beérkező leveleket a kijelölt adekvát osztály(ok) ügyintézői maradéktalanul megválaszolják. Amennyiben szükséges, a személyes vagy telefonos egyeztetésre is lehetőséget biztosítunk az ügyfelek számára.

8.2. Szabálysértés

Helyszíni bírság kiszabására 10 esetben került sor. Az intézkedések jogszerűségét ellenőriztük, illetve több alkalommal tartottunk tájékoztatót a jogszabály változásokra tekintettel a kollégák részére. A kiszabott helyszíni bírság az SZNYR-ben rögzítésre kerül és figyelemmel kísérjük a befizetéseket, illetve a befizetések elmulasztása esetén megtettük a végrehajtással kapcsolatos intézkedéseket. A legtöbb esetben tiltott helyen tartózkodással és szemeteléssel és tulajdon elleni szabálysértéssel kapcsolatos szabálysértések miatt került sor helyszíni bírság kiszabására.

2013. évben a kiszabott helyszíni bírságot 5 fő fizette be a többi esetben végrehajtási eljárást kezdeményeztünk.

Az új szabálysértési törvény 2012. április 15-i hatálybalépésével megváltoztak a helyszíni bírság kiszabására vonatkozó rendelkezések. Az SZNYR-ből történő közvetlen lekérdezés lehetőségét a Természetvédelmi Őrszolgálat minden tagja számára még nem sikerült biztosítanunk. Megemelkedett azon helyszíni intézkedések száma, ahol az elkövetők személyi okmányai nem állnak rendelkezésre ezért helyszíni bírság kiszabása helyett a természetvédelmi őrnök szabálysértési feljelentés megtételére van módja.

A helyszíni bírságokkal kapcsolatos helyszíni intézkedések jogszerűsége, valamint a nyomtatványok kitöltése tekintetében panasz nem érkezett.

8.3. Természetvédelmi bírság

A természetvédelmi bírságot nem a nemzeti park igazgatóságok, hanem a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi igazgatóságok szabhatják ki. E pontban emiatt a szabálysértésekről és a természetvédelmi érdeket sértő ügyekben indított közigazgatási hatósági eljárások kezdeményezéséről számolunk be.

Szabálysértési hatóságként - 2012. év április 15. napjától kezdve az illetékes Kormányhivatalok, majd - 2013. január 1. napjától az illetékes járási hivatalok járnak el, így a természetvédelmi szabálysértés körébe tartozó cselekmények elbírálására is fenti szervek rendelkeznek hatáskörrel.

Az általunk kezdeményezett szabálysértési ügyek a Természetvédelmi Őrszolgálat munkatársainak feljelentése, vagy intézkedése következményeként indultak. Az Igazgatóság működési területén ebben az évben is változatlanul a falopások, illegális fakivágások miatt kezdeményeztük a legtöbb szabálysértési eljárást.

Az új szabálysértési törvény 2012. évben lépett hatályba, de az egységes joggyakorlat kialakítása, a jogértelmezés, a végrehajtásra vonatkozó szabályok alkalmazásának nehézségei még a 2013. évben kezdeményezett eljárásokban is érezhetőek voltak.

Az elmúlt évben 46 esetben kezdeményeztünk szabálysértési eljárást, melyek közül továbbra is elsősorban az illegális fakivágás miatt indult tulajdon elleni szabálysértések száma a legmagasabb.

Védett természeti értéket, területet veszélyeztető, sértő jogellenes cselekmények miatt 178 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást, melyek természetvédelmi-, vadászati-, halászati-, illetve erdészeti hatóságnál indultak. Védett, fokozottan védett faj fészkelése miatt 8 alkalommal kezdeményeztünk hatósági korlátozást.

Hét esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást védett természeti területen, Natura 2000 hálózat részét képező területen történő hulladék, elsősorban építési törmelék illegális elhelyezése miatt. A kiadott kötelezések végrehajtása iránti hatósági intézkedések nem minden esetben vezettek eredményre.

Az új törvény hatálybalépésével a falopás miatt indult tulajdon elleni szabálysértések elzárással is büntethetővé váltak, ezen szankció alkalmazásával sajnos a várt visszatartó hatást - az elkövetői kör szociális helyzete miatt - nem sikerült elérni. Egyre gyakoribb a rövid időn belüli ismételt elkövetések száma.

A szabálysértések tekintetében - továbbra is - a leginkább érintett őrkerületek 2013. évben is a Közép-Tisza Jászság Természetvédelmi Tájegység (Tiszabura, Tiszabő, Tiszapüspöki, Pély, Rákócziújfalu, Kőtelek, Kisköre, Szolnok Szandaszőlős) és a Szatmár-Beregi Természetvédelmi Tájegység (Tiszabercel-Tiszadob TT, Tiszakarád, Tiszaeszlár, Tiszadada). A leggyakoribb szabálysértések: illegális fakivágás, falopás, jogosulatlan horgászat, tiltott helyen tartózkodás, tiltott módon való közlekedés.

8.4. Büntető ügyek

2013-ban 16 esetben tett Igazgatóságunk büntetőfeljelentést természetkárosítás bűntette miatt. Ebből 6 ügy védett és fokozottan védett faj mérgezése/elpusztítása miatt indult (Szerep, Hajdúsámson, Hajdúböszörmény-Pród, Pusztamonostor, Tiszalök). Továbbra is gondot jelentett a természetkárosítások miatt indult büntető eljárások eredménytelensége, melynek indoka hogy az elkövető kilétét az eljárás során nem sikerült megállapítani, vagy bizonyítottság hiánya miatt került az eljárás megszüntetésre.

Illegális fakivágás, falopás miatt 21 esetben tettünk büntetőfeljelentést, az ügyek jelentős számában azonban az elkövető kiléte nem volt megállapítható, így a nyomozás felfüggesztésre, elévülési idő leteltét követően megszüntetésre került. Az illegális fakivágások egyre nagyobb mértékben érintették az Igazgatóság saját vagyionkezelésében lévő, üzemtervezett erdőit.

Az Igazgatóság vagyionkezelésében lévő területet érintő rongálás miatt 3 esetben tettünk büntetőfeljelentést. Egy természetvédelmi szabálysértés elkövetése miatt kezdeményezett szabálysértési eljárás kapcsán tett büntetőfeljelentésünk alapján közokirat-hamisítás bűntettének megalapozott gyanúja miatt indult büntetőeljárás. Régészeti lelőhelyen fémdetektor használata miatt egy esetben kezdeményeztünk büntetőeljárást.

Három esetben éltünk panasszal büntetőeljárás megszüntetése miatt, ebből két alkalommal a nyomozás továbbfolytatását rendelte el az ügyészség.

8.5. Polgári perek

A polgári pereket az alábbi négy csoportra bonthatjuk.

A) Bérleti szerződésekkel kapcsolatos perek

- Újszentmargitai Kft. haszonbérleti szerződésének felmondása (felülvizsgálat alatt)
- Kiss Sándor haszonbérleti szerződésének felmondása (folyamatban I. fokon, ítélet várható)
- Blága Mihály haszonbérleti szerződésének felmondása (folyamatban, I. fokon, törvénykezési szünet előtt ítélet várható)
- Nagyiváni Kft. haszonbérleti szerződésének felmondása (folyamatban, hatályon kívül helyezett I. fokú ítélet miatt az I. fokú megismételt eljárás folyamatban van)
- Hortobágyi Lúdtenyésztő Zrt. haszonbérleti szerződésének felmondása (folyamatban II. fokon)

B) VSzT hatálya alá tartozó terület jogellenes magántulajdonba kerülése

- Szerletics Róbert és tsa – filmforgatás vélelmezett akadályozása (felülvizsgálati eljárása szünetel, tehát továbbra is folyamatban)
- Kupeczki Tibor és tsa (az eljárás Kupeczki Tibor halála folytán megszűnt)

C) Munkaügyi perek

- Nagy Márton munkaügyi pere (felfüggesztve az Alkotmánybíróság döntéséig)

C) Egyéb perek

- Aves Tours Bt., Perlaki Tamás (felülvizsgálata folyamatban van)
- Tóth Péter felperes vadkár megtérítése iránti per (befejeződött, a jogalapot II. fokon jogerősen megítélte a Debreceni Törvényszék, az összecszerűség tekintetében egyezséget kötöttünk)

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1. Alapadatok

9.1.1. Személyi feltételek

Az osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi leosztással létrehozott csoportok az ún. *természetvédelmi tájegységek*, melyek élén a *tájegység-vezető* áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat a Hortobágy Tájegység vezetője látja el.

A Hortobágy Természetvédelmi Tájegységben 2013-ban 7 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. Az év elejétől - a korábban a Természetmegőrzési Osztályon dolgozó – Katona József lát el szolgálatot Bessenyei Lászlóval közös örkerületben. Április közepétől október közepéig tartott az év első közmunka programja, melyben összesen 4 fő közfoglalkoztatott dolgozott. Két fő továbbra is a tájegységvezető közvetlen irányítása mellett, míg további két fő Szilágyi Attila vezetése alatt. Október 15-én befejeződött a program, de november 1-én kezdetét vette az ún. téli közmunka, melynek keretein belül – ugyan személyi változásokat követően – az év végéig újra 4 fő közfoglalkoztatott dolgozott a területen a korábbi vezetési gyakorlatnak megfelelően irányítva.

A Nagykunság Természetvédelmi Tájegység 6 fő természetvédelmi őrrel dolgozott 2013-ban. Egy fő tájegység-vezető és 5 fő örkerület-vezető dolgozik a 187.928 ha területen. Két új kolléga ált munkába 2013 januárjában. 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben, főleg Püspökladány és Nádudvar térségében.

A Bihari-sík Természetvédelmi Tájegységben 2013-ban öt természetvédelmi őr teljesített szolgálatot a tájegység-vezetővel együtt. A tájegységvezető 2013. decemberében távozott a Nemzeti Park Igazgatóságtól, ezért e jelentést már az új tájegységvezető (Mazsu István) állította össze, kizárólag az örök leadott jelentéseiből. Az őrszolgálatnak ez évben már nem voltak jelentősebb feladatai az állattartó telepek és az állatállomány felügyeletével kapcsolatosan ezt a munkát a Vagyonkezelési Osztály átvette. Részt vettek azonban az állatok állat-egészségügyi kezelési munkáiban. A múlt évben 6 hónapon keresztül 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben, egyikük a Vagyongazdálkodási Osztály irányítása alatt. Munkájukat az állattartó telepen végezték, de alkalmilag természetvédelmi kezelési feladatokat is elláttak.

A Hajdúság–Dél-Nyírség tájegység az évet már újra 6 fő természetvédelmi őrrel kezdte. A megüresedett őr helyet Lisztes Anna töltötte be. Az év első részében 6, majd novembertől 3 fő közhasznú munkást foglalkoztattunk, főként a természetvédelmi kezelési feladatok fizikai kivitelezésében, valamint a létavértesi szőlőművelésben.

A Nyírség–Szatmár–Bereg tájegységben 2013-ban 9 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. A közmunkaprogram keretében 2013-ban 14 fő közmunkást foglalkoztattunk április 15 és október 15 között. 10 fő Tarpán dolgozott, feladatuk a saját vagyonkezelésű erdők ápolási munkáinak végzése, valamint egyéb természetvédelmi kezelések a Szatmár-Beregben. 1 fő Cégénydányádon, feladata a park állagmegóvása, cserjés területrészek visszaszorítása, a tanösvény és a kastélykarbantartása. 1 fő Bátorligeten, feladata: az épületek gondnoki munkáinak az ellátása, csoportvezetés, természetvédelmi kezelési munkák végzése. 2 fő Fehérgyarmaton, feladatuk oktatási és csoportvezetési feladatok végzése. November 1-december 31 között a közmunkások létszáma lecsökkent 7 főre. (Tarpa: 3 fő, Fehérgyarmat: 2 fő, Cégénydányád: 1 fő, Bátorliget: 1 fő). A cégénydányádi közmunkásunk december 2-tól motorfűrész kezelői tanfolyamon vesz részt.

A Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájegységben csak év végén történt személyi változás 2013-ban. Az év folyamán a tájegységben 6 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, munkájukat 4 fő közmunkás segítette. A Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájegységben az erdészeti ügyek szakmai koordinálását továbbra is Dobrosi Dénes végezte, szerződéses megbízással, főállásban pedig Juhász Lenke természetvédelmi örkerület-vezető látta el az erdészeti/erdőmérnöki feladatokat. Az erdésztechnikusi feladatokat az év első felében Kovács Kálmán, távozását követően a Vagyonkezelési Osztály munkatársa látta el. Az év folyamán Zelenák Attila természetvédelmi örkerület-vezető sikeres közigazgatási alapvizsgát tett. A tájegységben szolgálatot teljesítő hat fő természetvédelmi őr rendelkezik őrri vizsgával és fegyvervizsgával. Tallósi Béla, Sallai Zoltán, Monoki Ákos kiséphajóvezetői jogosítvánnyal is rendelkezik. Zelenák Attila a 2013. év során átmeneti időszakra Juhász Tiborral közös örkerületben teljesített szolgálatot. A Jászság két örkerületre történő szétválasztása december hónapban megtörtént, de a külön történő feladatellátás a 2014. évtől kezdődik.

9.1.2. Technikai felszereltség

A Természetvédelmi Őrszolgálat technikai felszereltségének legfontosabb értékmérője a szolgálati járműpark állapota. A tavalyi évhez képest – részben pályázati források felhasználásának, részben önálló beszerzésnek köszönhetően – némi javulás volt mondható, miközben továbbra is sok olyan gépkocsi van, melynek cseréje már régen indokolt lenne és ezek esetleges egyszerre történő elromlása nagyon komoly munkaszervezési, és nem utolsósorban anyagi terhet ró igazgatóságunkra.

Az Őrszolgálat optikai eszköz (fényképezőgép, távcső) ellátottsága jónak mondható, ráadásul, pályázati források segítségével folyamatosan szinten tartjuk, illetve fejlesztjük.

Az informatikai eszköz ellátottság lehetővé teszi a munkavégzést, az elmúlt évben az Őrszolgálat számítógép-parkja jelentős fejlesztésen esett át (főleg laptopok). Itt jegyezzük meg, hogy a KÜVET és az ortofotó állományok friss verzióinak hozzáférhetősége a Természetvédelmi Őrszolgálat – de valójában a nemzeti park igazgatóságok – mindennapi munkájának alapvető feltétele. Ezek hiányában az elvégzett munka óriási többlet energiák befektetését igényli, ráadásul minősége alatta marad az elvárhatónál.

A szemléltető eszközök mennyiségi és minőségi jellemzői tájegységek között igen nagy eltéréseket mutatnak, de a feladatot mindenhol el tudja látni a kollektíva. Az Őrszolgálat egyenruházati ellátása – az elmúlt időszak pénzügyi körülményeinek alakulása függvényében – elfogadható.

9.1.3. Polgári természetőrök

Az elmúlt évekhez hasonlóan ez a csoport, mint a hivatásos természetvédők polgári segítői elmaradtak az igazgatóságunk működési területéről. Alkalmoszerű beavatkozások során a működési terület számos pontján természetesen létezik együttműködés civilekkel, de ez ma már nem köthető a polgári természetőr jogintézményéhez. A segítőik többnyire nem igénylik ezt a címet, az eseti jellegű segítség nyújtás pedig ennek hiányában is jól működik. Igazgatóságunk nem tervezi ennek a szektornak a bővítését, mert tapasztalataink azt mutatják, hogy nem volt hatékonyabb a munkavégzésünk azokban az időkben, amikor 40-50 polgári természetőrrel álltunk kapcsolatban.

9.2. Feladatellátás

9.2.1. Hatósági feladatellátás

A hatósági feladatellátás egyik része a védett természeti területek és a Natura 2000 területek hatósági őrzése. Ennek hatékonysága és színvonala egyrészt a létszámmal, másrészt a technikai eszközellátottsággal mutat egyenes arányosságot.

A hatósági munka másik része intézkedésekben, illetve intézkedések kezdeményezésében nyilvánul meg, ezekkel a 8.2. illetve 8.3. alfejezetekben foglalkoztunk.

9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal

A hatóságokkal (rendvédelmi ~ és természetvédelmi ~) történő együttműködésünk jó és hatékony. Kiemelt partnereink a rendőrkapitányságok, akikkel rendszeresen szerveztünk közös szolgálatot, ennek eredményei (bírság, eljárás kezdeményezése, feljelentés) is kiolvashatók a korábbi fejezetekből.

9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

A Természetvédelmi Őrszolgálat munkájában a klasszikus természetvédelmi őrzési tevékenységi kör mellett a vagyonkezelési, fajmegőrzési és élőhely-védelmi, pályázati illetve oktatási-idegenforgalmi feladatok is jelentős és fontos szeletet jelentenek, sőt ez utóbbi tevékenységi körök aránya emelkedő tendenciát mutat.

Az egyes, nem hatósági feladatokat külön nem tárgyaljuk, a természetvédelmi kezelési tevékenységet az 5.2-5.4. fejezetekben, a vagyonkezelési vonatkozású tevékenységeket a 5.5.-5.8. fejezetben a többi szervezeti egység tevékenységével összevontan tárgyaljuk.

10. Költségvetés és vagyon

A 2013-as év gazdálkodási szempontból nyugodt évnak tekinthető. A költségvetési támogatásunk egyenletes ütemben nyílt le. Egy esetben (2013. február 1.) vált szükségessé keret-előrehozási kérem benyújtása a felügyeleti szervünk felé 23.000 eFt összegben munkabér fizetési kötelezettség teljesítése miatt. Az egyenletes eloszlásnak és a kiszámíthatóságnak köszönhetően gazdálkodásunk 2013-ben kiegyensúlyozottnak és jónak mondható. Az eredeti előirányzat egy alkalommal csökkent zárolás miatt. Június hónapban a Kormány 1259/2012 (V.31) számú túlzott hiány eljárás megszüntetése érdekében szükséges intézkedésekről szóló határozata alapján zárolási kötelezettséget rendelt el, mely intézményünk esetében 19.000 eFt zárolását jelentette. Az év folyamán az eredeti előirányzatunk több alkalommal emelkedett 2013. július 1-vel beolvasztott Igazgatóságunkba a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei (Tiszakürti) Arborétum, ezzel együtt - bázis jelleggel - kiadási és támogatási előirányzatunk is megemelésre került 9.842 eFt-tal (személyi juttatások 7.553 eFt, munkaadókat terhelő járulékok 2.289 eFt).

A munkabér kompenzációra év elején 8.646 eFt támogatást igényelt Igazgatóságunk, mellyel kapcsolatban a november hónapban esedékessé vált elszámolás során után további 88 eFt többletigény merült fel.

A Kormány „Földet a gazdáknak!” programja kapcsán soron kívül jelentkező feladatok keretében, a megyei lapokban történő tájékoztató jellegű hirdetések finanszírozása érdekében - nem bázis jelleggel - 2.109 eFt és 5.499 eFt költségvetési támogatás került átadásra.

Október hónapban a Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére 20.000 eFt támogatás került átadásra az Igazgatóság részére – nem bázis jelleggel – intézményi beruházási kiadásokra.

A november hónapban Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 60.000 eFt támogatásban részesült a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. átvételéhez kapcsolódó költségek fedezet céljából. A támogatás a havonta esedékes támogatási keretünkkel együtt került lenyitásra, egyben a működési költségeink szabad előirányzata is megemelkedett.

November hónapban a VM és az MVH között megkötött és átruházott szakértői feladatokról szóló megállapodás alapján 7.260 eFt támogatásban részesült Igazgatóságunk – nem bázis jelleggel.

A fenti megállapodás alapján december hónapban további 3.060 eFt támogatás került folyósításra részünkre.

Február elején kaptuk meg a 2012. évi területalapú támogatást (268.147 eFt), amely kellően likvid helyzetet teremtett arra az időre, amíg bevételeink májusban, majd szeptemberben realizálódtak. De likviditásunk megőrzésében jelentős szerepe volt a 2013. áprilisában folyósított - 2011.szeptember 01 – 2012. augusztus 31. közötti mezőgazdasági évről vonatkozó - AKG támogatás 64.480 eFt-os összegének. Valamint a 2013. májusában kiutalt 2012. évre igényelt kerdő szerkezetátalakítási támogatásnak 20.578 eFt összegben.

A költségvetés bevételi előirányzatát teljesítettük, a többletbevétel előirányzat-módosítását a fejezethez benyújtottuk. Nagy hangsúlyt fektettünk követeléseink behajtására, felszólító leveleket, kamatközlőket többször küldtünk rossz vevőinknek. Jogerős fizetési meghagyás nyomán is jelentős bevétel összeg folyt be a kintlévőségeink közül. Pályázati tevékenységünknek köszönhetően 2013-ban is jelentős támogatásértékű bevételt realizáltunk. A 2013. évi területalapú támogatást a mai napig nem kaptuk meg.

Augusztus hónapban Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 85.000 eFt támogatásban részesült a 1427/2013 (VII.10) Kormányhatározatban meghatározott 2012. évi előirányzat-maradvány átcsoportosítása keretében. A Igazgatóság a Vidékfejlesztési Minisztérium Költségvetési és Gazdálkodási Főosztályától érkezett 2013. szeptember 10-én kelt KGF/1218-2/2013. iktatószámú levél alapján a 85,0 millió forint maradványt a Hortobágyi Halgazdaság Zrt tulajdonosi joggyakorlásának átvételével összefüggő pótlólagos kiadásokra fordíthatja. A Kormány a 1723/2013. (X.11.) számú Kormány határozatban rendelkezett arról, hogy a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság gyakorolja az államot megillető tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. felett azonnali hatállyal. Ez a határidő a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-hez intézett írásos kérelme alapján, az MNV Zrt. 953/2013. (XII.16.) IG sz. határozatával 2014. január 01-re módosult. Az előzményekben leírtak alapján fenti összeg kötelezettségvállalás nélküli maradványként szerepel Intézményünk nyilvántartásaiban.

Kiadásaink döntő része a 2012-es évhez hasonlóan egyenletesen merült fel. A kielégítő likviditási helyzetünknek köszönhetően kötelezettségeinket határidőre teljesítettük, tartozásállományunkat az év folyamán igyekeztünk alacsony szinten tartani.

2012-ben új integrált ügyviteli szoftvert vezettünk be. Ez a szoftver magában foglalja a számlák érkeztetését, iktatását, a főkönyvi könyvelést, a számlázást és a tárgyi eszközök nyilvántartását. Az év során folyamatos feladatot jelentett a rendszer használatának tökéletesítése, adatokkal való feltöltése, testre szabása, a munkafolyamatok kialakítása. Az új szoftvernek köszönhetően az adminisztráció egyszerűbbé vált, továbbá naprakész vezetői információkhoz jutunk.

2013-ban egy lezárt évvel a hátunk mögött, már tudjuk hasznosítani a tanuló év tapasztalatait és csiszolni azokat a pontokat ahol még hiányosságok vannak.

10.1. Kiadások (területkezelésre, védett természeti területek, nem védett Natura 2000 területek)

Az Igazgatóság kiadásainak megoszlás a 2013-as költségvetési évben:

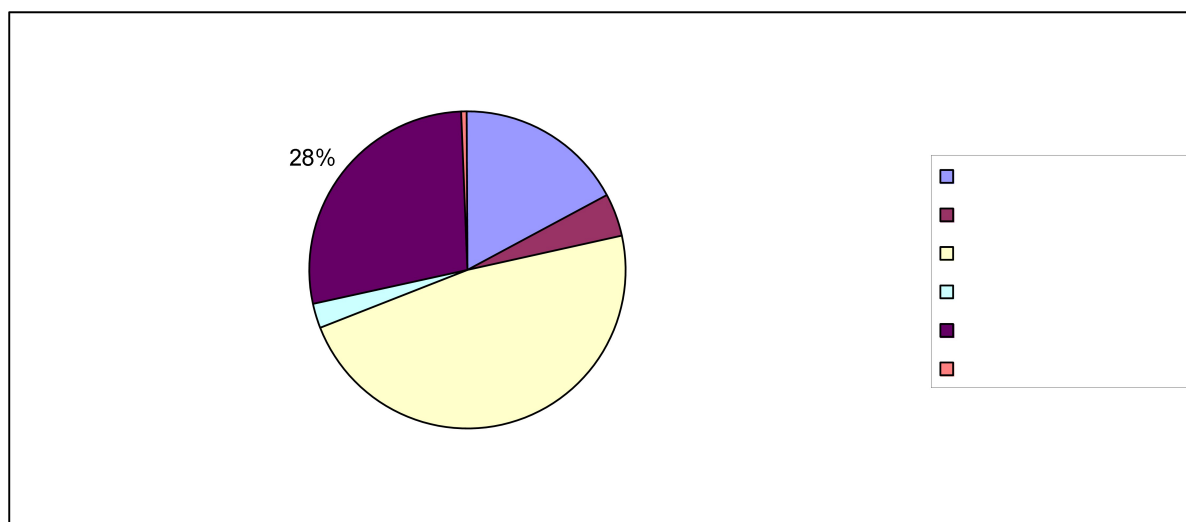
Megnevezés	Összeg (e Ft)
Személyi juttatás	540 802
Járulékok	136 383
Dologi kiadások	1 473 273
Felújítás	83 495
Beruházás	872 036
Felh.c.v.nem tér.tám.	20 600
Összesen	3 126 589

A lenti grafikon a költségek %-os megoszlását tartalmazza az Igazgatóság összes kiadásán belül.

2013. év kiadásainak 21%-át a bér és járulékköltségek adták. A dologi kiadások között található a területkezelési, erdészeti, mezőgazdasági szolgáltatások kiadásai, a gépjárművek fenntartási költségei, a felmerülő rezsiköltségek, az adminisztrációs kiadások. Beruházásaink és felújításaink elsősorban pályázati forrásokból valósulhattak meg.

A HNPI 2013. évi kiadásainak %-os megoszlása

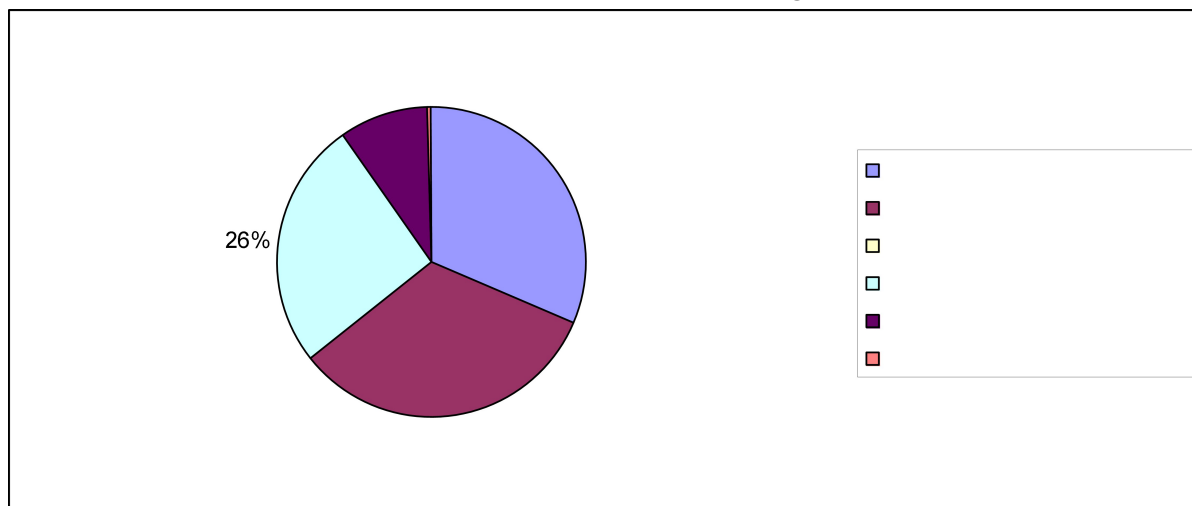
10.2. Bevételek

Az Igazgatóság bevételi adatai az alábbi táblázat tartalmazza:

Megnevezés	Összeg (e Ft)
Intézményi .működési bevétel	1 011 796
Működési c.tám.átvett p.e	1 063 736
Felhalmozási bevételek	906
Felhalmozási c,tám.átvett.p.e	842 869
Központi, irányítószervi tám.	306 864
Maradvány	6 081
Összesen	3 232 252

Az bevételeinek legjelentősebb részét pályázati források jelentették. A következő legfontosabb tétel a saját bevétel, illetve az agrártámogatásokból származó bevétel. 2013-ben bevételeinek százalékos eloszlása az alábbi:

A HNPI 2013. évi bevételeinek %-os megoszlása

A költségvetési támogatás összetétele az alábbi:

A költségvetési támogatás összetétele 2013-ban (eFt)	
Működési költségvetés támogatása	274 834
Természetvédelmi célú pályázatok támogatása	10 530
Intézményi felhalmozási kiadások támogatása	21 500
Összesen	306 864

10.3. Vagyon

Az Igazgatóság mérlegében az eszközök és források 27.013 m Ft-ról 31.968 m Ft-ra emelkedtek, amely 18 %-os növekedést jelent.

10.3.1. Befektetett eszközök

A befektetett eszközök állománya 26 657 m Ft-ról 31 593 m Ft-ra (4.919 m Ft-tal) nőtt, amely növekedés elsősorban a pályázatokból megvalósuló beruházásoknak köszönhető, ez a növekedés a „ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok” soron jelentkezik.

10.3.2. Forgóeszközök

Az Igazgatóság forgóeszköz állománya 355.804 eFt-ról 375.012 eFt-ra emelkedett, ez 19.208 eFt-os (5%-os) növekedést jelent. A növekedés jelentős része a készletek között jelentkezik. Itt a növekedés egyik tényezője a Tiszakürti Arborétum beolvadása miatt megjelenő „befejezetlen termelés és félkész termékek” állománya, ez a tétel arborétumban nevelt facsemeték állományát takarja. Ezen kívül növekedés mutatkozik a „növények, hízó és egyéb állatok” valamint az „árak, göngyölegek, közvetített szolgáltatások” és a követelések soron is.

10.4. Épületek

Épületeinkkel, építményeinkkel kapcsolatban nem pályázati forrásból az alábbi munkálatokat hajtottuk végre:

- Ladányi Major felújítása

- Szatmári tanya juhtelep, hodály helyreállítás
- Balmazújváros Fűszálló felújítási munkálatai
- Szatmári tanya juhtelep melléképület felújítás
- Angyalháza szolgálati lakás felújítás (gipszkarton mennyezet)
- Hortobágy Pásztormúzeum lábázat felújítás, térkövezés
- Tiszafüred Nyugati fogadó nádtető felújítás
- Darassa szolgálati lakás felújítás
- Debrecen Hajnal u. 15. iroda épület felújítás
- Tiszafüred Góré tanya 0202/2 hrsz 1. juhhodály felújítás
- Tiszafüred Góré tanya 0202/2 hrsz 2. juhhodály felújítás
- Nagyhegyes 0705 hrsz 1. juhhodály felújítás
- Nagyhegyes 0705 hrsz telepi iroda
- Balmazújváros 08796 hrsz juhhodály
- Nagyhegyes 0705 hrsz tüzi-víztározó
- Nagyhegyes 0705 hrsz fekete-fehér öltöző
- Nagyhegyes 0705 hrsz istálló
- Pentezug állattartó telep karám vasajtó
- Malomháza kerítés építés
- Villanypásztor bővítés
- Kilátó felújítások (Hortobágy-Szálkahalom, Nagyhegyes, Tiszacsege, Balmazújváros)
- Malomháza kétsoros elektromos kerítés
- Kecskéri víztározó betekintő felújítás
- Tiszafüred Góré tanya járda
- Tiszafüred Góré tanya fa szerkezetű szabadtéri WC
- Nagyhegyes 0705 hrsz telepi út
- Nagyhegyes – Kecskés puszta leskunyhó
- Szatmári tanya juhtelep kerítés

Pályázatokhoz kapcsolódó kivitelezési munkák az alábbiak voltak:

- KEOP mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztési pályázatok megvalósítása
- Parlagi Sas LIFE+ projekt tevékenységei
- KEOP Góré tanya madárrepatriáló telep megvalósítás, kivitelezés ellenőrzése, kunhalmok rehabilitációja
- Komplex ökoturisztikai fejlesztés ÉÁOP pályázat előkészítés
- Növényház, madármegfigyelő torony építés Kis lilik Life pályázat
- KEOP Kisvízes pályázat kisvízterek rehabilitációja
- KEOP Bombatér (I-II) táj rehabilitáció megvalósítás

10.5. Eszközök

Az Igazgatóság eszközei munkavégzéshez szükséges színvonalának szinten tartásához folyamatos beszerzésekre, cserére van szükség. A 2012. és 2013. évi költségvetési hiánycél biztosításához szükséges további intézkedésekről szóló 1036/2012. (II. 21.) Korm. határozat azonban több eszközcsoport beszerzését tilalom alá helyezte. Az év során végrehajtott beruházás jellegű beszerzéseinket KEOP és LIFE pályázatainkból, illetve a közfoglalkoztatási keretből oldottuk meg.

11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

Az igazgatóság környezeti nevelési, oktatási turisztikai tevékenységét koordináló és túlnyomórészt végző Oktatási és Turisztikai Osztály tevékenységében 2013-ban a 40 éves események kapcsán szervezett programokkal kapcsolatos teendők domináltak. Az osztály munkáját célszerű tevékenységi területenként taglalni.

Az **oktatási csoport** a környezeti nevelési tevékenységet végzi, meghirdeti az igazgatóság saját pályázatait, ismeretterjesztő versenyeket, szakköröket és tanfolyamokat szervez, oktató-ismeretterjesztő jellegű kiadványok gondozását látja el, valamint az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalainak gondozását végzi. A *Fecskebázis Erdei Iskola* üzemeltetése is ide tartozik 2013-tól, egyben az erdei iskola vezetője koordinálja a turisztikai létesítmények takarítását ellátó munkatársak napi tevékenységét is.

Az **ökoturisztikai csoport** több területen tevékenykedik, különálló egységekben.

Az **információs iroda** működteti a HNP Látogatóközpontban szezonálisan működő Tourinform Hortobágyot is. Feladataik közé tartozik a vendégtájékoztatás, programszervezés. Fontos szerepük van az osztály belső kommunikációjában, az igazgatóság külső kommunikációs tevékenységét támogatja, valamint ellátja a gondnoki teendőket a látogatóközpont épületében, annak udvarán, és a játszótéren.

A **néprajzi gyűjtemények** magukba foglalják a hortobágyi muzeális kiállítóhelyeket és a Hortobágyi Kézművesudvar. Az itt dolgozó munkatársak gondoskodnak a kiállítások üzemeltetéséről, a Kézművesudvar programjainak szervezéséről, az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalait gondozzák, és emellett feladatuk a HNPI fotó-, dokumentum, hang és filmarchívum (médiatár) gondozása, gyarapítása, rendszerezése, amely így a 2013.12.31-i állapot szerint mindösszesen 10485 médiafájlt tartalmaz.

A **Halastavi-kisvasút** üzemeltetését ellátó munkatársak a Kisvasút turisztikai célú hasznosításáért felelősek.

Az osztály tevékenységében a harmadik nagy csoportot alkotja a **Hortobágyi Vadaspark**, akinek munkatársai felelősek az állatkert működéséért, valamint a vadlőrezervátum szakmai munkájának ellátásáért együttműködésben a Vagyonkezelési Osztállyal.

2013-ban új intézmény épült be az Igazgatóság szervezetébe, a Tiszakürti Arborétum, mely működése számos területen kapcsolódik a bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok témakörhöz. Az új osztály ide vágó tevékenységének értékelését, mutatóit a külön részként tüntettük fel.

11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1. Látogató-, fogadó- és oktatóközpontok

A) Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja

Információs iroda

A HNP Látogatóközpontja Hortobágy falu központjában található, turisztikai szempontból a nemzeti park központi fogadó létesítménye. Az ide érkező turisták teljes körű információt kaphatnak nemcsak a nemzeti park programjairól, hanem a hortobágyi rendezvényekről, szállás- és étkezési lehetőségekről. A programszervezés, programfoglalás, szakvezetések szervezése is az itt dolgozók feladata, akik a szakvezetések lebonyolításából is kiveszik részüket.

Az információs részleg április és október között szezonális Tourinform irodaként is működik, de a vendégek tájékoztatása (e-mail, posta, telefon, személyes megkeresés) április előtt és október után is zavartalan és teljes körű.

Az itt folyó munkát nehezíti és lassítja, hogy a programszervezés és a turistatájékoztatás nem különül el sem időben, sem térben.

Térben: a rendezvények, csoportok programjainak szervezése, ill. a háttérmunkák, adminisztrációk elvégzése is a vendégforgalmat, tájékoztatást ellátó információs pultban történik.

Időben: a látogatóközpont széles nyitva tartási időintervalluma miatt a háttérmunka nehezen elvégezhető. Ennek enyhítése érdekében szezonban a látogatóközpont nyitását 2014-ben egy órával eltoljuk (8.00 helyett 9.00 órára). A csoport munkafeltételének javítása érdekében különösen új munkaeszköz beszerzése indokolt a jövőben.

2 fő állandó dolgozó mellett a nyitvatartási napok és órák száma, valamint a vendégforgalom indokolja, hogy április és október között bővítsük a létszámot 1 fő határozott idejű foglalkoztatottal, továbbá a Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület (DETE) által támogatott 6 hónapos félállású alkalmazottal, ill. évente 3-4 gyakornokkal és közfoglalkoztatottakkal. Probléma, hogy a közmunka program időtartama és a turisztikai szezon nem esik egybe, így előfordult, hogy fontosabb időszakban létszámhiánnyal küzdöttünk. Mindezek ellenére feladatainkat, előírt kötelezettségeinket (pl.: Tourinform Hortobágy – Magyar Turizmus Zrt. Névhasználati Szerződés) megfelelő színvonalon végeztük, amit az MT Zrt. éves értékelése is alátámaszt.

Nyitvatartás:-

2013-ban a látogatóközpont információs irodájának nyitva tartása a 2012. évben bevezetettel szinte teljesen megegyezett. Január, február és december hónapban zárva volt. Július és augusztus hónapban viszont hosszított nyitva tartással működött (18.00 óráig). A 17.00 óra utáni forgalom továbbra is elenyésző, a napi forgalom 3-4 %-a.

Ez összefügg azzal is, hogy a vendégek többnyire 1 napos látogatók, nem Hortobágy faluban szállnak meg.

Több alkalommal felmerült az igény a látogatóközpont téli nyitva tartására, mind az információs létesítmény, mind pedig a természetrajzi kiállítás miatt. Ennek bevezetése létszámhiány miatt csak nagy nehézségek árán kivitelezhető. 2014-től mégis a téli nyitva tartás mellett döntöttünk.

Feladatok – szolgáltatások:

Turistatájékoztató – formája: személyes, telefonos, írott (e-mail és postai levél). Telefonos és e-mailes megkeresések száma hasonlóan alakult előző évihez.

A látogatók száma 31150 fő ami kb. 10%-os növekedésnek felel meg 2012-höz képest.

A látogatóközpontba működik egy ún. Touch Info berendezés, mely térképpel, fényképekkel, többnyelvű leírással segíti a turisták útbaigazítását Hortobágy és Debrecen programlehetőségei tekintetében, illetve szállás és étkezési lehetőségei vonatkozásában.

Értékesítés – Az információs pultban elsősorban szolgáltatásértékesítés történik. Főként a nemzeti parki belépőkártya, de bizományos értékesítés keretében a Máta Ménes székértúra programjára szóló jegy is megvásárolható.

Több helyszínen, a HNP Látogatóközpont Ajándékboltjában és a Körszínben működik ajándékboltunk, továbbá kisebbek a Pásztormúzeumban, a Hortobágyi csárdakiállításban és a Hortobágy-halastavi Kisvasút pénztárában. 2013. év újdonsága a Hortobágyi Vadasparkban a Vadló büfé és ajándékbolt. Értékesítünk nemzeti parkos termékeket, ajándéktárgyakat, kiadványokat, helyi és tájjellegű kézműves termékeket, nemzeti parki védjeggyel ellátott termékeket.

A látogatóközpont ajándékboltjának kínálatát igyekszünk évről évre bővíteni, a vendégek igényeinek megfelelően. A szürkemarkarha szalámi mellett egy újabb terméket vezettünk be 2013-ban, az őstulok szalámit, amely csak a Hortobágyi Nemzeti Park létesítményeiben vásárolható. Utóbbi rövid időn belül népszerűvé vált.

Kölcsönzési lehetőségek:

- *Kerékpárkölcsönzés* – a Látogatóközpontban több mint 30 kölcsönözhető kerékpár található. Több kerékpáros szakvezetési túrát indítottunk kerékpár kölcsönzési lehetőséggel.
- A látogatóközpontban kölcsönözhető audioguide készülék (okos telefon alkalmazással együtt, illetve mp3 lejátszó) nem olyan népszerűek. Az okos telefon audioguide az ún. Pocketguide 2013-

tól mobil alkalmazásként is letölthetővé vált. Megállapítható, hogy ez már keresettebb, többen töltik le az alkalmazást. A mobil túravezetés magyar, angol és német nyelven érhető el, IOS és android operációs rendszerrel.

Csoportok fogadása, teljes körű programszervezés és koordináció – a Hortobágyi Nemzeti Park, mint turisztikai célterület az utóbbi időben bár veszített népszerűségéből, mégis kedvelt utazási célpont maradt az oktatási intézmények diákcsoportjai, valamint bel- és külföldi turisták körében. A látogatók többsége még mindig, mint a pásztorok földjét ismeri. Az utóbbi években már nem csak emiatt válik úti céllá, a természeti értékek megismerése is egyre inkább előtérbe kerül.

A Hortobágy-halastavi Kisvasút és a Hortobágyi Vadaspark csoportos, előzetes foglalásainak (meg)szervezése, az érintett kollégák tájékoztatása, egyéni szakvezetések szervezése a Látogatóközpont információjában történik.

A Hortobágy faluban található nemzeti parki kiállításokat és az épített örökséget (természetrajzi kiállítás, néprajzi gyűjtemények) bemutató szakvezetés egy részét is az itt dolgozók végzik ún. faluséta keretében.

Természetrajzi kiállítás - A puszta természetrajzát és a gazdag élővilágot bemutató, multimédiás eszközöket felhasználó természetrajzi kiállítás. A kiállítás ingyenesen tekinthető meg, a látogatóközpont nyitvatartási idejében. Az egyik leglátogatottabb kiállításunk. 2014-ben ÉAOP-os pályázat eredményeképpen ezen kiállítás megújul, várhatóan júniustól Darvak világa néven fog megnyílni. Addig is korlátozottan látogatható marad a földszinti része.

A látogatóközpont szolgáltatásait 2013-tól SZÉP Kártyával is ki lehet egyenlíteni.

Kézművesudvar

- A Kézművesudvar szakmai programjában látványműhelyek nyitvatartási időben történő működtetésén, a gyermekek számára nyújtott kézműves foglalkozásokon túl egy új, a tájegységhez kapcsolódó viselettörténeti kiállítás, kiállítási paravánrendszer, illetve néprajzi szemléltetők, játékok elkészítése szerepelt. Vásári rendezvényeink a Húsvét, Gyermeknap, Pünkösd, Szent Iván-nap, Hídi vásár, Daru ünnepen voltak. A kézműves foglalkozásokon résztvevő gyermekcsoportokban 1042 főt fogadtunk (20% növekedés, 2012 800 fő), 9 főre bővült munkatársi gárdával. A Kézművesudvarban elkészült 12 féle népi játék, néprajzi társasjáték, kültéri reklámeszközként egy molinótartó kapu. A Kézművesudvarban zajló bemutató-tevékenység becsült bevételei (700 e Ft) napi működés dologi kiadásait meghaladták. A "HNP 40 éves" rendezvénysorozat keretében aktív tevékenységet folytattunk, közel tucatnyi külső helyszínen való megjelenéssel. A viselettörténeti kiállítás bemutatkozása egyrészt a debreceni Fórumban (2013.08.01-11), illetve a Hortobágyi Filmnapok kísérőjeként a debreceni Apolló moziban (okt. 19-22.) történt.

2013-ban 1042 fő vett részt foglalkozáson (44 egyénileg, 998 fő csoportosként).

B) Turisztikai létesítmények, bemutatóhelyek üzemeltetése

Az ÉAOP-os pályázati beruházások eredményeképpen a Hortobágyi Nemzeti Park turisztikai kínálata kibővült. A kombinált belépőjegy bevezetésével lehetővé tettük a kiállítások – más néprajzi kiállításainkkal együtt – a Csárdák útja elnevezésű tematikus útvonalra felfűzött megismerését.

Csárdák útja projekt – A régi és új (ÉAOP) kiállításaink *tematikai egységet* alkotnak. Az egyéni jeggyel a Pásztormúzeum, Kőrszín, Hortobágyi csárdakiállítás, Kadarcsi csárdakiállítás külön is látogatható, de a kombinált, több kiállításba is érvényes belépővel arra ösztönöztük a látogatókat, hogy tartózkodási idejüket növelve a HNPI által kezelt kulturális értékekről is minél több ismeretet szerezzenek. Ez a belépőjegy-rendszer segített az új létesítmények megismertetésében és a már meglévő kiállítások esetleges újralátogatását is ösztönözte. Jegyárak terén a szociálisan érzékenyebb csoportok számára jelentős kedvezményeket biztosítunk (gyerek/nyugdíjas jegy mellett családi jegy), s ezen túl ingyenes látogatási napokat is meghirdetünk.

- *Hortobágyi csárdakiállítás:* A szakmaiság és élményszerűség optimálisnak mondható kombinációja a látogatószámban is megmutatkozik. Annak ellenére, hogy csökkenés tapasztalható az előző év adataihoz képest, az egyéni vélemények, visszajelzések továbbra is pozitívak, így a kiállítás betölti a tervezett célját. A kombinált jeggyel érkezett a legtöbb látogató, több csárdára is érvényes belépőjegyek és csárdai vendéglátás rendezése jót tett a kiállítás forgalmának, mely megtöbbszöröződött (2013 – 11101 fő, 2012 - 12517 fő, 2011 – 1908 fő).
- *Kadarki csárdakiállítás:* a turisztikai programajánlóban, hivatalos honlapon továbbra is a hortobágyi kiállítóhelyek és a Csárdák útja útvonal részeként lett kezelve, a 33-as főút mentén előjelző tábla, az épület homlokzatán tábla is hirdette a nyitva tartást. Ennek ellenére kevesen látogatták. A kiállításra vonatkozóan a HNPI még megelőző évben a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött üzemeltetési szerződést. Az üzemeltető külön marketing tevékenységet nem folytatott a csárda komplex üzemeltetésére vonatkozóan, a látogatók száma nem növekedett, sőt az éves adatok alapján jelentős csökkenést mutatott (2013 – 18 fő, 2012-ben 197 fő). A csárda nem központi fekvésű, inkább tranzit jellegű, ami a működtetésében más stratégiát igényelne, az exkluzív környezet inkább az ún. inszertív turizmus számára kínál lehetőségeket. A főbb turisztikai vonzerőt jelentő létesítményektől viszonylag távolabb esik, alacsonyabb látogatottságának ez is oka. Az értékes kiállítási anyag egy részét az épület állaga miatt ki kellett vonni.
- *A Meggyes csárda* a közúttól távoli muzeális épületünk, melyben kiállítást rendeztünk be. Látogatói, az egykori Sóút turistái – az Egyek-pusztaköcsi bemutató terület – valamint a Górés tanya vendégei közül kerülnek ki. Látogatottsága jelentősen csökkent (85 fő), melynek több oka is lehet. Megközelítése csak földúton lehetséges, így nagy mértékben időjárás függő. Górés tanyán és a tanösvényen 2013-ban folyó építési, felújítási munkálatok miatt eleve kevesebben látogatták a területet (a csárda kiállításának megtekintése a nemzeti parki belépőkártya megváltásán túl 1000 Ft/alkalomba került, a látogatószám csökkenés oka lehet ez is). Újdonságként próbáltunk ide szervezni néprajzi jellegű gyalogtúrákat – Mesél a múlt címmel - az egykori Sóúton haladva, mely felemás sikert aratott. 2013-ban is szeretnénk ezt a túrát indítani, az elmúlt év hibát kijavítva. 2014-ben ismét bővíteni szeretnénk az elérhető programok lehetőségét „szekeres csárda túrával” helyi szolgáltatókkal közösen, mely a szekerezés élményén túl étkezést is magában foglal majd. Látogatottsága 2013-ban 245 fő volt.

Pásztormúzeum és Körszín kiállítások – Hagyományosan a legnépszerűbb, vendégvonzó kiállításnak számít a Pásztormúzeum, amely 2013-ben közel 17 ezer látogatót vonzott (8% növekedés, 2012 – 15747 főhöz képest) és a Körszín, melyre 13 488 fő voltak kíváncsiak. A Körszín egyébként pozitív üzleti egyenlegében továbbra is a jegyeladásokból származó bevétel dominált, az ajándékboltban forgalmazott kézműves termékek utáni bevétel alacsonyabb volt. A látogatás formáját tekintve az egyéni látogatók voltak többségben, akik a kombinált belépőt részesítették előnyben. 2013. év folyamán a „faluséta” programon akciós kirándulás keretében 549 fő, míg az erdei iskolás csoportokat tekintve 576 fő tekintette meg kiállításainkat, ami jelentős növekedést jelent az előző évhez képest (2013 576 fő, 2012 - 463 fő).

A Pásztormúzeum látogatószám emelkedésében továbbra is jelentős szerepe van annak, hogy a Hortobágyi Vadasparkba induló járatok a Pásztormúzeumtól indulnak, a részvételi jegyet is ott lehet megvásárolni. „A pusztáról sző mesét az éj” Szent Iván éjjeli programunk egyik fő helyszíne is a Pásztormúzeum volt.

A látogatóközpont természetrajzi kiállításának jelentős bővítése indult el, a „Darumúzeumi” kiállítás építés előkészítése, a bemutatási eszközök szöveges és képi tartalmának összeállításával.

2013-tól mindkét létesítmény SZÉP Kártya elfogadóhely.

Hortobágy-halastavi Kisvasút

A Hortobágyra érkező turisták között egyre ismertebb a kisvonal. A kisvonalat nemcsak a természeti táj látványáért, hanem a vonatozás élményéért keresik fel. A vendégforgalom a 2012. évihez hasonlóan alakult: 2012-ben 26 076, míg 2013-ban 26 260 utast szállítottunk. Számos csoportot fogadtunk, ennek ellenére még mindig az egyéni vendégek aránya a magasabb.

2013-ban sem a jegyárakon, sem a vonat menetrendjén nem változtattunk, az Autómentes Hétféje kivételével, amikor az indulást egyaránt igazítottuk a Debrecen, valamint a Füzesabony felől érkező MÁV járatok érkezéséhez. A vonattal érkező vendégek száma még így is jóval alatta marad a személygépkocsival érkezőkének.

A kisvasút pénztára az előző év gyakorlatát követve áprilistól októberig mindennap, márciusban és novemberben hétfégenként tartott nyitva, hogy vonatmentes napokon is el tudjuk látni a vendégeket információval, valamint meg tudják váltani a bemutató területekre érvényes belépőkártyát.

Új elemként jelent meg december hónapban a Zöld Mikulás rendezvény. A programon 83 egyéni vendég vett részt. 2014-ben a programot bejelentkezett csoportok számára is meghirdetjük.

2013-tól bankkártyás fizetési lehetőség biztosított, és SZÉP Kártya elfogadóhely lett.

Hortobágy Vonuláskutató Állomás

2013-ban a Hortobágyi Vonuláskutató Állomás továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény kínálatát bővítette. Üzemeltetést a természetvédelmi őrszolgálat civilek bevonásával oldotta meg. A vonulási adatok gyűjtése mellett fontos szerepet játszott munkájuk a környezeti nevelésben is. 370 fő vett részt a bemutatókon.

Pusztaszafari – Hortobágyi Vadaspark

A Hortobágyi Vadaspark megközelítése a nemzeti park járművekkel lehetséges. A vadasparki látogatáshoz a részvételi jegyet a Páasztormúzeumban lehet megvásárolni és a járat is a múzeum mellől indult. A központból való indulás előnyévé vált, hiszen az indulási helyszín Hortobágy turisztikailag frekvenciált része.

2013-ban a vadaspark a HNP egyetlen olyan turisztikai létesítménye/programja volt, amely egész évben elérhető (áprilistól októberig menetrend szerinti járással, november és március között előzetes bejelentkezéssel).

A 2012-hez képest a látogatók száma több mint 20%-kal növekedett. A változás főleg a csoportok és a külön programokban résztvevők számában volt érezhető. 31%-kal növekedett a csoport foglalások száma, a vendégek száma a csoportos foglalásokon belül 47%-kal nőtt.

Az ún. extra szafari programunk egyre népszerűbb (2011-ben 26 alkalommal 93 fő vett részt, 2012-ben 76 alkalommal 328 fő, 2013-ban 221 alkalommal 604 fő). Az igény nagyobb volt, mint a statisztikában szereplő számok mutatnak. Sokszor szakvezető hiányában nem sikerült minden kérést teljesíteni. 2014-ben ennek elkerülése érdekében a közmunka program keretében szeretnénk alkalmazni szakvezetőt.

2013-ban megnyílt a vadasparki büfé, ami fontos központi szerepet játszott a vendégfogadásban. Igazi közönségsiker volt, kizárólag pozitív visszajelzéseket kaptunk megnyitása óta. Hasznos segítője volt a büfé számos rendezvénynek is, mely információs központként és jegyárúsítási helyként is működik.

A kifutók és röpdék 2012 év végéig megvalósult átalakításai nagy sikerhez vezettek, hiszen büszkén beszámolhattuk az első fogságban kikelt és felnevelt fakó keselyű fiókáról. A farkasok rendszeresen használják az épített dombot és a fürdőmedencét, a vadmacskák gyakran pihennek az új helyiségükben. Négy tónál passzív lefolyórendszer alakítottunk ki, ami a minden napi takarítási feladatokat könnyítette meg. Összességben elmondható, hogy az új berendezéseknek köszönhetően az állatok aktívabbakká váltak, ami a vendégek számára jelentett nagyobb elégedettséget.

2013-ban először két busszal történt meg a vendégek beszállítása a Vadasparkba, ami főleg a nagyobb létszámú csoportoknál egyszerűsítette a bejárást. A második busz lehetővé tette, hogy a csoportok szállítási feladata mellett tudtuk tartani az egyéni vendégek számára meghirdetett menetrend is.

Kedvelt programok voltak 2013-ban a naplemente szafari, a darvas piknik a vadasparkban és a vadaspark napja események. A naplemente szafariban résztvevők száma 2013-ban 22-ről 77-re emelkedett.

2013-ban újra szállítottunk több vadló kancát a Vadlórezervátumból Prágába és onnan tovább Mongóliába, hogy segítsék a faj megmentését célzó törekvéseket.

A Vadaspark állatmentő helyként is egyre ismertebbre vált. Az év folyamán több magánszemélytől kaptunk állatkölyköket, madárfiókákat és őzgidákat, amiket aztán felnevelésük után lehetőség szerint szabadon engedünk.

A vadaspark fontos szerepet tölt be az ismeretterjesztésben, a környezeti nevelésben is. Gyakorta volt előadások, szakkörök, vetélkedők, iskolás pályázatok témája, helyszíne 2013-ban is. Nagy sikerrel rendeztük meg 2013-ban az első saját vadasparki nyári tábor 6-16 éves gyerekek számára.

Állatállomány a Hortobágyi Vadsparkban

2013. január	Beszerzés/Ellés	Távozás	2013. december
Przewalski ló 25	Przewalski ló 1	Przewalski ló 3	Przewalski ló 23
Vadszamár 2	Vadszamár 0	Vadszamár 0	Vadszamár 2
Őstulok 27	Őstulok 0	Őstulok 0	Őstulok 27
Watussi 3	Watussi 0	Watussi 0	Watussi 3
Őz 0	Őz 3	Őz 0	Őz 3
Farkas 3	Farkas 0	Farkas 0	Farkas 3
Sakál 4	Sakál 0	Sakál 1	Sakál 3
Róka 3	Róka 0	Róka 0	Róka 3
Vadmacska 2	Vadmacska 0	Vadmacska 0	Vadmacska 2
Vadászgörény 0	Vadászgörény 2	Vadászgörény 0	Vadászgörény 2
Pelikán 9	Pelikán 3	Pelikán 2	Pelikán 10
Réti sas 2	Réti sas 0	Réti sas 0	Réti sas 2
Batla 4	Batla 2	Batla 3	Batla 3
Fakó keselyű 9	Fakó keselyű 1	Fakó keselyű 1	Fakó keselyű 9
Nyári lúd 3	Nyári lúd 0	Nyári lúd 0	Nyári lúd 3
Fekete gólya 2	Fekete gólya 0	Fekete gólya 0	Fekete gólya 2
Nagy lilik 0	Nagy lilik 1	Nagy lilik 0	Nagy lilik 1
Nagy kócsag 0	Nagy kócsag 1	Nagy kócsag 0	Nagy kócsag 1
Fehér gólya 14	Fehér gólya 2	Fehér gólya 0	Fehér gólya 16
Bütykös hattyú 2	Bütykös hattyú 0	Bütykös hattyú 2	Bütykös hattyú 0
Holló 1	Holló 0	Holló 1	Holló 0
Sárgalábú sirály 0	Sárgalábú sirály 1	Sárgalábú sirály 0	Sárgalábú sirály 1
Szürke gém 1	Szürke gém 0	Szürke gém 0	Szürke gém 1
Daru 2	Daru 0	Daru 0	Daru 2

Pentezugi Przewalski ló állomány

	Január	Ellés	Elhullás	Export	Import	Vágás	December
Przewalski ló	225	55	17	8	0	1	254

2013-tól a Pásztormúzeumban értékesített belépőt már SZÉP Kártyával is ki lehet fizetni.

Szálláshelyek

A nemzeti parknak 3 működő szálláshelye van, melyek kihasználtsága és funkciója is merőben eltér egymástól.

Góré, kutatói szálláshely – Szerényebb kategóriájú szállás iránt folyamatosan van kereslet. A kutatási célú látogatókon túl, dolgozói igényeket szolgál ki 2013-tól. A szálláshely takarítását, a szobák kiadását és a vendégek fogadását ellátó gondnok feladata még a tanösvény látogatására érvényes nemzeti parki belépőkártya értékesítése, továbbá a Meggyes csárdamúzeum kinyitása az érdeklődők számára.

A 2013-as év adatai

Felnőtt létszám	Gyerek létszám	Vendégj	Bevétel
99 fő	75 fő	461	482 750 Ft

Fecskeház erdei iskola és B kategóriás ifjúsági szálló – Leginkább kihasznált szálláshelyünk. Hortobágy falu szélén, közel a pusztához és a Mátai Méneshez.

A 2013-as év adatai

	Erdei iskolák	Osztálykirándulás	Összesen	Szállásár
Csoport sz.	18 csoport	2 csoport	21 csoport	
Létszám	472 gyerek + 58 felnőtt	46 gyerek + 4 felnőtt	518 gyerek + 62 felnőtt	2.451. 450 Ft

Kemény kastély – A nemzeti park vendégeinek elszállásolására alkalmas egyedi, részben korhű bútorozású egykori kastély 2011 óta nem használt kereskedelmi szálláshelyként. Gondnoki tevékenységét az ott dolgozó félállású alkalmazottal a Műszaki és Üzemeltetési Osztály látja el.

11.1.2. Tanösvények

A Hortobágy-halastavi tanösvény, Szálkahalmi tanösvény és Egyek-pusztakócsi mocsarak/Górési tanösvény mellett 2013-ban kijelölésre került a Malomházi tanösvény, amely csak szakvezetővel látogatható.

Ezen tanösvények nemzeti parki belépőkártyával látogathatóak, amelyet a HNP Látogatóközpont mellett több más ponton is értékesítünk. Az értékesítési pontok köre 2013-ban ismét bővültek (Kaparó csárda, mely az Egyek-pusztakócsi mocsarak tanösvény „kapujában” található, valamint a Szabics-kikötő, mely a Tisza-tó turizmusának egyik fontos szereplője).

Az értékesítő pontok bővítésével célunk a látogatók számára megkönnyíteni a belépőkártya megvásárlást (több helyszínen könnyebb hozzájutni, továbbá a nyitvatartási időn kívül is hozzáférhetővé vált).

A Hortobágy-halastavi-, Szálkahalmi- és Malomházi tanösvényről elkészült az e-book, amelyek letölthetőek a nemzeti park honlapjáról.

A Górési tanösvény fejlesztései folytatódtak 2013-ban. Kialakításra került a tanösvény, a volierek és a kiszolgáló egységek. 2014-ben elkészülnek az információs táblák és kiadványok.

Tanösvények műszaki állapotai:

A Malomházi tanösvény nyomvonalát számozott oszlopokkal jelöltük ki. Jó állapotban van.

A Szálkahalmi tanösvényen is oszlopokat helyeztünk ki, amelyeket az ott legelő állatok folyamatosan rongálnak. Továbbra is gond a kilátó. A régi életveszélyes még nem került lebontásra, az új megépítése sajnos 2013-ban elmaradt. Tervezzük 2014-ben egy a parkolóban elhelyezett információs táblát, amelyen a HNP összes látnivalója és fontos információja megtalálható lenne.

Mivel a tanösvényen nem tudunk komolyabb szolgáltatást nyújtani, ezért ezen tanösvény látogatását ingyenessé tesszük 2014-ben.

Górési tanösvény: A KEOP pályázat eredményeképpen teljes egészében megújult.

A Hortobágy-halastavi tanösvény magas leseinek jó része rossz állapotban van. A 2014-ben lezáruló ÉAOP-os turisztikai pályázat lehetőséget teremt több les felújítására, újjáépítésre.

Ezen intézkedéseknek is betudhatóan 2013-ban nőtt a tanösvényekre eladott belépőkártyák száma. A legnépszerűbb továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény volt, főleg az őszi daruvonulás idején.

11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (összefoglaló táblázat, HNPI teljes működési területe)

Tájegység	Megnevezés	Leírás
Hortobágy	Hortobágy-halastavi tanösvény	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható, egyben a leglátogatottabb tanösvény. Jegypénztárában kerékpár kölcsönzési lehetőség biztosított. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Hortobágyi Vonuláskutató Állomás	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható, együttműködésben üzemeltetett saját létesítmény. Pallóút, madárgyűrűző épület, 22 db függőháló, Helgoland-csapda.
	Szálkahalmi tanösvény	Nem szükséges nemzeti parki belépőkártya a látogatáshoz, a magasles felújítandó, 2013-ben új állomáspontra jelölő táblák kerültek kihelyezésre. Tömegközlekedéssel nem megközelíthető. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Malomházi bemutatóterület	Kizárólag előzetes bejelentéssel, természetvédelmi őr kíséretében csoportosan látogatható tanösvény került kialakításra 2013-ben.
	Hortobágyi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Kadarcsi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Meggyes csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Pásztormúzeum	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Körszín	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Hortobágyi Vadaspark	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont információ (Tourinform)	Ingyenesen látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont természetrajzi kiállítás	Ingyenesen látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön díjért előre kérhető.
	Látogatóközpont ajándékbolt	Benne kézműves és nemzeti parki termékek, ajándéktárgyak, kiadványok, jégkrém stb. vásárolható.
Jászság-Közép-Tisza	<i>Tiszaszög (nem tanösvény)</i>	Gyakori helyszíne szakvezetéseknek, gyűrűzési bemutatóknak
Nyírség–Szatmár–Bereg	Tarpai Szőlőhegy tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak
	Bátorligeti Ősláp és Kiállítás	Belépőjegy ellenében kíséreléssel látogatható
	Cégénydányádi tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak. Információs táblákkal ellátott.
	Fehérgyarmati kiállítás	Jelenleg nem működik, zárva.

Hajdúság– Dél-Nyírség	Jónásrészi tanösvény	HNPI tanösvény, vezetőfüzettel. A tanösvény iránt jelentéktelen a nagyközönség érdeklődése. Szakmabeliek, botanikusok szokták a területet látogatni.
Bihari-sík	Bihari-sík tanösvény	Nincs bejelentési kötelezettség, ingyenesen látogatható, vezetőfüzet biztosított. Vizes élőhely, puszta, facsoport és erdő is. 18 tábla, 2 magasles, pallósor.
Nagykunság	Tisza-tavi Vízi Sétány	Poroszlói tórészleten található vízi sétány bérüzemeltetésbe adva. Belépőjeggyel látogatható. Látnivaló: Tisza-tó élővilága A Tisza-tavi Ökocentrum megnyitása a vízi sétány látogatóinak számát is megnövelte
	Nyugati Fogadóház	Bérüzemeltetésben működtetett információs pont és szálláshely csekély vendégforgalommal.
	Kemény-kastély	2011-től csak protokolláris célú szálláshely. Külön díjazásért rendezvényeknek ad otthont: kutyakiállítás, íjásverseny, esküvői fotózás, osztálytalálkozó, díszebéd.
	Tiszavirág Ártéri Sétaút	Tiszafüred-Tiszaörvény térségében a Szabics Kikötő által üzemeltetett tanösvény. Látnivaló: Tisza-tó élővilága
	Górési tanösvény	Az Egyek-Pusztakócsi mocsarak bemutató területen kialakított tanösvény 2012-ben elkezdődött felújítása 2013 még áthúzódott. Látnivaló: mocsár élővilága, sóút, kurgán. Szálláshely van a területen, ami szintén felújításra szorul.
	Karcag, Szélmalmi fogadóház	Karcagi önkormányzat üzemelteti, ingyenesen látogatható.

11.1.4. Társadalmi kapcsolatok

- **Információs iroda** – szezonális Tourinform iroda. Az itt dolgozók munkája jóval több és összetettebb, mint egy egyszerű turistatájékoztató. Nemcsak a vendégek informálása a feladata, de az osztály egyes részei közötti információáramlás, az osztály belső kommunikációjának központja is. Kapcsolatot tart nemcsak Hortobágy más turisztikai szolgáltatóival, hanem a környező településekével, regionális és országos szakmai szervezetekkel is.
- **Külső kommunikáció, médiakapcsolatok, reklám** – A 2012. év márciusától a közönségkapcsolat és marketing tevékenységi kör végzését kiemelt feladatként kezeljük, erre felvettünk egy rutinos szakembert. Ennek célja, hogy az Igazgatóság tevékenységét minél szélesebb körben ismertté tegyük, és hosszú távon a Hortobágy idegenforgalmi vonzerejét növeljük mind a magyar, mind pedig a külföldi turisták, valamint a szakma képviselői körében. Főleg olyan PR-tevékenységeket végzünk, mely során anyagi ráfordítás nélkül, viszonylag széles réteghez tudjuk eljuttatni üzenetünket. Létrehoztuk az igazgatóság saját, interaktív Facebook oldalát, melyet folyamatosan aktuális információkkal látunk el. Nagy hangsúlyt fektetünk továbbá internetes honlapunk frissítésére, modernizálására.
  - Az osztály dolgozói havi rendszerességgel tájékoztató levelet küldenek a turisztikai szervezeteknek, oktatási intézményeknek, partnereknek a hortobágyi és az igazgatósági programokról, kiemelt rendezvényekről.
  - Vezetett túráink, rendezvényeink alkalmával lehetőséget biztosítunk az érdeklődők számára, hogy levelező listánkra feliratkozzanak, így rendszeres tájékoztatást kapnak igazgatóságunk programjairól.
  - Az igazgatóság honlapján folyamatosan meghirdetésre kerülnek a rendezvényeink, eseményeink, illetve a park dolgozói több közérdekű hírt is publikálnak ezen a felületen.
  - A Fecskeház erdei iskola hirdetése megjelent az egyik legnagyobb turisztikai-környezeti nevelési portálon (www.kirandulastervezo.hu).
  - A Hortobágy-halastavi Kisvasútról és a Hortobágyi Vadasparkról már korábban készült szóróanyagok utánnyomásán túl újdonságként magyar nyelvű szórólap készült a Hortobágyi Kézművesudvarról, a Hortobágyi Nemzeti Park által meghirdetett táborokról, a Magyar Nemzeti Parkok Hete rendezvényéről. Új termékünk az őstulok szalámi, melyhez ismertető anyag készült magyar és angol nyelven.
  - A Hortobágyi Nonprofit Kft-vel közösen készítettük el a tavaszi szezonnyitó hétvégénkre, valamint húsvétra szóróanyagunkat, ezen kívül tematizált programokhoz is készültek szóróanyagok.
  - Az oktatási csoport által intézett filmforgatások a következők: Délibáb (Hajdu Szabolcs nagyfilm), Az alföldi legendárium, Főnix TV (Meggyes csárda), Zöld Tea (MME-Góré), Szerelmes földrajz (Duna TV), Sophie szerint a világ (Upside Television), Csikósok lóháton és robogón (Cséke Zsolt).
- **Vásárok, kitelepülések**
  - 2013-ban két utazási vásáron vettünk részt, a budapesti Utazás Kiállítás és Vásáron, valamint a debreceni Utazás és szabadidő vásáron.
  - Ha nem is személyesen voltunk jelen, de a DETE tagjaként belföldi és külföldi vásárookra is eljuttottak kiadványaink (Ausztria, Olaszország, Románia, Nagy-Britannia).
  - A Vidékfejlesztési Minisztérium szervezésében különböző vásárokon, rendezvényeken is megjelentünk más nemzeti parkokkal együtt, mint például FEHOVA, Utazás 2013 kiállítás Budapesten, vagy az OMÉK, ahol a nemzeti parkok védjegyes termékei is megjelentek, megjelenhettek.

- Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitó hétvégéjének házigazdájaként szintén részt vettünk a Zöld forгатagon.
- 2013-ban házigazdája voltunk a EUROPARC konferenciának is, melynek hortobágyi napján mind a 10 nemzeti park bemutatkozhatott saját kínálatával, termékeivel.
- Az elmúlt évekhez hasonlóan 2013-ban is részt vettünk több vásáron, ahol turisztikai kínálatunkat, valamint szürkemarha és őstulok szaláminkat is értékesíthettük (Kézműves Magyar Ízek Vására Budapesten, debreceni Régi Idők Vására, Szürke Marha Vigadalom Budapesten, Környezettudatos Nap – Tisza-tavi Ökovásár Poroszlón). Képviselete magát igazgatóságunk egyéb rendezvényen is (Falunap és I. Gólyafesztivál – Tiszagyulaháza, Fehértavi Darvadozás – Szeged).
- 2013. augusztus 1-11. között a FÓRUM Debreceni bevásárló központban kaptunk megjelenési lehetőséget. Vitrinekben a Hortobágy Kézművesudvarban készült viseleteket, turisztikai létesítmények egy-egy fából készült makettjét állítottuk ki, 2 napon keresztül pedig kézműves foglalkozásokon, játékos vetélkedőkön lehetett részt venni.
- Összesen 27 alkalommal 51 napon keresztül 100 fővel vett részt az Oktatási és Turisztikai osztály 2013-ban különböző kitelepüléseken. Ezen megjelenésekkor 11 alkalommal szürkemarha és őstulok szaláminkat is értékesítettük.

- **Study tourok** - Saját szervezésben az idei évben sem volt study tour, de a Magyar Turizmus Zrt, a DE TE valamint a Hajdúszoboszlói TDM több alkalommal szervezett olyan programot, melynek turisztikai kínálatunk is része volt. Az elmúlt években átalakult a turisták utazási szokása, egyre kevésbé veszik igénybe utazásszervezők szolgáltatásait, utazásaikat inkább egyénileg szervezik. Ennek megszerzésében különböző internetes portálokra, újságcikkekre, blogokra, televízió műsorokra támaszkodnak. Éppen ezért 2013-ban már kevesebb utazásszervező érkezett hozzánk study tour keretében. Ezzel szemben több tematikus TV műsor forgatási helyszínévé váltunk és újságírók, bloggerek is nagyobb számban érkeztek hozzánk, mint korábban.

TV műsor tekintetében nemcsak hazai csatornák, hanem külföldiek is megfordultak nálunk, elsősorban Csehországból és Romániából.

Hazai forgatócsoportok közül említést érdemel a TV2 Magyarország jövünk! című műsora és az MTV Gasztroangyal forgatása. A műsorban bemutattuk az őstulok szaláminkat, melynek hatására észrevehetően megnőtt iránta a kereslet, voltak vendégek akik, kifejezetten azért jöttek hozzánk, hogy szalámit vegyenek.

Összesen 22 alkalommal 140 fő részére biztosítottunk szakmai túrát, programot.

- **Workshopok**

2013-ban workshopon nem vettünk részt.

- **Együttműködés Hortobágy község önkormányzatával**

Hortobágy községgel, mint a nemzeti park központi településével jó kapcsolatot igyekeztünk ápolni. Nemcsak az önkormányzat, hanem a lakosság is fontos partner. Lakosai közül többen az osztály által üzemeltetett létesítményekben dolgoznak, a falu gyermekei és felnőtt lakossága számára előadásorozatot, szakkört, létesítményeink megtekintésére nyílt napot szerveztünk. Élő kapcsolatunk gyakorta megnyilvánul kölcsönös segítségnyújtásban (pl. falurendezvényekhez biztosítunk területet, garázshelyiséget kapunk tőlük autóbuszaink tárolásához). Jó kapcsolatokat igyekszünk ápolni a település polgármesterével, intézményeinek vezetőivel, lakosaival. „Komplex turisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban” című ÉAOP-os pályázatunk eredményeképpen megújul Hortobágy belterületén több járda és túraútvonal, illetve hiánypótlóként a Hortobágy folyón átívelő gyalogos híd kerül kialakításra, mely javítja a faluképet is.

11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

A környezeti nevelés és oktatás átfogó célja, hogy elősegítse minden korosztály környezettudatos szemléletének, magatartásának, életvitelének kialakulását. Ezzel érhető el, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen majd tevékenységében, döntéseiben alkalmazni, érvényesíteni ezt a szemléletet és ismeretanyagot. Jellemében jobbra átmenetet képez a turisztikai bemutatás (szabadidős tanulás) és a tantermi tanulás között. Egyrészt használja az előbbi infrastruktúráját, részben módszereit, másrészt első sorban a szervezett csoportok (kiemelten az iskolás korosztály) képezi a célközönséget, és bizonyos mértékig használja az iskolai módszereket is.

2012-ben az Osztály szervezeti felépítése átalakult, Oktatási és Turisztikai Osztály elnevezést kapott (2013. év végén az osztály létszáma: 34 fő), az osztályon belül 5 nevesített csoport jött létre, köztük az oktatási. Jelenleg ebben a csoportban 3 fő napi 8 órában dolgozik, 1 fő 4 hónapon keresztül napi 4 órában, 8 hónapon keresztül napi 8 órában. A környezeti nevelés új megközelítést, a korábbiakhoz képest sokkal hangsúlyosabb szerepet kapott. A feladatok számának növekedése indokoltá tenné, hogy munkatársunk 12 hónapon keresztül napi 8 órában dolgozzon.

11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

2013-ban a Tisza-tavi Vízi Sétány üzemeltetésére pályázatot írt ki a HNPI, melynek visszavonására kényszerültünk több technikai nehézség miatt. Ezek elhárítását 2014-ben törekszünk megvalósítani. Ismételt hasznosítása 2014 második felében várható.

Kialakításra került a Malomházi tanösvény, amelyhez az e-book (honlapunkról letölthető vezetőfüzet) is elkészült.

11.2.2. Szakvezetési túrák

Szakvezetési túráink közül legismertebb a Vezetett túra a darvak nyomában. Ezt bizonyítja, hogy az érdeklődés a program iránt a darvak érkezése előtt, már augusztusban elkezdődik.

Az elmúlt években próbáltunk egy kicsit újítani, változatosabbá tenni a túrát. A kezdeti saját autóval elérhető túra mellett már kisvonatos, gyalogos és vadasparki piknikkel egybekötött túrát is indítottunk. Újdonságként a Daruünnep alkalmából szerveztünk kisvonatos hajnali darulest, és nappali túrát a táplálkozó darvak megfigyelésére. A meghirdetett túrákon résztvevők száma 1439 fő volt.

A daruvonulás időszakában meghirdetjük a „Természetvédelmi őr munka közben” exkluzív túrát, mely egy esti daruhúzás megfigyeléssel ér véget, gyakran még a daruszámlálás menetét is bemutatva. A résztvevők száma csökkent 2012-höz (13 fő) képest, ez évben 8 fő volt. A visszajelzések e téren mind a vendégek, mind a Természetvédelmi Őrszolgálat részéről pozitív volt, a vendégek nagy meglepetéssel távoztak a programról.

2013-ban meghirdetett szakvezetési daruvonulás programunkon összesen 1447 fő vett részt, ami abszolút rekordnak számít a program szervezése óta.

Rendhagyó vezetett túráinkat az igazgatóság teljes területére kerülnek meghirdetésre, minden tájegységben, a korábbi évekhez képest kerékpáros túrákkal kiegészítve. A lebonyolításba bevonjuk az Őrszolgálatot is. Tapasztalataink szerint a hétköznapi időpontválasztások miatt a megduplázódott túraszámmal, csak csekély mértékű résztvevői szám növekedést tudtunk realizálni. Több túránk érdeklődés hiányában el is maradt. Az újonnan bevezetett madárgyűrűzés bemutatását célzó programunk a madarász szakma szerelmeseinek nyújt új programlehetőséget. Mivel a hétköznapi esett vezetett túrák látogatottságát nem tartottuk megfelelőnek, a jövőben a túrákat csak hétvégi napokra tervezzük.

A nemzeti park területére szervezett madarász csoportok szakszerű ellenőrizhetősége miatt 2012 augusztusában bevezetésre került a HNPI új Látogatási Szabályzata, mely értelmében a vendégek kizárólag a Hortobágyot megfelelően ismerő, a Hortobágyi Túravezető Tanfolyamon sikeresen levizsgázott túravezető jelenléte mellett ismerhetik meg a területet és annak élővilágát. Már a bevezető időszakban sikerült jobban átláthatóbbá, kontrollálhatóvá tenni a nemzeti park nem bemutató területeinek látogatására

érkező turistákat. Együttműködési megállapodás van érvényben a nemzeti park és néhány helyi lakosú, szakértúrát szervező magánember között.

Csillagoségbolt parkunk szépségeinek megtekintésére az év során több túrát hirdettünk, és erdei iskolai csoportoknak is bemutattuk az esti égbolt látványát. Programjainkon összesen 370 fő vett részt. 2013-ban folytatódott a szakmai felelős közreműködésével a térség több településén tartott népszerűsítő, ismeretterjesztő előadásorozat és lakossági fórum, melyek célja a fényszennyezés veszélyeinek bemutatása, az csillagos égbolt látványának védelme, a nemzeti park szerepének bemutatása volt.

11.2.3. Erdei iskolai programok

A Fecskeház Erdei Iskola elsősorban iskolai csoportok számára szolgált szálláshelyül. Az idényszerű nyitvatartási időszak április 15-től november 15-ig tart. A 2013. évi kihasználtság a következőképpen alakult.

2013-as év számadatai az Fecskeház erdei iskoláról

A bruttó bevétel 7 394 000 Ft volt, mely az áfát és az IFÁ-t is tartalmazza, a nettó bevétel 7 055 000 Ft volt.

- **a vendégek száma:** 1 230 fő - külföldi 86 fő, belföldi 1 144 fő
- **a vendégéjszakák száma:** 2 351 éjszaka – külföldi 176 éj, belföldi 2 175 éj
- **erdei iskolai csoportok száma:** 18 csoport, 488 gyerek, 60 felnőtt,
- az idei évben 1 erdei óvoda csoportunk is volt (16 óvoda, 4 felnőtt), továbbá 1 csoportnak már csak szállásbiztosítás nélkül tudtuk elvállalni a program megtartását (26 gyerek, 2 felnőtt)
- osztálykiránduló csoport idén kettő volt (46 gyermek, 4 felnőtt)

A diákcsoportokon és egyéni szállóvendégeken túl több eseménynek is otthont adott szálláshelyünk:

2013-ban meghirdettük a Családi hagyományörző táborunkat, aminek nagy sikere volt.

Az erdei iskolás csoportok jellemzően április második felében, május hónapban, június első felében, valamint szeptember hónapban érkeztek hozzánk, akik átlagosan 2- 3 éjszakát töltöttek nálunk. Programajánlóinkat igyekeztünk, úgy összeállítani, hogy gazdagabb tudással, pozitív élményekkel térjenek vissza gyereke, felnőttek egyaránt. Vannak visszatérő csoportjaink (Debrecen, Hajdúböszörmény, Budapest). Több olyan intézmény van, aki évente visszajár (Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Általános Iskolája, a budapesti Budzen József Általános Iskola és Gimnáziuma).

2013-ban megjelent az első határon túli csoport, egy szlovákiai erdei iskolás csoport Galántáról.

Évről évre szálláshelyünket választják több hortobágyi program résztvevői, szervezői csapat, mint pl. a kitelepítettek társasága, a Délibáb Futás, a Gulyásnap vendégei és Lovasnapok résztvevői, szervezői.

Saját táborainkon túl külsős szervezésű táboroknak is helyet biztosítunk (pl. a Kondor Béla Közösségi Ház és Intézményei által szervezett madarász-tábor, a Szűcs Sándor Általános Iskola Öko-tábora, „Tehetségidák Program” keretében szervezett tábor, életmódtábor).

Az úgynevezett „beeső” turista, aki előzetes foglalás nélkül érkezik, nagyon kevés, nem ez a meghatározó, mégis fel vagyunk rá készülve.

2013-ban kitolódott a szezon vége, november elején még erdei iskolás csoportot fogadtunk. Majd a Vidékfejlesztési Minisztérium által szervezett 3 továbbképzésnek biztosítottunk helyszínt és egy szilveszteri rendezvénynek.

Összességében elmondható, hogy az „Fecskeház” kihasználtsága 2013-ban a korábbi évhez viszonyítva növekedést mutat.

11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az alpinfrasztruktúrát a turisztikai bázisok adják (látogatóközpont, kiállító és bemutatóhelyek, bemutató területek, tanösvények, erdei iskola).

A környezeti nevelés szempontjából 2 markáns időszak nevezhető meg, amikor a legtöbb csoport jelentkezik be.

1, tavaszi (április, május) – osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások, vetélkedők döntői, továbbképzések, témanapok

2, őszi (szeptember, október, november) – osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások

A köztes időszak palettáját színesítik a nyári táborok, programsorozatok, neves ünnepek.

Osztálykirándulások:

Óvodások, általános és középiskolások, felsőoktatásban résztvevők, akik legtöbbször csoportos látogatók vagy kérnek szakvezetést, vagy önállóan dolgozzák fel a látottakat (segítségükre lehetnek a kiadványaink, honlap – e-book, és a kiállításban szereplő leírások, magyarázó szövegek). Általában egy napra érkeznek.

2013-ban egy tavaszi és egy őszi akciós iskolai „csomag” is elindult, amely egynapos, szakvezetést tartalmazó program és átfogó képet ad a Hortobágy természeti és kulturális értékeiről. 2013-ban 30 csoport volt, 1000 gyerekekkel jelentkezett erre a programra.

Szakmai kirándulások:

Bizonyos csoportok (általában középiskolások és felsőoktatási intézmények tanulói) egy-egy kiemelt témára (élőhelyek, botanika, turisztika stb.) fektetik a hangsúlyt, és ez alapján látogatják meg a területet, és esetlegesen egy, erre a témára szakosodott vezetőt kérnek maguk mellé.

2013-ban előre bejelentett terepgyakorlat 6 egyetem részéről érkezett.

Erdei iskolák és óvodák:

A Hortobágy – Mátán lévő Fecskeház Erdei Iskolát erdei iskoláztatás vagy erdei óvodáztatás végett létesítette az Igazgatóság EU-s forrásból, 2007-ben.

Az erdei iskolában 34 főt lehet elszállásolni egyszerre, egy időben. Az oktatás szempontjából kiemelt időszakokban (tavaszi, őszi) szinte csak erdei iskolás, vagy óvodás csoportok vannak. A pedagógusokkal előre egyeztetésre kerülnek az adott osztály tanmenetéhez kapcsolható, de a Hortobágyhoz kötődő ismeretek, amelyek modulok formájában kerülnek kijánlásra. A modulok egy jelentős része a kiemelkedő egyetemes értékek bemutatásához, a Világörökség, mint fogalom elsajátításához, a hazai világörökség helyszínének megismertetéséhez, és a Hortobágy, mint világörökségi helyszín sajátosságaihoz kapcsolódik.

Az erdei iskoláztatás országos pénzügyi támogatása pályázatok keretében az elmúlt években gyakorlatilag nullára redukálódott, így az iskolák nehezebben jutnak el erdei iskola szolgáltatókhoz (az összes költséget a szülőknek kell fizetni). A Fecskeház erdei iskolában a fenti jelenségből adódó, országosan megfigyelhető létszámviisszaesés nem következett be, sőt az erdei iskola kihasználtsága folyamatosan nő, az erdei iskoláztatás szempontjából aktívnak mondható időszak bővült. Az érdeklődő osztályokat eddig még egyetlen alkalommal sem kellett elutasítani. 2013-ban új kezdeményezéssel, erdei óvodás csoport szervezésével bővült kínálatunk. Ezen korosztály számára a néprajzi vonal ismertetése élvez elsőbbséget (néptánc tanulás, népdal tanulás, kézműves foglalkozás, viseletek megismerése, pásztorok és állataik, népszokások stb.). A Fecskeház téli iskolát, ha az oktatási intézmények téli erdei iskolára is igényt tartanának, arra az ingatlan alkalmas, a kapacitások rendelkezésre állnak.

Vetélkedők, versenyek:

A környezeti neveléssel kapcsolatos versenyek, vetélkedők évente jelennek meg, és több korosztály számára tartalmaznak felhívásokat.

- ❖ Debreceni Nagyerdő múltja és jelene – általános iskola felsős diákjai számára
- ❖ Csodálatos Vadvilág – általános iskola 6-7. osztályos tanulói számára
- ❖ Mi Hortobágyunk – 6-os tanulók részére
- ❖ Tisza-tavi Ki mit tud – 6-os tanulók részére
- ❖ Hulladékból élet – alkotópályázat óvodásoknak és általános iskolások számára
- ❖ Jubileumi családi vetélkedő a Greenfo weblapján keresztül
- ❖ Névadó versenyek (mozdony, vadló, sas)
- ❖ Állati mesék, mesés állatok – meseíró verseny – 4 korcsoport számára
- ❖ Állati jó – rajzpályázat óvodások és általános iskolások számára

❖ Néptánc-vetélkedő óvodásoknak

Vetélkedőinken összesen 1518 gyerek vett részt

Az országos vetélkedőkön való aktív jelenlét (Kitaibel, Bugát Pál, Curie, Kaán Károly) abban nyilvánult meg, hogy a kiírókkal kötött együttműködések értelmében központi témaként a HNP volt megadva, és közreműködtünk díjazásokban és zsűrizésben is.

Továbbképzések:

Hortobágyi- és Tisza-tavi túravezető képzéseken célunk, hogy a térségben dolgozó, ökoturisztikával foglalkozók megfelelő ismeretanyaggal rendelkezzenek a Hortobágyra és a Tisza-tóra vonatkozóan, az idelátogató vendégeknek szakszerű tájékoztatást tudjanak adni.

Kitelepülések, bemutatkozások:

Egyre nagyobb az igény, hogy a környező települések rendezvényein (Önkormányzati, Iskolai, Óvodai stb.) való megjelenésre, bemutatkozásra. A HNPI kiadványokkal, kézműves foglalkozásokkal, játékos feladatokkal vesz részt ezeken a megjelenéseken, lehetőséget teremtve a közvetlen kommunikációra.

Az oktatási csoport 2013-ban 8 alkalommal vett részt különböző helyszíneken, kitelepüléseken (Utazás kiállítás, OMÉK, Délibáb Futóverseny, Gyermeknap Halász Judit koncert, Tiszagyulaháza – Gólya fesztivál, Kerékpárverseny – Debrecen-Nagyszik túra, Fórum kiállítás – Hortobágy Debrecenben, Europarc 2013 Konferencia, Fehértavi Darvadozás).

Előadások:

Felkérésre klubokban, intézményekben, egyéb fórumokon tesz eleget a HNPI a felkéréseknek.

Az oktatási csoport szervezésében, külső helyszíneken 7 alkalommal volt tematikus, a világörökség értékeit feldolgozó előadás 2013-ban.

Kiállítások szervezése:

Ideiglenes kiállítások szervezése, vagy egy meghatározott időtartamra, egy helyen, egy témára, vagy egy adott témában vándorkiállításoként.

Programsorozatok, neves ünnepek:

Jeles napok (pl. Madarak Fák Napja), tematikus évek (pl. 2014-Herman Ottó emlékév), programsorozatok (pl. Zöld Mikulás) megszervezése, levezénylése.

Minden év októberében megrendezésre kerül a Daruünnep. 2013-ban 57 gyermek vett részt a Daruünnep darujátékában.

Táborok:

2013-ban megtartott két táborunk közül az egyik a természeti értékeket bemutatásán alapult, a másik a hagyományörzésen. Ez utóbbi (mely családi tábor volt) nyomatékosan képviselte a Világörökség értékeit is. A világörökségi helyszínen megvalósuló program sorra vette a helyszín értékeinek bemutatását: pásztorokkal kapcsolatos ismertek (életmód, viselet, építmények szokások), kézművesség, helyi néptáncokat feldolgozó táncház, népdalok, hagyományos pásztorétek.

Témanapok:

1-1 iskola teljes kitelepülése, amelynek során a tananyaghoz illeszkedve dolgozzák fel évfolyamonként a Hortobágy természeti és kulturális értékeit.

2013 tavaszán 125 fő (Hortobágyi Általános Iskola teljes létszámmal) vett részt. Az évfolyamonként kialakított témák között több vonatkozásban is helyet kap (tananyaghoz igazítva) a kiemelkedő egyetemes értékek bemutatása, a Hortobágy, mint világörökség helyszíne, annak sajátosságainak megismerése.

Zöld Mikulás:

2013-ban első alkalommal rendeztük meg ezt a rendezvényt a Hortobágy-Halastón. 60 fő jelentkezett erre a programunkra.

A környezeti neveléshez közvetlenül kapcsolható adatok (1. táblázat az osztálykirándulásokat – az akciós, előre bejelentetteken kívül - a táblázat nem tartalmazza, hiszen ez nem mérhető mert: 1. önállóan dolgozzák fel az ismeretanyagokat, 2. nem kérnek szakvezetést, nyitvatartási időben látogatják meg az adott létesítményt, 3. előzetes bejelentkezés nélkül érkeznek):

1. táblázat. Résztevők létszáma tevékenységenként (2012-2013)

Tevékenység	2012 (fő)	2013 (fő)	Összegzés
Akciós osztálykirándulások	-	1000	Tavasszal és ősszel, 30 osztály
Erdei iskola, óvoda	463	544	2013-ban 20 csoport
Vetélkedők, versenyek	1244	1518	Bővült a meghirdetett vetélkedők köre 2013-ban, egyre népszerűbbek
Saját szervezésű tanfolyam	52	34	A HNPI saját dolgozóinak egy része 2012-ben részt vett a tanfolyamon
Szakkörök, témanapok	170	125	Szakkör 2013-ban nem volt (debreceni helyszín megszűnése miatt)
Táborok	-	55	

A hat természetvédelmi tájegység (Őrszolgálat) környezeti nevelési adatai a következők (lásd táblázat):

<i>Tájegységek</i>	<i>Előadások</i>	<i>Versenyek, vetélkedők</i>	<i>Gyakorlati Madárvédelem</i>	<i>Bemutató gyűjtés</i>
Bihari-sík Természetvédelmi Tájegység (TE)	3	5	0	1 alkalom
Hajdúság – Dél-Nyírség TE	4	2 (3 fő)	0	0
Hortobágy TE	12	2	0	20
Közép-Tisza – Jászság TE	13	3	0	2
Nagykunság TE	10	4	0	11
Nyírség – Szatmár – Bereg TE	25 (700 fő)	0	5 (350 fő)	1 (150 fő)

- **Saját szervezésű tanfolyam, képzés**

Már hagyomány, hogy megszervezzük a **Tisza-tavi Túravezetői Tanfolyamot**. A Tisza-tó szakmai szervezeteivel, intézményeivel együttműködésben megvalósuló képzés iránt az érdeklődés változatlan (23 fő).

Hortobágyi Túravezető Tanfolyamunkon idén 11 fő vett részt.

11.2.5. Kiadványok

Ez évben is kiadtuk a Hortobágyi Nemzeti Park turisztikai programajánlóját, ismét csak magyar nyelven. 2012-ből tanultva már csak a nemzeti park és Hortobágy turisztikai kínálatát tartalmazta. Az igazgatóság tájvédelmi körzeteinek, természetvédelmi területeinek kínálatát megyékre lebontva honlapunkról letölthető formában készítettük el. Az oktatási, környezeti neveléssel kapcsolatos ismertető pedig leperellő formában, a turisztikai kiadványunk mellékleteként készült el.

2013-ra elkészült a néprajzi gyűjteményeink vezető füzeté, egyelőre magyar nyelven.

Új kiadványok, a HNP 40. évfordulója tiszteletére, az április 19-ei 40 éves évforduló ünnepi eseményére két album került kiadásra (Dr. Kovács Gábor – Baróti Szabolcs: Sorspusztánk üzenetei, ill. Kunkovács László: Pásztoremberek) az egyes attrakciókat bemutató szóróanyagok (Kézművesudvarról szóló), a Csárdák útja leporelló elkészítése

11.2.6. Látogatóstatisztika

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói (2013)					
Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Belépőjegy ára (től-ig; Ft)	Megjegyzés
1 HNP Látogatóközpont	0	31 150	31 150	ingyenes	A kiállítás ingyenesen megtekinthető
2 Hortobágyi Pásztorház	16 123	1 020	17 143	400-1600	
3 Körszín kézműveskiállítás és vásár	12 850	638	13 488	100-1600	
4 Hortobágyi csárda kiállítás	10 844	310	11 154	100-1600	
5 Kadarcsi csárda kiállítás	18	0	18	100-1600	
6 Hortobágy-halastavi Kisvasút	16 507	500	17 007	500-3100	
7 Hortobágyi Vadaspark	13 556	1 021	14 577	700-1500	
8 Tisza-tavi Vízi Sétány	66 396	100	66 496	500-1900	
Regisztrált látogatók összesen:			171 033		
A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2013)					
Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (től-ig; Ft)	Megjegyzés
Szakvezetéses túra, nyílt túra	2 248	215	2 463	500-6500	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény	3 099	7 382	10 481	ingyenes; 200-2000	MNPH nyitó hétvégét nem tartalmazza (Zöld forgatag: 7608 fő, hétvégi akciók programok: 958 fő)
Erdei iskolai/erdei óvodai program	622	0	622	2000-6500	ebből 1 csoport erdei óvoda
Természetvédelmi táborok	54	0	54	8000-30000	
Barlangi kalandtúra	0	0	0		
Csónak- és kenőtúra	0	0	0		
Fotóstúrák	0	0	0		
Kulturális jellegű rendezvények (pl. koncertek)	200	322	522	1800	
Egyéb: nemzeti parki belépőkártya	3 388	0	3 388	400-5200	
Egyéb: kerékpár kölcsönzés	99	61	160	500-1500	erdei iskolai program, csapatépítő tréning, kerékpártúra résztvevői
Egyéb: vagyonekezelői hozzájárulás, keretmegállapodás	664	0	664		
Egyéb: kézműves foglalkozás	1 042	0	1 042	700	
Regisztrált igénybevevők összesen:			19 396		
Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2013)					
				Ár (től-ig; Ft)	Megjegyzés
Szállóvendégek száma (fő)		1 230		2000-5500	mind a Fecskeház erdei iskola vendégei
Vendégéjszakák száma (fő)		2 351			
Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	190 429				
Szállóvendégek	1 230				
Mindösszesen	191 659				

11.3. Tervezett fejlesztések (2014)

A) Oktatás tevékenységi kör

- Új vetélkedők, versenyek indítása óvodások, általános iskolások és középiskolások számára.
  - Játékos Hortobágy – óvodás csoportok számára játékos vetélkedő
  - A pásztorok viselt dolgai – 4-5. évf. diákok számára néprajzi vetélkedő
  - Az Alföldi erdők élővilága – felső tagozatos diákok számára
  - Élményeim a Hortobágyon – amatőr fotósok versenye
  - Madárgyűrűző tábor indítása
  - Herman Ottó emlékévkapcsán:
    - Behálózva – alkotópályázat a pókokról
    - Vetélkedő a Greenfo weblapján keresztül (Herman Ottó munkássága)
- Pedagógusok számára nyílt napok szervezése a HNPI illetékességi területén, együttműködési lehetőségek feltárása.
- Erdei óvoda minősítés megszerzése.
- Kapcsolatfelvétel az egyetemekkel.
- Tanösvény e-bookok bevezetése.
- Infrastrukturális fejlesztések a tanösvényeken, bemutatóhelyeken, erdei iskolában.
- KEHOP és GINOP pályázatok előkészítése.

B) Turisztika tevékenységi kör

- Az árjegyzékkel továbbra is abba az irányba kívánunk haladni, hogy minél inkább összekapcsoljunk a látóivalokat egymással (pl. a Csárdák Útja belépővel minden kiállítás megtekinthető)
- Együttműködés Hortobágy más intézményeivel: iskola (fellépések, műsorok, szakkör, vetélkedők, előadások), önkormányzat (Kézművesudvar, programok, falusi vendéglátás), Hortobágyi Nonprofit Kft. (marketing, hortobágyi hosszú hétvégek)
- A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá” világörökségi helyszín *kezelési terv megalapozó dokumentációja (MAD)* végleges változatának elkészítésében való közreműködés, a turisztikai és környezeti nevelés szakági anyagainak megírása.
- Nyitva tartás: a vélt igények helyett a valós vendégigények figyelembe vételével kialakítani a létesítmények nyitva tartását (kisvasút pénztár, Hortobágyi Vadaspark, HNP Látogatóközpont)
- Elavult kiadványok aktualizálása (tanösvények füzet a belépőkártyákhoz), valamint tematikailag hiányzó szóróanyagok készítése (kiállításokhoz, néprajzi gyűjteményekhez)
- Bizományosi szerződés keretében bővítendő a nemzeti parki belépőkártyát értékesítők köre.
- Vízi (Közép-Tisza; Hortobágy folyó) és lovas (Hortobágy tájegység) túrák rendszerének kialakítását folytatni, a lovaglás szabályait kidolgozni a HNP-ben
- A 2012-ben elkezdődött ÉDENből ÉDENbe akcióban rejlő lehetőségek kiaknázása
- Sikeres turisztikai pályázatunk (*Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban 1 ÉAOP-2.1.1/E-12-k2-2012-0004*) megvalósítása kezdődött meg 2013-ban, átnyúlik még a 2014. évre is. A Hortobágyi Nonprofit Kft-vel és Hortobágyi Halgazdaság Zrt-vel közös konzorciumban elnyert több, mint 2 milliárd forintnyi támogatásból megvalósulhat egy közel 10 km hosszú turistaútvonal, melynek belterületi szakasza térburkolattal ellátott lesz, és a megépítendő gyalogos és kerékpáros híd segítségével megoldást kínál a Hortobágy folyón való nem autós közlekedés eddigi problémáira. A beruházással érintett a Hortobágyi Vadaspark, a

HNP Látogatóközpont, a Pusztai Állatpark, a Fecskeház erdei iskola, a Máta Ménes, a Hortobágyi-halastavi tanösvény és kisvasút, valamint fejlesztések lesznek a Borsósi halastónál és Kungyörgyön, az állattartó telepen is. Utóbbi teljesen új funkcióval, kiállító térrel bővül.

- Az utóbbi években átalakult a külföldi küldő országok piaca. Egyre nagyobb számban érkeznek olyan országból vendégek, amelyekből korábban szinte egyáltalán nem vagy kis számban volt látogató (pl.: Csehország, Lengyelország, Szlovákia). Turisztikai ismertetőink, információs anyagaink elkészítése az adott nyelven. Évek óta fontos küldő piacunk Hollandia, Belgium, 2014-ben szeretnénk programkínálatunkat holland nyelven is elérhetővé tenni.

11.4. Együttműködési megállapodások

Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli más szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. A Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az igazgatóság működési területén belüli és kívüli önkormányzatok és intézményeik voltak legfőbb partnereink.

- 3 alkalommal kötöttünk együttműködési megállapodást, 2 turisztikai szolgáltatóval és egy önkormányzattal.
- Látogatási szabályzatunkban foglalt szerinti keret megállapodást 2 madarász céggel kötöttünk.
- *Vagyonkezelői hozzájárulást madarász cégeknek 56 alkalommal adtunk ki, vendégek száma 370 fő volt, egyéni kérésre 3 alkalommal 36 fő részére készült.*
- *Megállapodásokban foglalt módon értékesítettük Tourinform irodánkban a Hortobágyi Nonprofit Kft. szekerprogramjának belépőit.*
- Sikeres volt együttműködésünk *szekerezéssel foglalkozó helyi lakosokkal*, akik egy zárt területünkre a korábbi hagyományokkal ellentétben, nem ellenőrizetlenül, hanem előre tisztázott feltételekkel, előre történő bejelentéssel és némi anyagi ellenszolgáltatásért cserébe tudják bevinni vendégeiket.
- *Tourinform iroda* – az iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján átkerült a HNPI-hez 2011. áprilisától. Az együttműködésbe további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt.. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is.
- *DETE Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület* – a HNPI pártoló tagja az egyesületnek. Az egyesület működési területén két Tourinform iroda működik. A hortobágyi iroda üzemeltetéséhez az egyesület 5 éven keresztül, a szezonban (6 hó), heti 4 órában biztosítja 1 fő idegenforgalmi ügyintéző munkatárs foglalkoztatását.
- *Megállapodásokban foglalt módon értékesítettük Tourinform irodánkban a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. madarászjegyeiket (a miénkhez hasonló halastavi belépőkártyáit), valamint a Hortobágyi Nonprofit Kft. szekerprogramjának belépőit.*

11.5. Fontosabb események

- Az Országos Természetvédelmi Hivatal 1850/1972. számú közleményével létrejött hazánk első nemzeti parkja, a Hortobágyi Nemzeti Park, illetve a védett terület természetvédelmi kezelésére létrehozott Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, mely szervezet 1973. január 1-jén hivatalosan is megkezdte működését. A védett terület és a hazai természetvédelemben a kezdetektől a mai napig élen járó intézmény 40 éves fennállását sok-sok érdekes és tartalmas programmal ünnepeltük.
  - Április 19-én, hivatalos születésnap rendezvény
  - Június 7-9. Magyar Nemzeti Parkok Hete – Nyitórendezvény

- Augusztus 1-11. a 40 éves HNPI Debrecenben, kiállítás a Fórumban
  - Október 18-22. Hortobágyi Filmnapok Debrecenben az Apolló Moziban
- Igazgatóságunk szervezte meg és bonyolította le a kontinens 2013. évi legnagyobb szabású természetvédelmi rendezvényét a EUROPARC 2013 konferenciát, valamint a vele párhuzamosan zajló Ifjúsági Természetvédelmi Konferenciát. A konferencia, melyen 34 országból mintegy 300 természetvédelmi szakember vett részt a „40 év munkája a természetvédelemben” mottót kapta. A Hortobágyi Nemzeti Park és a EUROPARC Szövetség alapításának 40. évfordulója jegyében a kontinens minden tájáról érkező résztvevők számos workshopon, terepi programon vettek részt, találkozhattak nemzetközileg elismert szakemberekkel, megvitatták a védett területek integrált kezeléséhez kapcsolódó témákat, egyebek között a fenntartható turizmus, a kezelési tervek, az inváziós növényfajok, az agrár-környezetvédelem aktuális kérdéseit.
  - **Y Triász mozgalom** – 2013 januárjában a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, a Fűrge Diák Iskolaszövetkezet és a 30y zenekar létrehozta az Y Triász mozgalmat, melynek célja az Y-generáció - mint új célcsoport - bevonása értékteremtő programokba, a környezettudatos szemlélet népszerűsítése. Ennek szellemében hirdette meg a szervezet az „Ifjú Kócsagőr” programot 2013 tavaszán, melyhez később a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya is csatlakozott. A kihirdetett program népszerűségét bizonyítja, hogy az Y-generáció körében, meghirdetett programra több mint 100 pályázat érkezett be. A versenyzőknek gyakorlati és szakmai vizsgát kellett tenniük, valamint különböző akadályokat kellett leküzdeniük. Az Ifjú Kócsagőr Program döntőjét 2014. január 30-án szerveztük meg a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkban a Vönöczky Schenk Jakab Kutatóházban, ahol a három nyertes elődöntős párosból további prezentációk és szakmai kihívások után egy öttagú zsűri választotta ki az ország első Ifjú Kócsagőreit. A nyertes Ifjú Kócsagőr, valamint az őt felkészítő természetvédelmi ór (Matula és Tutajos) a programhoz méltó helyen, Fenékpusztán a Matula kunyhóban átvehette értékes nyereményét, a Pembrokeshire Coast Nemzeti Parkba szóló egy hetes tanulmányutat.
  - A Hortobágyi Nemzeti Park jelképe, címermadara a daru, Hortobágy pedig Európa madárvonulási mozgalmainak egyik legnagyobb helyszíne. Különösen az őszi vonulási időszakban igazi turisztikai vonzerő a madárvilág, és kifejezetten igaz ez a mára már több, mint százezres darutömegre. A hagyományra és a vonulás lenyűgöző és monumentális méreteire építünk a Daruünnep megszervezésével. (Daruünnepen 674 fő, a vezetett darunéző túrákon 1447 fő).
  - **Zöld Mikulás:** A Hortobágy-halastavi Kisvasút decemberben átalakult Mikulásvonattá. A gyerekek a Zöld Mikulás házáig úgy juthattak el, ha a rájuk váró játékos feladatokat teljesítik. A jól megérdemelt munka gyümölcse a Zöld Mikulás Zöld csomagja volt és a résztvevők kézműves foglalkozáson vehettek részt.
  - A **Halastavi Kisvasút Napja** a korábbiaknál kevesebb látogatót vonzott (128 fő), viszont a programkínálatot szélesítettük, és ki lehetett próbálni néhány érdekes járművet (kézihajtány, pályamesteri kocsí, átalakított személyszállító csille), így összességében a Kisvasút Napja sikeresebbnek volt mondható, mint a korábbi években. A kis látogatottság oka talán abban is keresendő, hogy kisvasúti napunk egybeesik a Mátravasút kisvasúti napjával, valamint hogy a korábbi évektől eltérően a Zöldgömb civil szervezet már nem szervezi meg az „Előzd meg a kisvasutat!” futó- és kerékpárversenyt a kisvasúti napokon.
  - 2013-ban harmadjára került megrendezésre Szent Iván-éjen a „Pusztáról szó mesét az éj” változatos programokkal. A Vadasparkban, a Páztormúzeumban, a Körszínben és a Hortobágyi csárdamúzeumban, valamint a csillagos ég alatt voltak szervezett programok (esti madármegfigyelő túra és csillagos égbolt kémlelés). Összességében növekvő érdeklődés jellemezte e jeles napot (632 fő, míg 2011-ben alig 200 fő vett részt).

- **Magyar Nemzeti Parkok Hete** a hazai nemzeti parkok közös rendezvényhete, mely a nemzeti parkokban folyó munkára hívja fel a figyelmet. A nyíltnaposzerű eseményeket, és egyedi programajánlatokat felvonultató hét programjaihoz a hét minden napján kínáltunk programot, amire 881 fő volt kíváncsi.
- A jeles napok közül a **Víz Világnapján**, a **Föld Napján**, a **Madarak és Fák Napján**, valamint a **Nemzetközi Madármegfigyelő Napon** kapcsolódtunk be saját rendezvénnyel az országos megemlékezések sorába.
- **Hortobágyi hétvégék** – együtt hirdetjük meg a hortobágyi szolgáltatókkal az eseményeket kiemelt hétvégéken, melyek hosszú hétvégék, ill. valamely ünnephez kapcsolódnak.
- **A Kézművesudvar** és a néprajzi gyűjtemények **kiemelt programjai**, a hosszú hétvégéken a Húsvét, Pünkösöd, Múzeumok éjszakája, Hídi vásár, Daruünnep hagyományos kézműves vásárai voltak, összesen kb. 3000 látogatóval. A népművészeink ezen kívül külső helyszínekre kitelepülve a budapesti utazási vásáron, a debreceni tavaszi és őszi vásáron, a tiszagyulaházi Gólyanapokon, a debreceni Fórumban képviselték az igazgatóságunkat, míg a nemzeti parki termékek számító szürkemarha- és őstulok szalámi kóstoltatással, értékesítésével a budapesti Szürkemarha Vigadalmon (szept. 13-15.), OMÉK-on (szept. 18-22.), debreceni Mihály-napi vásáron (okt. 5-6.).
- **Kiállítás a Fórum Bevásárlóközpont (Debrecen)** - célunk volt, hogy a debreceni lakosságot is megfelelően informáljuk a HNP programjainkról, turisztikai attrakcióiról. „Bevittünk egy szelet Hortobágyot” Debrecen legnépszerűbb és leglátogatottabb bevásárlóközpontjába, ahol kézműves foglalkozással, kvízzjátékokkal, állatsimogatóval, fotókiállítással, tanösvények bemutatásával és történeti népviseletek kiállításával népszerűsítettük a nemzeti parkot.
- **Nemzeti Parki Termék Védjegy** - a HNPI kézműves termékekre meghirdette a Nemzeti Parki Termék Védjegy jogosultságot, melyen 29 alkotó, 76 terméke, vagy termékköre nyert. A nyertes pályázóknak a Magyar Nemzeti Parkok Hetén ünnepélyes keretek közt oklevelet adott át Dr. Rácz András helyettes államtitkár.

12. Közfoglalkoztatás

12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek

2013-ban két közfoglalkoztatási program zajlott. Az év elején áprilistól októberig a „Tiszavirág” közfoglalkoztatási program zajlott, míg novemberben elkezdődött a téli átmeneti közfoglalkoztatás, mely részben a közfoglalkoztatottak képzésére irányul és jelenleg is folyamatban van. Mindkét program előkészítésében és lebonyolításában 1 fő szakmai koordinátor és 1 fő pályázati koordinátor vett részt, míg a helyi szintű irányítását (végrehajtását) az Igazgatóság osztályainak kijelölt tagjai végezték. A „Tiszavirág” keretében foglalkoztatni vállalt átlaglétszám 82 fő, melyet teljesített az Igazgatóság úgy, hogy 98 fő foglalkoztatása valósult meg a program egésze során. A téli átmeneti programban 31 fő átlaglétszám foglalkoztatását és 15 fő képzését vállalta az Igazgatóság. A támogatással érintettek foglalkoztatása mindkét programban határozott idejű közfoglalkoztatási szerződés alapján, munkaviszonyban történt. A támogatás időtartama alatt a támogatással érintett azonos vagy hasonló munkakörben foglalkoztatott közfoglalkoztatási jogviszonyát – vállalásunknak megfelelően - működési okból rendes felmondással senkinek nem szüntettük meg.

12.2. Elvégzett feladatok, eredmények

A közfoglalkoztatottakat elsősorban természetvédelmi kezelőként (pl. illegális hulladéklerakók felszámolása, kaszálás, cserjeirtás, állattartó létesítményeink karbantartása, erdősítések ápolása. stb.) és adminisztrációs munkakörben foglalkoztattunk, esetenként kutatási, illetve turisztikai tevékenységeket is végeztek (erősen személyfüggő).

12.3. Tapasztalatok, javaslatok

A közfoglalkoztatási program nagy jelentőséggel bír az Igazgatóság számára, a társuló adminisztráció viszont nagy terhet jelent. Az elszámolással szembeni követelmények, illetve a közfoglalkoztatási bérek megállapítására vonatkozó értelmezések, utasítások többször módosultak az év folyamán. Javasoljuk az adminisztrációs terhek csökkentését és lehetőség szerint az irányadó szabályok program kezdetére való tisztázását.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Az Igazgatóság kapcsolatrendszere a rendkívül szerteágazó tevékenységi körnek megfelelően nagyon sokszínű, és a hatékony működés érdekében folyamatos "karbantartásra és fejlesztésre" szorul. Az alábbiakban a partner szervezetek jellege, illetve fő tevékenységi körök szerint csoportosítva – a teljesség igénye nélkül – sorra vesszük ennek a kapcsolatrendszernek egyes elemeit.

- Kapcsolattartás más államigazgatási szervekkel:
  - elsőfokú hatóságokkal (főleg a természetvédelmi hatósággal) való kapcsolattartás: belföldi jogsegélyezés, ügyféli nyilatkozatok – a múlt évben további jelentős elmozdulás történt abba az irányba, hogy a védett természeti értéket érintő hatósági eljárásokban (természetvédelmi, vízügyi, erdészeti, földhivatali, építésügyi stb. is) ügyfélként vegyünk részt, mint természetvédelmi kezelő;
  - rendezési és fejlesztési tervek véleményezése;
  - folyamatos együttműködés a bűnüldözési, rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervekkel: egyrészt a partner reguláris tevékenysége kapcsán, másrészt közösen tervezett és kivitelezett ellenőrzések, akciók keretében;
  - együttműködés az örökségvédelmi szervekkel: a kulturális örökségi értékek terepi felügyelete, összekapcsolva a természeti és táji értékek őrzésével;
  - a (Környezetvédelmi és) Vízügyi Igazgatóságokkal állandó munkakapcsolatban vagyunk, egyrészt a folyamatosan végzett fenntartási tevékenységek (kiemelten: közfoglalkoztatás), másrészt az általuk végzett pályázati tevékenységek kapcsán;
  - eseti kapcsolatok államigazgatási szervekkel: adatszolgáltatás – az elmúlt évben is leggyakrabban az erdészeti hatóság felé.

Az Igazgatóság ügyféli státusának érvényesítésével, megerősítésével a 2013. évben tovább nőtt a hatósági eljárások során kapott megkeresések, illetve az ennek kapcsán kiadott "belföldi jogsegély" és "ügyféli nyilatkozat" tartalmú kimenő levelek száma. Néhány esetben ügyféli jogainkkal élve fellebbezést terjesztettünk elő egyes hatósági határozatok ellen. Kedvező tendenciaként értékelhető, hogy bár az igazgatóság nem gyakorol hatósági jogköröket, jó néhány nagyobb beruházó (pl. NIF Zrt., MÁV) rendszeresen megkeresi az igazgatóságot egy-egy nagyobb beruházás engedélyeztetésének megkezdése előtt, előzetes egyeztetés céljából. Ezekben az esetekben a természetvédelmi érdekeket az egyeztető tárgyalás során megfogalmazott és átadott, illetve "előzetes ügyféli nyilatkozatba" fogalt javaslatok, elvárások útján tudjuk érvényesíteni. Tapasztalataink szerint a megkeresők szívesen élnek az ilyen "előzetes konzultáció" lehetőségével, mert sok esetben hatékony segítséget tudunk nyújtani a tevékenység tervezésében, vagy akár a hatósági eljárás során követendő eljárás módját illetően is.

Jelentős – és a Natura 2000 irányelveknek és jogszabályoknak az eljárásrendbe való fokozatos beépülése miatt megnövekedett mennyiségű – munkát adott az elmúlt évben is a körzeti erdőtervezésben való aktív részvétel. Ennek a tevékenységi körnek egyik része az előzetes adatszolgáltatás (az Őrszolgálat aktív közreműködésével, szükség esetén helyszínelés alapján), másik része a részlet szintű tárgyalásokon való részvétel volt.

- Kapcsolattartás gazdálkodókkal: a tevékenységi kör fő tömegét az igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő bérbe adott területeken, kisebb részben a más állami, illetve magántulajdonban lévő területeken gazdálkodó magánszemélyekkel, illetve szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás teszi ki. Hangsúlyos és növekvő arányú eleme ennek a kommunikációnak a Natura 2000 területek, illetve az azokon folytatott tevékenységek kapcsán folytatott információátadás és -csere.
- Kapcsolattartás társadalmi szervezetekkel: ennek keretében főleg a szakmai társadalmi szervezetekkel kellett folyamatos munkakapcsolatot fenntartanunk. Fő partnereink: Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, WWF Magyarország, E-Misszió Egyesület, Jászkun Természetvédelmi Szervezet, Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Dél-Nyírség–Bihar Tájvédelmi Egyesület (a teljesség igénye nélkül). A kapcsolattartás síkjai: aktív faj- és élőhelyvédelmi együttműködés pályázati tevékenység

keretében (LIFE projektek); tudományos kutatás, felmérések; oktatási-szemléletformálási, illetve turisztikai tevékenység; kölcsönös előnyökkel járó folyamatos adat- és információcsere.

- Kapcsolattartás kutatóintézetekkel, tudományos műhelyekkel: fő partnereink: Debreceni Egyetem Állattani Tanszéke, Ökológiai Tanszéke és Hidrobiológiai Tanszéke. Külföldi tudományos-szakmai partnereink a Kölni Egyetem, a Bonni Egyetem és a Bécsi Egyetem.
- Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli az e tevékenységi körben működő szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. Legfőbb partnereink a Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az működési területén érintett önkormányzatok és intézményeik voltak. A hortobágyi Tourinform iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján 2011. áprilisától az igazgatóság keretein belül működik tovább, az együttműködésben további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt. is. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is. A "Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület" – melynek az Igazgatóság pártoló tagja – működési területén két Tourinform iroda működik. Az oktatási-szemléletformálási tevékenységi körben partnerünk jó néhány általános és középiskola is.

14. Belföldi és külföldi együttműködés

Az előző fejezetben vázolt kapcsolattartás keretében végzetteken túl az alábbi bel- és külföldi együttműködések tartjuk még említésre érdemesnek.

- Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének és egyéb, a természetvédelmi szakterületet érintő agrár-vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről együttműködési megállapodás született.

Az együttműködési megállapodás DSZ/36-2013 számon jött létre a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság között. A megállapodás célja az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program természetvédelmi vonatkozású intézkedései (agrár-környezetgazdálkodási kifizetések, Natura 2000 kompenzációs kifizetések, nem termelő beruházások támogatása) végrehajtásában, valamint a közvetlen agrártámogatások és egyes vidékfejlesztési kifizetések igénybevételeinek feltételül szabott, természetvédelmi vonatkozású kölcsönös megfeleltetési szabályok (Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények 1, 5) ellenőrzésében való közreműködés kereteinek, az Igazgatóság speciális környezet- és természetvédelmi szakmai feladatok ellátásában való részvételének meghatározása a 2009-2014. közötti támogatási időszakra.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal közötti a megállapodás alapján elvégzett feladatok keretében az MTÉT zonális célprogramjainak ellenőrzése tárgyban 2013-ban 105 gazdálkodó volt érintett. Az ellenőrzésben az illetékes MTÉT koordinátorok vettek részt szakértőként.

Az együttműködési megállapodás részeként a Natura 2000 területek és a Kölcsönös Megfeleltetés jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményeinek (JFGK) madár- és élőhelyvédelmi rendelkezéseinek betartásának ellenőrzése működési területünkön 252 gazdálkodót érintett. Az ellenőrzéseket a HNPI természetvédelmi őrszolgálatának tagjai és az MTÉT koordinátor végezték.

- A Debreceni Egyetem és a Hortobágyi, a Bükki és az Aggteleki Nemzeti Park igazgatóságok együttműködésében jött létre a Fűves Élőhelyek Kutatóközpont, amely hatékony szervezeti formát nyújt a hazai biológiai és ökológiai kutatások számára.

- Nemzetközi együttműködések: általában egyezményekhez (pl. Ramsari ~), illetve futó projektekhez (LIFE projektek, INTERREG, FOODPA projektek) kapcsolódó tevékenységek. Ezen túlmenően külföldi szakmai szervezetekkel is ápolunk kapcsolatokat (EUROSITE, EUROPARC). Ide sorolható a testvér nemzeti parkokkal való együttműködés is: Biebrza Nemzeti Park (Lengyelország), Dartmoor National Park (Egyesült Királyság).

2013-ban a nemzetközi kapcsolattartás legfontosabb eseménye az **EUROPARC 2013 konferencia** volt, melyről már esett szó korábban. Vélelmezzük, hogy a konferencia kapcsán mind a nemzeti park, mind az igazgatóság - és reményeink szerint az egész magyar természetvédelmi ágazat - ismertsége és elismertsége javult valamelyest.

15. Ellenőrzés

2013-ban a Big Audit Kft. látta el Igazgatóságunkon a jogszabályok által előírt **belső ellenőrzési** feladatokat. Munkájukat ellenőrzési terv készítése előzi meg, melyet egyeztetnek az Igazgatóság vezetőivel. Az éves módosított ellenőrzési tervben betervezett ellenőrzések végrehajtása megtörtént. Az ellenőrzésekről Ellenőrzési jelentés és vezetői összefoglaló készült minden esetben, melyet Intézkedési terv készítése követett. Ennek célja, hogy érintett terület dolgozói megismerjék felmerült hibát, az javításra kerüljön, és lehetőség megelőzzük annak ismételt előfordulását. Soron kívüli ellenőrzésre a 2013. évben nem került sor.

Az Őrszolgálat egyik kiemelt feladata a **vagyonkezelési tevékenység terepi ellenőrzése** (nyomon követés, felügyelet).

A természetvédelmi őrzési tevékenység keretében folyamatosak voltak a **halászat és horgászat ellenőrzések** a vizeken önálló, valamint közös szolgálatok tekintetében (Tiszai Vízügyi Rendőrkapitányság, megyei rendőrkapitányságok, halászati őrcsapatok közreműködésével).

A **terepi ellenőrzési munka** eredményeképpen születtek büntető feljelentések, szabálysértési feljelentések és indultak közigazgatási eljárások.

16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása

- A Nemzeti Földalapba tartozó földrésztetek hasznosításának részletes szabályairól szóló 262/2010. (XI. 17.) Korm. rendelet és a nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységének egységes szakmai alapelvek szerinti ellátásáról szóló 12/2012. (VI. 8.) VM utasítás alapján három körben összesen 65 138 hektár termőföld (562 birtoktest) haszonbérleti pályázatának meghirdetése, a pályázattási eljárások eredményes lezárása.
- A Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft. tulajdonosi jogai gyakorlásának hatékony gyakorlati megvalósítása – Felügyelő Bizottságának és ügyvezetésének összeállítása és az alapító okirat módosítása, aktualizálása.
- A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési tervet megalapozó dokumentáció és világörökségi kezelési terv összeállítása és a megalapozó dokumentáció mintapéldányának benyújtása a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központnak, továbbá a vélemények alapján a mintapéldány átdolgozása. Világörökség Gondokság létrehozása, illetve működésének megkezdése a HNPI Természetmegőrzési Osztályán belül.
- Adatok szolgáltatása a Rétköz-Beregi, a Guthi és a Nyírbátori erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz, illetve részvétel a Rétköz-Beregi erdőtervezési körzet erdőterv-rendeletének véleményezésében és részletszintű tárgyalásain.
- Az NFA tulajdonosi joggyakorlása alá tartozó védett és Natura 2000 termőföldekre vonatkozó vagyonkezelői szerződés megkötése. A HNPI működési területén található, a 1995. évi XCIII. Törvény (VSzT) hatálya alá tartozó további védett területek állami tulajdonba vétele.
- A Natura 2000 területek fenntartási terveinek elkészítésére kiírt és elnyert 86 pályázat végrehajtásának megkezdése, elsősorban a jelölő élőhelyek térképezésével, illetve a jelölő fajok előfordulási adatainak gyűjtésével.
- A Hortobágyi Nemzeti Park alapításának 40. évfordulója alkalmából az Igazgatóság által vállalt rendezvények, programok magas színvonalú megrendezése – kiemelten az EUROPARC 2013 konferencia lebonyolítása.
- A megkezdett természetvédelmi KEOP, illetve LIFE+ pályázatok folytatása, illetve bizonyos projektek esetében sikeres lezárása, újabb pályázatok benyújtása.
- A Halastavi Kisvasút műszaki állapotának megnyugtató rendezése (partvédelmi munkálatok, mozdony felújítása, új mozdony vásárlása, új kocsik vásárlása, régi kocsik felújítása, téliesítése).
- Az Igazgatóság új telephelyének (Debrecen, Hajnal utca) felújítása, a tervezett funkciókra (iroda, környezeti nevelés, logisztika) való felkészítése.
- A Tiszakürti Arborétum teljes integrációja az Igazgatóság szervezetébe (önálló osztályként), úgy a személyi állomány, mint a működés és feladatellátás tekintetében.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre

- A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv megalapozó dokumentáció módosított mintapéldányának átdolgozása a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, illetve az emberi erőforrások minisztere véleménye alapján, továbbá a világörökségi kezelési terv elkészítése.
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból 86 darab Natura 2000 terület fenntartási terveinek készítésére megítélt támogatás felhasználása és a Natura 2000 fenntartási terv elkészítéséhez szükséges terepi adatgyűjtések és az adatgyűjtések koordinálásának folytatása, egyeztető fórumokon való részvétel.
- Az igazgatóság vezetésével egy a „Hortobágy Brand” kialakításával foglalkozó munkacsoport létrehozása, a térségi turisztikai tevékenység koordinátori szerepének megszerzése, a hortobágyi programturizmus keretrendszerének kidolgozása.
- A HNPI felhívására benyújtott termőföld haszonbérleti pályázatok értékelési eljárását követően a haszonbérleti szerződések előkészítése, birtokba adási eljárások lefolytatása.
- A földhaszonbérleti szerkezet megszilárdítása és a gazdálkodási körülmények szabályok mentén történő megújulásának felügyelete.
- Az élőhely és infrastruktúra fejlesztési célú „Mezőgazdasági KEOP” projektek kivitelezési munkáinak befejezését követően, a rekonstrukcióval érintett természetvédelmi célú állattartó telepek technológiai beüzemelése.
- A megkezdett természetvédelmi KEOP, illetve LIFE+ pályázatok folytatása, illetve bizonyos projektek esetében sikeres lezárása, újabb pályázatok benyújtása, elsősorban az LIFE+ konstrukcióban (egy tervezett pályázat).
- Az Igazgatóság új telephelyének (Debrecen, Hajnal utca) felújítása, a tervezett funkciókra (iroda, környezeti nevelés, logisztika) való felkészítése.

I. melléklet: a HNPI 2013. évben futott projekjeteinek összefoglaló táblázata

Pályázat/Projekt címe	Időtartam	Pályázati forrás	Rövid tartalom	Pályázat teljes költség-vetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2013. évi teljesítése
1. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	17 hónap	KEOP	A cégénydányádi kastélypark értékes növényállomány-dendrológiai gyűjtemény-, növényápolási és beszerzési feladatain túl a tájképi kert eredeti térszerkezetének visszaállítása.	160.832.985	160.832.985	RMT benyújtása, tisztázó kérdések megválaszolása, döntés még nincs
2. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén II. ütem	2013.08.28-2015.02.28	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományaiban történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszokon annak teljes megszüntetése. 2 beruházási elem: Elektromos szabadvezeték kiváltása földkábellel, valamint Középfeszültségű vezetékek természetbarát átalakítása.	794.223.921 (ebből E.ON hozzájárulás: 125.949.273)	668.274.648	RMT benyújtása, TSZ-kötés, megvalósítás
3. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén III. ütem	2013.12.02-2015.02.28	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományaiban történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszon annak teljes megszüntetése. 12 km hosszú légvezeték kerül kiváltásra.	238.764.695 (ebből E.ON hozzájárulás: 60.951.635)	177.813.060	RMT benyújtása, TSZ-kötés
4. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	2012.07.20-2014.01.21	KEOP	A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciójához szükséges kertépítészeti tervek és szükséges előkészítő munkálatok elvégzése.	11.156.422	11.156.422	Zárás
5. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem	2010.07.01 – 2013.03.31	KEOP	Projekt előkészítéséhez szükséges tanulmányok készítése, műszaki engedélyezés, kiviteli tervezés.	42.500.000	42.500.000	Zárás

6.	Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén III. ütem	2012.06.15- 2013.07.31	KEOP	Projekt előkészítéséhez szükséges tanulmányok készítése, műszaki engedélyezés, kiviteli tervezés.	22.493.529	22.493.529	Zárás
7.	Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2011.03.09 - 2014.01.15	KEOP	A három beruházási elem (1.Elektromos szabadvezetékek kiváltása földkábelrel, 2. Középfeszültségű vezeték természetbarát átalakítása, 3. Közút természetbarát átalakítása a HNP területén) megvalósításával a mesterséges vonalas létesítmények (légvezeték, út) által okozott természeti károkat csökkentettük.	496.861.757 (ebből E.ON hozzájárulás: 56.129.250)	440.732.507	Záró elszámolási csomag benyújtva
8.	A vadló és őstulok törzsállomány tartási körülményeinek fejlesztése Pentezug-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29- 2014.12.31	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug –pusztán lévő vadló és őstulok állattartó elhelyezése céljából az ott található állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, építési szerződés megkötése megtörtént
9.	A pentezugi őstulok törzsállomány téli szálláshelyének fejlesztése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29- 2014.12.31	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug – pusztán meglévő őstulok törzsállomány téli szálláshelyének elszállásolása céljából az állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, építési szerződés megkötése megtörtént
10.	A hortobágyi racka törzsállomány állattartó telepének fejlesztése Kungyörgy-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29- 2014.12.31	KEOP	A projekt fő célja a Szatmári -telken lévő juh állomány elszállásolása céljából az ott található állattartó telep felújítása	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, építési szerződés megkötése megtörtént
11.	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság konyári szürkemarha állattartó telepének fejlesztése a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területkezelése céljából	2013.03.29- 2014.12.31	KEOP	A pályázat keretében a HNPI Konyár településen található állattartó telepének fejlesztése valósul meg, amely a Hosszúpályi Fehér-szik természetvédelmi terület legeltetési kezelését ellátó szürke marha állomány tartási helye.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás Építési szerződés megkötése megtörtént
12.	A növendék bivaly tenyészállomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29- 2014.12.31	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott növendék bivaly tenyészállatok elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás A beruházás kivitelezése tárgyában elindult a közbeszerzési eljárás

13. A bivaly törzsállomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29-2014.12.31	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott bivaly törzs állomány elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	249.112.522	249.112.522	Megvalósítás A beruházás kivitelezése tárgyában elindult a közbeszerzési eljárás
14. Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	2011.09.20-2014.04.30	KEOP	A projekt során mintegy 178 km csatornarendszert számoltunk fel, ezáltal 5660 ha védett, Natura 2000 prioritású élőhely rekonstrukciójára került sor.	221.334.256	221.334.256	Zárórendezvény Sajtótájékoztató
15. Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-Pusztakócsi mocsarak területén	2012.03.01 - 2014.10.31	KEOP	A HNPI Egyek-Pusztakócsi mocsarak területiségének komplex tájrehabilitációjához szükséges beavatkozások elvégzése, és a Góréstanyai természetvédelmi mentőhely fejlesztése.	245.136.153	245.136.153	Megvalósítás
16. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	2012.06.01 - 2015.04.30	KEOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának északi részén a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzszerészeti mentesítése.	963.367.651	963.367.651	Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató
17. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem	2012.06.01 - 2015.04.30	KEOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának déli részén a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzszerészeti mentesítése.	998.993.998	998.993.998	Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató
18. Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	2012.09.28-2015.04.30	KEOP	A tájba illeszkedő őshonos fajokból álló természetes vagy természetközeli erdők és fás legelők rekonstrukciója, rekreációja. Irtási munkák, erdőtelepítések, cserjeszegély pótlás, kerítésépítés.	250.074.636	250.074.636	Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató Csatornabetemetés Erdészeti kivitelezési munkák folyamatban
19. Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	2012.09.03-2014.12.31	KEOP	A HNPI működési területén legfontosabbnak tartott kisvizes élőhelyek komplex rehabilitációja 17 helyszínen, az élőhelyek állapotának megőrzése és javítása céljából.	354.337.312	354.337.312	Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató

20. A Hortobágyi Nemzeti Park területén tűzokvédelmi területek- és élőhelykezelési célokat szolgáló állatállomány fenntartásához szükséges gépek beszerzése	2012.07.16-2014.08.31	KEOP	A projekt során egyrészt a tűzokvédelmi célból fenntartott szántóföldi élőhelyek (fészkelő-, táplálkozó- és áttelelő helyek) fenntartásához szükséges gépeket kívánjuk beszerezni, másrészt a természetes élőhelyek természetvédelmi kezelését biztosító állatállomány fenntartásához szükséges mezőgazdasági gépeket.	129.342.960	129.342.960	Megvalósítás
21. A Hortobágyi Nemzeti Park területén ártéri élőhelyek, rétek kezelésében adventív fajok visszaszorításához, valamint mocsarak természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése	2012.07.16-2014.05.31	KEOP	A projekt során a vízjárta élőhelyek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépeket kívánjuk beszerezni, melyek egyrészt az ártéri élőhelyeken és az időszakosan vízjárta réteken, gyepeken tömegesen eluralkodó és az őshonos növénytársulásokat kiszorító adventív fajok (gyalogakác, bálványfa, amerikai kőrís) visszaszorításához szükségesek, másrészt a védett mocsarak változatos élőhelyszerkezetének fenntartásához szükségesek.	133.669.639	133.669.639	Megvalósítás
22. Élőhelykezelési célokat szolgáló gépek beszerzése a HNPI Hajdúság–Dél-Nyírség és Nyírség-Szatmár-Bereg Természetvédelmi Tájegységeiben	2012.08.01-2014.08.31	KEOP	A projekt fő célja a védett területek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése	137.804.819	137.804.819	Megvalósítás
23. Természetvédelmi kezelési célokat szolgáló gépek és élőhelykezelési célokat szolgáló állatállomány fenntartásához szükséges gépek beszerzése a HNPI Bihari-sík Tájvédelmi Körzetében	2012.08.01-2014.05.31	KEOP	A projekt fő célja a HNPI vagyonkezelésében lévő és a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részét képező védett területek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése	75.874.073	75.874.073	Megvalósítás
24. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szervezeti működésének, szervezeti hatékonyságának fejlesztési programja	2013.10.01-2014.04.30	ÁROP	A projekt folyamán a fő cél a teljes szervezet hatékonyságának növelése. Kiemelt területek: a fejlesztési terv megalapozása, a szervezeti egységek teljesítményének szervezeti célokkal történő összehangolása és javítása, belső és külső kommunikáció - mint folyamatoptimalizálás, a szervezetben rejlő tudás strukturált megosztása, és egy a szervezet folyamatos fejlődését szolgáló minőségirányítási rendszer bevezetése.	26.697.200	26.697.200	Pályázat benyújtása, támogató levél kézhezvétele TSZ kötés

25. "Pusztá Szafari" A Hortobágyi Vadaspark fejlesztése	2009.08.18-2012.05.09	ROP (ÉAOP)	Jelen pályázatunk keretében a Hortobágyi Állatparktól induló 3,8 km hosszú szilárd burkolatú turisztikai feltáróutat építettünk a Vadasparkhoz, hogy biztosítsuk az időjárástól független megközelítést. Az út részét képezi a Hortobágy folyón átívelő híd. A szállítójármű tárolására Gépkocsitárolót építettünk, bővítettük a vadaspark bemutatóhelyeit.	471.982.481	420.893.578	Az 1. Projekt fenntartási jelentés elfogadásra került
26. "A történelem országútján" Tematikus csárdaútvonal a Hortobágyon keresztül	2009.09.18-2012.05.21	ROP (ÉAOP)	A projekt során a Hortobágyi Nemzeti Park területén, Hortobágy település központjában fekvő Nagycsárda, a Kadarcsi és a Meggyes csárda rekonstrukciója valósult meg, továbbá újra felépült a négygémű kút.	535.228.826	481.705.943	Az 1. Projekt fenntartási jelentés elfogadásra került
27. "Daruvonulás a Hortobágyon" A Hortobágy-Hortobágy halastavi kisvasút továbbfejlesztése és új ökoturisztikai attrakciók létrehozása	2009.10.05-2012.05.31	ROP (ÉAOP)	Az új beruházás keretében az eredeti pálya rekonstrukciója valósult meg a jelenlegihez folytatólagosan kapcsolódó 1,1 km-es szakaszon. A halastavak legvadregényesebb részén több pallóút épült. A bemutató terület további látványelemekkel is bővült: jól álcázott leshelyekkel, etetőszigettel. „Híres madarászok nyomán” címmel emlékhely, valamint bemutatósi céllal madárgyűjtő állomás épült a kisvasút indítóállomásánál.	499.783.534	444.807.344	Az 1. Projekt fenntartási jelentés elfogadásra került
28. A cégénydányádi kastély látogatóbarát fejlesztése	-	ROP (ÉAOP)	A projekt keretében az épület és a park kultúrtörténeti múltját irodalmi, történelmi, természetrajzi feldolgozásban mutatná be a HNPI múzeumi tevékenység révén, melynek helyszínéül a felújított kastély szolgálna	500.000.000	500.000.000	Forráshiány miatt tartaléklistán.
29. Élőhely-rekonstrukciós programok és erdei iskola kialakítás a HNPI illetékességi területén	2005.09.15-2008.03.31	KIOP	Védett szikes pusztai élőhelyek rekonstrukciója, tűzokvedelmi mintaterületek kialakítása, tűzokvedelmi program, a környezeti nevelést szolgáló erdei iskola létrehozása Hortobágy-Mátán	155.203.200	155.203.200	Projekt zárás (fenntartási időszaké)
30. Élőhely-rekonstrukciók a HNPI illetékességi területén	2005-09-05-2008-03-21	KIOP	Vizes élőhely rekonstrukció a HNP Német-sziget nevű területén és a Helmece-szegi-Holt-Tisza védett holtág rehabilitációja.	56.938.440	56.938.440	Projekt zárás (fenntartási időszaké)

31. Szabadvezeték kiváltás, illetve megszüntetés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén	2006-09-15 2008-12-15	KIOP	HNPI területén a természetvédelmi szempontból veszélyes (folyamatosan madárpusztulást okozó) szabadvezetékek földkábelrel történő kiváltása és a szabadvezetékes szakaszok lebontása.	1.195.145.882	1.074.305.882	Projekt zárás (fenntartási időszaké)
32. Az INSPIRE irányelv bevezetése és gyakorlati alkalmazása az e-környezetvédelem területén. Kedvezményezett: TIKÖTEVIFE	2011.09.01- 2014.03.31	KEOP	A projekt célja a környezet állapotára vonatkozó adatok egységes, interoperábilis, bárki számára elérhető, kereshető metadattal ellátott téradat infrastruktúrába szervezése, az EU 2007/2/EK irányelve szerint. Közvetlen célja a zöld portál létrehozása a pályázatban résztvevő partnerek közreműködésével.	287.265.000	75.874.073	Megvalósítás
33. Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2012.11.30- 2014.11.27	ROP (ÉAOP)	A konzorciumi pályázat keretében főként a már meglévő turisztikai helyszíneket fejlesztjük tovább, valamint épül egy turistaút, mely a pályázatban megvalósuló elemeket köti össze.	2.149.040.000	2.081.638.465 (ebből HNPI-re eső rész: 634.806.658)	Megvalósítás
34. Az érmelléki lápvidék természeti értékeinek védelme és az ezt szolgáló létesítményi feltételek kiépítése	2012.11.01- 2014.10. 31	INTERRE G (HURO)	A Magyarország- Románia határon átnyúló együttműködési program keretében a pályázat célja Kokad 058/1 hrsz-ú Natura 2000 védett ex-lege területen a Daru-lápot bemutató tanösvény kialakítására. A projekt célja a természeti értékek megőrzése mellett az országok közötti kapcsolatok erősítése.	308.884.200 Ft (881.029.614 €) ebből a HNPI-t érintő költségve- tés: 62.344.800 Ft (207.816 €)	262.346.583 Ft (874.488,61 €) ebből a HNPI-t érintő támoga- tás összege: 59.227.560 Ft (176.643,6 €)	Megvalósítás.
35. Safeguarding the Lesser White-fronted Goose Fennoscandian population in key wintering and staging sites within the European flyway	2011.09.01- 2016.06.30	LIFE+	A nemzetközi projekt fő célja, megóvjva a kihalás szélén álló fennoskandináviai kis lilik populációját az európai vonulási útvonalon és telelőterületeken.	A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 683.845.500 Ft (2.279.485 €), ebből a HNPI-re eső rész 44.933.706 Ft (149.779 €)	37.375.506 Ft (124.585 €)	Megvalósítás

36. Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement	2011.09.01-2014.12.31	LIFE+	A program fő céljai közé tartozik a Pásztói-legelő megőrzése és természetvédelmi szempontú kezelésének elősegítése. A program másik fő célkitűzése a hagyományos, fenntartható, külterjes legeltetési kultúra visszaállítása, ami jelentősen hozzájárulna az élőhely jellegének fennmaradásához.	A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 170.919.300 Ft (569.731 €), ebből a HNPI-re eső rész 11.153.145 Ft (37.177 €)	3.145.950 Ft (10.487 €)	Megvalósítás
37. Restoration of sodic lake sub-type of the Pannonic salt steppe and marsh habitat in the Hortobágy	2009.01.01-2013.06.30	LIFE+	A projekt elsődleges célja a projektterületet érő kedvezőtlen és károsító folyamatok teljes felszámolása, mint a csapadékvizek levezetése, az időszakos vízállások drasztikus csökkenése, a szennyezett és használt vizek bejutása a természetes vizekbe, a legelő háziállatok számának csökkenése és a faluszéli legeltetési rendszerek megszűnése, biodiverzitáscsökkenés	A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 482.093.400 Ft (1.606.978 €), ebből a HNPI-re eső rész 8.873.414 Ft (29.578 €)	6.655.061 Ft (22.184 €)	Megvalósítás, zárás
38. Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary	2012.01.01-2016.12.31	LIFE+	A projekt fő célja, hogy fenntartsa a magyarországi parlagi sas populáció növekvő tendenciáját az üldözéssel okozott nem természetes mortalitás jelentős csökkentésével. Főbb tevékenységek a meghatározott célok eléréséhez: speciális országos állatorvosi rendszer felállítása, madarak műhold adós jelölése, fészekőrzés, biztonságos etetőhely működtetés, élőhelyfejlesztés, mérgezett csalik és tetemek kutyás keresése, forródrót és Online Madár Bűnözési Adatbázis létrehozása, <u>Parlagi sas Látogató Központ</u> létesítése és működtetése.	642.479.100 Ft (2.141.597 €) ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 105.550.000 Ft (351.833 €)	481.859.100 Ft (1.606.197 €) ebből a HNPI-t érintő támogatás összege: 77.519.000 Ft (258.396 €)	Megvalósítás, építési szerződés megkötése megtörtént. A pályázat konzorciumban valósul meg.

<p>39. Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy</p>	<p>2012.07.01-2019.12.31</p>	<p>LIFE+</p>	<p>A projekt fő célja, hogy hosszú távon ökológiai célú legeltetést alakítson ki, valamint felszámolja azokat a nemkívánatos hatásokat, amelyek negatívan érintik a projektterületet: nevezetesen a kiszáradás, a természetes vízfolyások áramlásának meggátolása, a 1530-as élőhelyek csökkenése, a legelő állatok számának csökkenése, a természetvédelmi célok nélküli legeltetés hiánya, a sztyepp tavak méretének csökkenése.</p>	<p>10.270.393 € ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 904.094 €</p>	<p>7.524.484 € ebből a HNPI-t érintő támogatás: 678.070 €</p>	<p>Pályázati dokumentáció átdolgozása</p>
--	------------------------------	--------------	--	---	---	---